169
2-03

Nellore

శ్రీ శ్రీధరాయనమః.

శ్రీమన్మహారాజరాజశ్రీ వేంకటగిరిపురాధీశ్వరులగు

శ్రీ రాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రబహద్దరు, కె. సి. ఐ. ఇ.

మహారాజా గారి కంకితంబుగా

శ్రీబొబ్బిలిపురాధీశ్వరులగు

మహారాజరాజశ్రీ రాజా శ్రీ వేంకటశ్వేతాచలపతి

రంగరావు బహద్దరు, కె. సి. ఐ. ఇ.

మహారాజావారి యాస్థాన విద్వత్కవులలో నొకరగు

బ్రహ్మశ్రీ

మండపాక పార్వతీశ్వర కవీశ్వరులచే

రచియింపఁబడిన

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము.

ఇది

శ్రీ వేంకటగిరి పురాధీశ్వరులచే సముద్రితగ్రంథచింతామణియందుఁ

బ్రకటితమానకై పనుపఁబడి

నెల్లూరు పురమతల్లి నుల్లసిల్లు

విక్టోరియా, రంగనాయకీవిలాస, రమానిలయ

ముద్రాక్షరశాలలలో ముద్రితమై

అముద్రిత గ్రంథచింతామణి పత్త్రికాధిపతియగు

పూండ్ల రామకృష్ణయ్యచేఁబ్రకటితమయ్యెను.

రమానిలయ ముద్రాక్షరశాల.

నెల్లూరు.

ప్రకటనము.

ఈ గ్రంథము సంకితముంబొందినట్టి మహారాజ రాజశ్రీ- ఉముదే- రాజే- రాజస- రాజా- శ్రీ- వెలుగోటిరాజగోపాల కృష్ణయాచేంద్ర బహద్దరు పంజహజారిమన్సబు దారిత్యాదిబిరుదాంకితులగు శ్రీ వేంకటగిరి ప్రభువుగారు దీనిని మాపత్త్రికయందుఁ బ్రకటితమగుటకుఁగా నని చీరిగావున ముద్రింపించి ప్రకటించితిమి. ౧౮౪౭ సం॥ ౨౦ వ ఆక్టు ప్రకారము దీని రిజిష్టరుచేయించి యున్నారము. ఇఁక నెవ్వరు దీనిన్ముద్రిఁపఁగూడదు.

ఇట్లు

పూండ్ల రామకృష్ణయ్య,

అముద్రితగ్రంథచింతామణ్యధిపతి.

నెల్లూరు
౧-౫-౦౩

శ్రీకృష్ణాయనమః

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయపీఠిక.

1. ఈ గ్రంథమును (శ్రీకృష్ణాభ్యుదయమును) మండపాక పార్వతీశ్వర కవిగారు విరచించిరి. వీరుబొబ్బిలి సంస్థానాస్థానంపు విద్వాంసులలో నొకరుగానుండి దీనిని శ్రీవేంకటగిరి పురవరాధీశ్వరులగు మహారాజరాజశ్రీ శ్రీమద్రాజగోపాల కృష్ణయాచేంద్రులవారికిఁ గృతినిచ్చిరి. పార్వతీశ్వరకవీశ్వరుల వారీగ్రంథమును 1895 సరియైన మన్మథ సంవత్సరమునఁ బ్రారంభించి యతిశీఘ్రకాలములోఁ బూర్తిఁజేసిరి. దీనిం గ్రంథకర్తగారు రాజునాజ్ఞపై రచియించినట్లుగా "నాత్మపర్యాయచర్యాసపర్య" అనెడు హరిహరేశ్వర శతకమున వ్రాసియున్నారు. ఈ హరిహరేశ్వర శతకమును మేము ముద్రింపించియున్నారము. దీనియందుఁ బార్వతీశ్వర కవిగారి చారిత్రమంతయునగపడును. అద్దానిం బార్వతీశ్వరులవారే విరచించియున్నారు. దానిం బఠించినవారికెల్లఁ దత్కవిసింహుని జీవితచరితమంతయుఁ గరబదరాయమాణమని యెంచియుండుటఁ జేసి లిఖింప విరమించితిమి. అయిననించుక దీనలిఖింప మనసయ్యెడు.

2. ఈకవి బ్రాహ్మణుఁడు. వైదికి. విశాఖపట్టణముమండలములోఁ జేరినబొబ్బిలికి సమీపముననున్న పాలతేరను గ్రామము కాపురస్థలము. వీరు 1833 సంవత్సరము జూన్ తే 30 దీన జన్మించి 1897 సంవత్సరము జూన్ తే 29 దీనఁ బరమపదించిరి. వీరు తమ పండ్రెండవ వత్సరము మొదలుగ నఁనఁగా 1845 సంవత్సరమునుండి కవిత్వము వ్రాయుచువచ్చిరి. అపుడు "కవితాలతాంకురమును" నొకఘంటలోఁ గాఁబంతగించి వ్రాసియున్నారు. ఇదియే వారి యాదికవిత్వము. (చూడుఁడు, హరిహరేశ్వర శతకము- పుట 29.) ఇఁక వారియంత్య కవిత్వము 1897 సం॥ జూన్ తే 25-26 27-28 దులలో మృత్యుంజయ స్తవమునొనరించి 35 పద్యములు వ్రాసి తే 29 దీనఁ గాలధర్మమునొందిరి. ఈపద్యములన్నియును, "మృత్యుంజయునకు నమస్కరింతుఁ దకింతుక" అనిమకుటముగానుంచి మృత్యువు నోటిలోఁ దూరునపుడు వ్రాయఁబడినవి. (చూ, హరిహరే, పుటలు 30,31,32.) ఇఁకవారి జీవితములో వారువ్రాసిన పద్యములకును మాలికలకును, దండకములకును లెక్కయే లేదు. పోయినవి పోఁగా నిఘంటు గ్రంథములు 84 మిగిలియున్నవి. వీనినామములన్నియు హరిహరేశ్వర జేర్పఁబడియున్నవి. వీరిప్రతిగ్రంథమును గ్రంథములోని ప్ర

వుష్టిగలిగియుండును. చప్పిడికవనమన నెట్టిదో వారెఱుఁగరు- ఇందులకు నిదర్శనముగా వారిగ్రంథములలో "గోపాలకృష్ణ" శతకములోని పద్యములఁ గనుఁగొన్నఁజాలు- ఆ శతకము ముద్రితముగానందున గ్రంథకర్తయొద్దనే ఖిలమైనదఁటచానికై మేము గ్రంథకర్తజీవించియుండఁగానే ప్రయత్నించితిమిగాని కాగితములు ఖిలములైనవనియు దానియందలి యొకకొన్నిపద్యములు మాత్రమగపడినవనియు వానినిమాకంపిరి- వానిని 1893 సం॥ జూన్ జూలై నెలల మయూఖములలోఁ బ్రకటించియున్నారము- ఆపద్యములనేయిపుడీ శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయమున 53వ- పుటయందు 274 275- 276- 277- పద్యములుగా గ్రంథకర్తగారు చేర్చియున్నారు- ఇదికవులకున్నైజమే- భారతకవులు నిర్మితమపద్యముల నొకచోనున్నవానిని మఱియొక్కచో వ్రాసియున్నారు- వారిపద్యములకు వారధికారులు, ఇది గ్రంథచౌర్యముగాదు.

3. ఈ గ్రంథమునకుఁ గృతిపతియగు శ్రీ వేంకటగిరి ప్రభువుగారు తామీగ్రంథమునంకితమునొంది మాపత్త్రికానామమును సార్థకపఱుపఁ దలంచియో, లేక, మాకుఁ బార్వతీశ్వరకవీశ్వరులవారియెడఁ గలుగు ననురాగమెఱిఁగియో దీనినిమాపత్త్రికలోఁ బ్రకటించుటకుఁగా 9-2-01నఁ బంపిరిగాన వారియాజ్ఞ శిరసావహించి మార్చి నెలనుండి ముద్రణమునకుఁ బ్రారంభించినను 1901 1902 సంవత్సరములలో బత్త్రికచక్కఁగఁ బ్రకటింపఁ బడనందున నింతకాలముగడిచినది-

4. వేంకటగిరి సంస్థానము ప్రప్రథమముననుండి విద్యావిషయప్రఁజర్చలలోఁ జేరెన్నికఁగన్నది. బమ్మెరపోతనామాత్యుఁ డాదిగా నేటిదనుక లెక్కలేని కవులకిక్కయైన సంస్థానమిదియొక్కటియేయని నొక్కివక్కాణింపవలసియున్నది. విద్వత్సంస్థానమనియే దీనింబిలువఁ దగు. సంస్థానపుఁ బ్రభువులు విద్వత్ప్రభువులేగదా. రెంటూరి రంగరాజుగారీసంస్థానపుఁ బ్రభువులలో నొక్కరిపై భానుమతీపరిణయము నంకితమిచ్చియున్నారు- ఆ కవనముంజూచినచో నచటిప్రభువులకెట్టి కవనముపై యభిరుచిగలదో తెలియనగును. ఎప్పటిసంగతియో యిప్పుడేల. ఈ శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయగ్రంథకర్తగారు వ్రాసినట్టి "రాధాకృష్ణసంవాదము" అనుశ్రీరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రులవారి పట్టాభిషేక మహోత్సవ వర్ణనాగ్రంథముంగన్న నది హస్తామలకమగును. తామరతంపరంబోలి యీసంస్థానమిట్లే నెగడవలయునని శ్రీ జగదీశ్వరు ప్రార్థించుచుందుము- మఱియు వాల్మీకిరామాయణమును జక్కఁగఁ దెలింగించిగారి కంకితముంజేసిన గోపినాథము వేంకట కవీంద్రునిచేతనే వీరును దెనింగింపించి యంకితముంబొందియున్నారు. అది1904బిద్యేషరీక్షా వన్నెవానింగన్నదనివిని ముదమందుచున్నారము

5. ఈసంస్థానపువారు గ్రంథముల నెంత శ్రద్ధతోఁ జదువుదురోయని వినఁ గోరు దురేని యించుక వినుఁడు. ఈ గ్రంథమున 86వ పద్యమున సీసపదంబునందు "దౌల్యముపవహించి" అనుటకుఁగా "దౌత్యముపవహించి" అనిమేముపొరఁబాటున ముద్రింపించి మా మాసపంచికను వారికిఁ బంపినవెంటనే దానింబఠించి యర్థము గాని సంశయించిగాఁబోలు, మాపేరనిట్లుగా వ్రాయించినారు. ఎట్లన:—

"86 వ సీసపద్యమున 'దౌత్యము' అని మూలమందేయున్నదా? ఉన్నచో నెట్లర్థముంజేసి ముద్రింపించి తెలుపవలయును. దౌత్యముతప్పేని ధౌర్త్యమా, తౌల్యమా, యెట్లుండవలయునని సమన్వయించితిరో తెలియఁగోరి శ్రీ శ్రీయేలినవారు సెలవిచ్చిరిగాన విన్నవించితిని.

ఇట్లు
తిరుమలసెట్టి జగన్నాథము."

వేంకటగిరిటౌ౯
1-6-02.

అని వ్రాయించినారు. చూచితిరా, శ్రీప్రభువుగారి భాషాభిమానము. తమకున్న రాచకార్యంపుఁ బనులయొత్తిడిలో నిట్టిచిట్టివిద్యావిషయంపుఁ బత్త్రికంగరమునం బట్టి పఠించియందలి లోపాలోపములఁ దత్తదధిపతులకుఁ దెలుపునట్టి రాజసింహులు మాపత్త్రికకు నిత్యపోషకులుగ నున్నారని మేమువిఱ్ఱవీగుచున్నారము- ఒకవీరే కాదు, వీరిసోదరులగు శ్రీవేంకటకృష్ణయాచేంద్రులవారును సంతతము విద్యావినోదములతోనే కాలముగడుపుచుందురనుటకును మాజనవరి సంచికయే సాక్షిగదా.

6. కృతిపతులవలెనే కృతికర్తలగు పార్వతీశ్వరశాస్త్రులవారికినిమాయందు నెక్కుడనురాగముగలిగి మాపత్త్రికకు వారెన్నియో మాలికలు వ్రాసిపంపియున్నారు. వానింజదివి యానందింపవలయునేగాని, యవి రసపుష్టి గలవియని యెంతవర్ణించినను వ్రాయనలవిగాదు. మా కోరికపైవారు ప్రబంధసంబంధబంధనిబంధన గ్రంథమును వ్రాయఁగా దానిన్నేమమాపత్త్రికలోఁ బ్రకటించియున్నారము. మఱియు మా మాటను వారువమ్ముచేయక తమచారిత్రము ఛందోబద్ధముగ "నాత్మపర్యాయచర్యాసపర్య" అను నామాంతరముగల హరిహరేశ్వర శతకమును వ్రాసి మాకిచ్చిరి. ఆ శతకమునందు వారు మమ్ముంగూర్చి వ్రాసినపద్యముల నీ గ్రంథమందే మఱియొకచో విషయసూచికకుఁ దర్వాతఁ బ్రకటించియున్నారము. ప్రబంధ బంధములను గూర్చివారి ట్లాగ్రంథముననేవ్రాసియున్నారు-

సీ॥ శ్రీమత్పినాకినీ సింధుతీరమున భాసిల్లువెల్లూరిలోనుల్లసిల్లు
పూండ్లవంశంబునఁబొడమియీపుడమిలోఁ గవిపక్షపాలియనా ॥

గడఁగి 'యముద్రితగ్రంథచింతామణి' యనుపత్త్రికను బ్రకటన మొనర్చు
శ్రీరామకృష్ణాఖ్యచేఁ దనర్చు సుదారకవిగోరి వ్రాసిన కారణమున
మహితబొబ్బిలిపురినుండు మండపాక। పార్వతీశ్వరకవి కతిపయకవిత్వ
బంధములకొకలక్షణగ్రంథమిపుడు। క్రొత్తగాఁ జేర్చినట్లొనగూర్చెనిట్లు॥

చ॥ సుకవులుబంధలక్ష్యములెచూపిరిగాని తదర్హ లక్షణం
బొకరునుజూపకైరనితమద్ధరణార్థము పూండ్లరామకృ
ష్ణకవిదృఢప్రతిజ్ఞుఁడు రసజ్ఞుఁడు గావునఁబూనియుండెఁగా
తుకమునఁబార్వతీశ్వరుఁడు దోడ్పడఁ దత్ఫలసిద్ధికబ్రమే॥

7. ఈగ్రంథమున రేఫ శకటరేఫలకు సాంకర్య మగపడకున్నను నీగ్రంథకర్త గారావిషయమున కిష్టపడియున్నట్లుగ వారి రాధాకృష్ణ సంవాదమున నాల్గవ యాశ్వాసమున 62 వ పద్యపుఁ డీకలో నగపడుచున్నది. సూత్రమున "రయోస్తు నిత్యంస్యాత్" అని వ్రాసినవారేల సాంకర్యముం జేసియుందురు? ప్రయోగములగపడుచున్నవందురేని వానిం దద్గ్రంథకర్తయే వ్రాసినాఁడనుటకు వారికిఁ గల ప్రబల నిదర్శనములేవియో తెలియవు. అట్టి ప్రయోగములు పెక్కు లగపడుచున్నవన్న "గతానుగతికో లోకః" అని యున్నదిగదా. దీనినొప్పకున్న నీమార్గము "ఒజ్జల పుచ్చకాయం" బోలియుండునుగదా. అట్లేల భావింపవలయునో విచారింపుఁడు. అట్లే యికారసంధింగావించి దానికిఁ గొంత సమాధానము నీగ్రంథకర్తగారు రాధాకృష్ణసంవాదమున నాల్గవయాశ్వాసమునందే 50 దవ పద్యమున "మింటినుండిం టికిఁ" అను సంధింగూర్చి విశేషముగాఁ జర్చించియున్నారు. పూర్వకవులలోనేమి యిప్పటివారిలోనేమి యిట్లు భిన్నాభిప్రాయము గలిగి యుండుట సహజము గానే యగపడుచున్నది. ఏది యెట్లున్నను లక్షణమునకును రసోజ్జృంభణతకును సంబంధములేదు. చేమకూర వేంకటకవిగారి విజయవిలాసము దీని కుదాహరణము. అందుఁగొన్ని లక్షణ విరుద్ధములున్నను పద్యము లమృతరసమును జిమ్ముచుండును. శ్రీ పార్వతీశ్వరులవారికవిత్వములో నభిప్రాయభేదముగల మార్గములు కొన్ని యగపడినను గవనము ముద్దులు మూటగట్టుచుండును. ఈగ్రంథమున 16-17-68 99-107-154-171-173-274-275-276-277-308 మొదలగు పద్యములం జదివినచోఁ గవిత్వ[illegible]లోని లావణ్యము శ్రుతి గోచరమగును. అట్లే పీఠికలోని 14-15-26 పద్యములను [illegible] సంతోషాంబుధి నోలలాడంగోరుచున్నారము. రాధాకృష్ణ సంవాదము[illegible] పద్యములవారి కవనలావణ్యముం జూపుటకై ప్రకటింతుము:—

సీ॥ మీప్రపితామహుండై ప్రసిద్ధుండగు లక్ష్మణాఖ్యుఁడహీన లక్షణుండు
పాటించి తానన్నమాటఁ దప్పనిమేటి వరసుమిత్రానంద వర్ధనుండు
విజయరాఘవనీవిభుఁడగ్రహారాఢ్యభూదేవతాజాతిపోషణమున
తే॥ గీ॥ ననుపఁగఁ భూతనయోక్తి వశంబునఁ బుణ్యజనాధీనముల నొసర్చి
విభునివలని భయంబున విడిచెఁ దనువు। దానిఁ గాంచి విభుండు ఖేదము వహించి
యలవిరోధిసడంచి శ్రీనధిగమించి। లక్ష్మణకుమారచింతఁ గోల్పరచెఁ గాడె॥

సీ॥ అనియంతనిలువక వినియంతపలుకులు వినియంతకంతకు విస్మయమెనయఁ
జని యంతరాయ మొందనియంతిపురమునఁ దిని యంతరంగంబు దనియ నిలుము
మనయంతవారము మనయంత మఱిమింత మనయంతరమెఱింగి మసలవలదె
నిజయంత్రచింతమాని జయంత రథవాజి గజయంత లచ్చరల్ గలసి రాఁగ
రాగమున ఖాసురాగసురాగసుమప। రాగవాసితవనుల నిరాగసుండ
వగుచు నిర్భరముగ సుఖివగుటమాని। మౌనివయి యున్నానివ మటిదిమానితంబె॥

ఉ॥ యాచకకల్పవృక్షము క్రియాచతురుండు రిపుక్షితీశ్వరా
యాచణశేముషీనిధి నయాచరణాచరణుండు సద్విధే
యాచలమానసుండు బుధయాచతురాస్యగురుండు రూపధే
యాచమితస్మరోజ్జ్వలుఁడు యాచమపేంద్రుఁడు మర్త్యమాత్రుఁడే॥

ఉ॥ చల్లనిమానసంబున వసించుచు నిర్మలపక్షపాతియై
యెల్లద్విజవ్రజంబు నుతియింపఁ బయోంబుగతిన్ గుణాగుణం
తే॥ గీ॥ బుల్లఘురీతి నేర్చితగవుల్ తగఁదీర్పఁగ నేర్చి భూమిభృ
త్కల్లజ రాజహంసమనఁగా భవదగ్రసుతుండు రాజిలున్॥

ఉ॥ వారిప్రసన్నజీవనత వారియవారిత పావనత్వమున్
వారిసుశీతలత్వమును వారిజగత్పరిసేవ్యవృత్తియున్
తే॥ గీ॥ వారిసముద్రసత్వగతి వారిసశైవలసత్క్రియాప్తియున్
వారిప్రభూతగౌరవము వారికపీడ్యత వారికేతగున్॥

మ॥ కడియాలంబున వైరులోదురసుచుం గట్నంబుగా జాళువా
కడియాలంబుపుకం గరంబులకలంకారంబుగాఁ దాల్చియు
క్కడియాలంబున నింతయొప్పసెయనంగాఁ జాలు మెప్పూనిపె
క్కడియాలంబుల పోజు రాజసెమటన్ సాశ్చర్యచర్యం దగెన్॥

క॥ ఎంతటిమతిమంతులకును । మంతులుగనవచ్చుఁగృతుల మహిఁగవన శ్రీ
మంతులు సామంతులు ధీ । మంతులు మంతులుదొరంగి మంతురు గుణముల్॥

క॥ నాతీయేమనిచెల్పుదు । నాతీరున నగరువెడలు నవుడు నృపుఁడు నా
నాతీర్థప్రజగన గణ । నాతీతోత్సవమొనర్చెనదియెట్లన్నన్॥

క॥ రాజాగమనమువేళన్ । భూజనులకు సకల శకున సంతతిగల్గెన్
రాజాగమనమువేళన్ । భూజనులకు సకల శకున సంగతిగాదే॥

క॥ యమునాతరంగిణీతో । యమునాఁదమమమరె నచటనగు హంస నిశా
యమునాఁదగె నుడుసముదా । యము నాఁటిదినాంతదీపికావలి తేవన్॥

క॥ ఘనచంద్రహాసరుచులం । గనితగెనా రాచకోరికలనన్ జగముల్
ఘనచంద్రహాసరుచులం । గనితగె నా రాచకోరికలనం దగదే॥

క॥ అవనీతలావతీర్ణం । బ్రవనీ పావకచతుర్థ తనయుండగు శ్రీ
నవనీతకృష్ణవిభుమా । ర్దవనీతులరీతు లెన్నఁ దరమే మాకున్॥

క॥ దేవరసజ్జమనోజ్ఞుఁడు । దేవరతోలుపట్టి కృష్ణదేవుఁడ యగుఁగా
దేవరగుణగరిమనువసు । దేవరసేంద్రుఁడని మిము నుతింపఁగవలదే॥

(ఇట్టివి దివ్యమైన పద్యములున్నవి- చూ, హరిహారే, పుటలు 21-22-23.)

8. శ్రీ పార్వతీశ్వర కవీశ్వరులవారి కవనాములనుగుఱించి యనేకులు సదభిప్రాయములఁ బ్రకటించియున్నారు. వానినెల్ల నిటఁ బ్రకటించుటకు స్థలముసాలదు. అయిన నట్టివానిలో శ్రీరావుబహద్దరు, కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులవారును, మచ్చ వేంకటకవిగారును, వ్రాసి ప్రకటించియున్నట్టి యభిప్రాయములమాత్ర మిచ్చుట స్థలముసాలమి నీగ్రంథమునకుఁ గట్టకడపట ముద్రింపించి యుంచితిమిగానఁ బాఠకులెల్లరు దానింజదువఁ బ్రార్థితులు.

9. ఇందుఁ గచభార, కుచభార, కటిభారాది వర్ణనలు మందునకైన నగపడక కేవల కథాప్రవాహమే ప్రసరించుచుండుంగాన యూనివర్సిటీవారు దీనిం బ్రవేశపరీక్షకుఁ బఠనీయగ్రంథముగ నేర్పఱచి, కృతిపతికిని, గృతికర్తవంశజులకును, గృతిం బ్రకటించినవారికిని ముదముఁగలుగఁజేయుదురుగాత.

1-5-03
నెల్లూరు.

ఇట్లు
పూండ్ల రామకృష్ణయ్య,
అముద్రితగ్రంథచింతామణ్యధిపతి.

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయమునందలి

విషయసూచిక.

పుట	విషయములు	పుట	విషయములు

ప్రకటన.

సీ॥ ప్రకృతము ముద్రితగ్రంథచింతామణి
పత్రికాధిపతినై పరఁగువాండ్ల
రామకృష్ణామాత్యరత్న మకృత్రిమ
మిత్రమై మిగుల నామేలుఁ గోరి
మచ్చరిత్రంబుఁ దానచ్చువేయఁదలంచి
పలుమాఱు జాబులు పంపఁ జూచి
ననుఁ నీవు ప్రేరేచి నాచేతనే నా చ
రిత్ర వ్రాయించి యామిత్రునకీవు
డంపఁబూనినకతన జన్మాదిషష్టి
వత్సరంబుల చర్య నేవ్రాసినాఁడ
నిదె నిజమ్మని నమ్మింపు మెల్ల ప్రజల
హరిహరేశ్వర దేవ మహానుభావ॥

సీ॥ ఆసేతుకాశీతలాంత భూపాలవేల
కొలఁది గామిత్రులు గలరు గాని
వాండ్లకులాన్వృతాంబుధిచంద్రుఁ డగు రామ
కృష్ణకవీంద్రుఁ డకృత్రిమాను
రాగసాంద్రుండయి రాకపోకలు దర్శ
నస్పర్శనంబు లెన్నఁడును లేక
యున్నను మిగులఁ బ్రసన్నుఁడై నాచరి
త్రధరిత్రనిక శాశ్వతముగ నిల్చ
మాద్రిముద్రింపఁ దలఁచి పల్మాఱుఁ గోరె
నిట్లుగోరినవారు లేరితఁడు దక్క
నితని సంకల్పమీడేర్చి మేలు గొనుము
హరిహరేశ్వర దేవ మహానుభావ॥

ఇట్లు
మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి
శ్రీ బొబ్బిలిసంస్థానాస్థానకవి.

27—3—95.

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము.

శ్రీమన్నండపాక పార్వతీశ్వర కవీశ్వర విరచితము.

ప్రథమాశ్వాసము.

అవతారిక.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాపూర్వక మంగళాచరణాదికము.

శా॥ శ్రీలానీలలు మేలుమేలన సముజ్జృంభత్సమాలింగన
శ్రీలాభంబుల నెక్కుటం దనుపుచుం జెన్నొందు వెన్నుండు సు
శ్రీలుండై వెలుగోటివంశమణియౌ శ్రీరాజగోపాలకృ
ష్ణేలాపాలకమౌళికీప్సిత మనోభీష్టంబు లెల్లప్పుడున్॥ 1.

శా॥ శర్వుం గొందఱు శౌరిఁ గొందఱు సరోజాతాయతాక్షుల్ దమిన్
సర్వావస్థలఁ గొల్చునట్లు దను భాషాయోష నామాకృతుల్
వేర్వేఱన్ గొనికొల్వ నుబ్బువిధి ఠీవిన్ రాజగోపాలకృ
ష్ణోర్వీపాలవరున్ నిరామయచిరాయుశ్శ్రీయుతున్ జేయుతన్॥ 2.

మ॥ జనులాత్మీయసమత్వముం బొగడఁగా సామేన నామేనకా
తనయన్ స్వర్ధునిమూర్ధమందునిచి తద్వంద్వంబునం దేకనం
దనుఁ గాస్కందునిఁ గాంచిమించు శివుఁ డుద్యద్రాజగోపాలకృ
ష్ణనృపాలాగ్రణికిచ్చుతన్ బహుసుఖాంచచ్ఛాశ్వతైశ్వర్యముల్॥ 3.

*సీ॥ తనకు సాజంబుగాఁ దనరు చాంచల్యంబు చంచలాక్షుల దృగంచలములందుఁ
దనకు నైజంబైన దయితవక్షస్స్థితి కొమ్మల రతివిశేషమ్ములందుఁ
దనకు బీదలపట్లఁ దనరు వైముఖ్యంబు కలికిమిన్నల పాలయల్కలందుఁ
దనకు సాధులపట్లఁ దనరు కాఠిన్యంబు కుంభికుంభస్తనీ కుచములందు
నునిచి యనుచితవృత్తులిట్లు నిరసించి। సరసతరహించి సరసిజసద్మపద్మ
పద్మజాగ్రణియగుకృతిభర్తయింట। నిలుకడవహించి నిరతంబు నిలుచుఁగాత 4.

•సీ॥ తనచంచలత్వంబు వనచరాగ్రణులందు మత్తతవారిసామజములందుఁ
దనవంకజాతాప్తి దర్పితాళులయందు నీచాశ్రయత వారి నెలవులందుఁ
దనపతితోషణాదర మనుత్తములందు జడవృత్తి వారి యాశ్రమములందుఁ
దనమధుపాప్తి ఘూర్ణత్కిదంబములయందుఁ ద్రిమ్మట వారి నేత్రమ్ములందు
నునిచి యనుచితవృత్తులిట్లు నిరసించి। సరసత రహించి సరసిజసద్మపద్మ
పద్మజాగ్రణియగుకృతిభర్తయింట। నిలుకడవహించి నిరతంబు నిలుచుఁగాత॥

మ॥ సదలంకారగుణధ్వనుల్ వెలయఁగా సద్వృత్తమై సద్రసా
స్పదమై సత్పదరీతిమై సతతభాస్వల్లక్షణాకారమై
ముదమెచ్చం గవిరాజమాన సరసాంభోరాశి జన్మించి పెం
పొదవన్ సత్కృతిలక్ష్మి వేంకటగిరీంద్రోల్లాసముం గూర్చుతన్ 5.

సీ॥ తనరసజ్ఞాశ్రయత్వంబాశ్రితులకిచ్చి వెలయించుచుండు నే విశ్వజనని
తనశతానందోచితవ్యాప్తి భక్తులకొదవించి మనుచు నే సదయహృదయ
తనదివ్యసారస్వతస్ఫూర్తి దాసుల కొసఁగి మన్నించు నే యసమచరిత
తననిసర్గాక్షరాత్మకశక్తి నతులకు వఱలించి ప్రోచు నే వర్ణనీయ
యట్టిశారద రసనాగ్రమందు నిలిచి। నవ్యసత్కృతికర్తగా నన్నొనర్చి
భవ్యవెలుగోటిరాజగోపాలకృష్ణ । విభుని సత్కృతిభర్తఁ గావించుఁగాత॥ 6.

*మ॥ చను శృంగారరసంబె శాంతరసమై, శాంతంబె శృంగారమై
కనుసఖ్యంబనుచున్ ద్వదైక్యము శివాఖ్యం దెల్పి నానారసా
యన చర్యల్గల యార్యకార్యచతురుండౌ రాజగోపాలకృ
ష్ణనరేంద్రాగ్రణికిన్ సమగ్ర సకలానందంబులం గూర్చుతన్॥ 7.

శా॥ బంగారేచమనాయఁ డిష్టుఁడని స్వప్నంబందుఁ బ్రత్యక్షుమై
గంగాంతర్గతలింగమింకొకనికిం గాన్పించి తద్యుక్తిచే
తం గాశీస్థలినుండి వేంకటగిరిస్థానీయముం జేరి తే
వం గొల్వంబడు విశ్వనాయకుఁడు తద్వంశాగ్రణిం బ్రోవుతన్॥ 8.

శా॥ భూమిం గాంచి యశంబుఁ గాంచి నిగమంబుల్ పుణ్యకోట్యంచితం
బీమేల్ ప్రోలనమించు వేంకటగిరిన్ స్వేచ్ఛం బ్రవేశించి పూ
జామోదంబునఁ బొల్చు శ్రీవరదరాజస్వామి తత్పట్టణ
స్వామిం గామితకల్పకంబగుచు వాత్సల్యంబునం బ్రోవుతన్. 9.

శా॥ స్వస్వామిత్వము వర్ధిలన్ వరదరాజస్వామిఁ గోదండరా
మస్వామిన్ స్వయమాగతుండయిన సమ్యక్కాశికా విశ్వనా
థస్వామిన్ గనవచ్చునంచు బలె మధ్యస్థాయియౌ నాంజనే
యస్వామిన్ గృతిభర్తఁ గొల్చి విజితస్వామిత్రుఁడై మొప్పుతన్॥ 10.

---

*మ॥ ధర నాద్యంత రసద్వయంబునకు భేదం బింతయున్ లేదంట
న్న రహస్యంబు శివాఖ్యచేఁ దెలుపుచున్ నానా రసాకార యా
చు "రసోవై" యనుసూక్తిచేత నదియే సూచించుచున్ బొల్చు నీ
శ్వరి సర్వజ్ఞ కులేశ్వరుం గృతిపతిన్ వర్ధిల్లఁ గాఁ జేయుతన్॥ (పాఠభేదము.)

శా॥ శ్రీ సర్వజ్ఞకుమారయాచ మహిభృ ద్బృందావనానీత పూ
జాసౌధోదర సంప్రతిష్ఠిత సదాసంపూజ్య మూనోజ్జ్వల
ద్రాసేశ్వర్యధినాథపాదుకలు జాగ్రద్రాజగోపాలకృ
ష్ణాసాధారణ ధారుణీంద్రునకు సర్వాభీష్టముల్ గూర్చుతన్॥ 11.

చ॥ అనుభవశాలివై యభినయాగమముం బచరించితీవు నా
కనుభవసిద్ధమీపని గజానన! కాదన వాదులాడఁ జా
ల ననెడు వల్లభాంగన తలంపునెఱింగి తదిష్టపూర్తిఁ జే
సిన గణనాయకుండు దయచే మదభీష్టములెల్లఁ గూర్చుతన్॥ 12.

ఉ॥ ప్రామినుకుల్ నిజాకృతిగ భాసిలుచుం గమలోదయార్హ చ
ర్యామహనీయుఁడై నరకహారిగురున్నతి వర్ధనుండునై
వేమఱు శ్రీధరుండనెడు విశ్రుతిఁ గాంచి వెలుంగు వేవెలుం
గామయముల్ వెలార్చి తమమార్చి క్రమమ్ముగ మమ్ముఁ గాపుతన్॥ 13.

ఉ॥ వ్యాసు నివేదితవ్య పరమార్థవదద్భగవన్ముఖోద్ధ ది
వ్యాసురసంపదాద్యతిరహస్యనివేదక సారభారత
వ్యాసు గతాగతక్రమ భవత్ప్రణవాత్మకహంసమంత్ర భ
వ్యాసునిజాంతరంగ జలజాంతర నిత్యనివాసుఁ గొల్చెదన్॥ 14.

సీ॥ శ్రీవత్సహితశుచిదృగ్రుచిసంపృక్తి సత్యాత్మబంధుదక్షగురుభక్తి
యమవిరోధములేని విమలధర్మవ్యక్తి యక్షతశ్రుతపౌరుషానురక్తి
సుస్థిరబ్రహ్మశిరస్థాపనాసక్తి పుక్కటవిషమానఁబోనిసూక్తి
సూర్యవతంసయశో భాష్యపదయుక్తి కాపాలికాది వాగ్ఘురణశక్తి
మనఁగళానిధిమండలమధ్యవర్తి। యై యభవుఁడై ప్రకృతి నద్వితీయుఁడై య
నుగ్రుఁడై శంకరాచార్యజాగ్రదాఖ్య। నవతరించినసర్వజ్ఞు నభినుతింతు॥ 15.

చ॥ కవనగురుండు దండ్రియగు కామకవీంద్రుని సత్కళాగురుం
డవు నల తాతసూరయ సమాఖ్యకవిన్ నిగమాంతమంత్రముల్
సవిధిగఁ దెల్పినట్టి గురుచంద్రునిఁ ద్రైపద మస్కరీంద్ర పుం
గవు గురుమండలాన్వితముగా భజియింతుఁ బ్రబోధసిద్ధికిన్॥ 16.

ఉ॥ పూజలొనర్తు వాక్కుసుమ పుంజములం గుశలాభివృద్ధికై
భ్రాజితసత్కవిత్వ రసరంజిత సర్వ జగత్పవిత్ర తే
జో జయశాలి కీర్తిజితశుభ్రమయూఖ కళాశయాజికిన్
రాజితసర్వసద్గుణ విరాజికిఁ దిక్కన సోమయాజికిన్॥ 17.

చ॥ సదయ నరాజితస్థితులు సద్రుచులున్ విబుధాళు లౌననం
బాదలు మహాకృతుల్ దనరఁ బుణ్యజనుల్ సుమనస్కులాత్మ స
త్పదముల నాశ్రయింప సమదర్శనసంతతపూర్వసత్కళా
స్పదమగు చిత్రచర్యగల సత్కవిచంద్రుల సన్నుతించెదన్ ॥ 18.

మ॥ ప్రవరశ్లాఘ్యపదన్ మహాకృతిరమం బాటించి యొప్పించుచో
భువిలోఁ గాకవి లోకమొందినఫలంబుం బొందుటబ్రంబె కా
క విలోకం బనుకూల ధర్మ నసమగ్రవ్యాప్తి లేకున్నక
న్న విపన్నత్వము లేదు కాకవుల కెన్నన్ సర్వకాలంబులన్ ॥ 19.

వ॥ అని యిబ్భంగి నభంగుర గురు దేవతాచరణ పరిచరణ సమాచరణ సమా
దరణ రమాభరణ నిజాంతఃకరుణావధానంబును గృతిపతి మంగళ సంవిధా
నంబును సుకవి మహిమానుసంధానంబును గుకవిముఖ విధానంబునుం
బ్రధానంబుగాఁబచరించి విరించిప్రేరణంబు కారణంబుగా శ్రీ కృష్ణా
భ్యుదయాభిధానంబగు నొక శృంగార కథావిధానంబునం గృతార్థతా
నిధానంబుగాఁదలంచి యొకనాఁడాత్మగతంబున ॥ 20.

* గ్రంథరచనా నియమనము. *

సీ॥ శ్రీరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్ర రసానాయకుండు రసజ్ఞుఁడగుట
నస్మత్కృతార్పితంబైన "రాధాకృష్ణసంవాదకృతి"నంది సత్కరించి
నందింపఁజేసి యానందకందంబైన నందనందనుకథ నందమొందు
శృంగారకృతి నొనరింపుఁడటంచు సగౌరవంబుగ మున్నె కోరియున్న
కతనఁ దనమును గోరినకతన కృతి నొనర్చినఁ దనర్చి నరపతి నన్నుధన్యుఁ [తు.
జేయునని యెంచి తత్కృతినాయకాన్వయక్రమము సంగ్రహించి నేనభినుతిం

* కృతిపతి వంశానువర్ణనము. *

మ॥ కలఁడామ్నాయ నికాయ గేయ ఘనగంగాతోయ మారంద స
ద్మ లసత్పద్మదళాక్ష దక్షపదపద్మ ప్రోద్భవత్పార్థివ
జ్జలజాతాక్ష కటాక్ష లబ్ధనిధిసంజ్ఞావ్యూహసంజ్ఞా విభా
కలనామాన్యుఁడు పద్మనాయకసమాఖ్యున్ ధన్య మూర్ధన్యుఁడై ॥ 22

చ॥ అతని కులంబునన్ వెలమలందఱుఁ బుట్టిరి వారు సప్తస

ప్రతతి విధశాఖలై మనిరి వారలలో వెలుగోటిరాజు లీ
ద్యుతఁగని రిర్వదేడు పురుషాంతరముల్ గడచెన్ మహోన్నతిం
గృతిపతిపూర్వులట్లిపుడు కీర్తివహింపుచునుండెనన్నిటన్॥ 23.
శా॥తద్వంశోన్నతిఁ దద్గుణోన్నతియు మద్వంశక్రమంబున్ సము
ద్యద్వైశద్యమెలర్ప మద్రచిత "రాధాకృష్ణసంవాదమం"
దుద్వేలంబుగఁజెప్పఁగాఁబడియె మున్నుర్వీంద్రజాదృగ్వచో
హృద్వేద్యంబగుచుండఁగా, నిపుడు వేఱే చాటఁగా నేటికిన్॥ 24.

కృతిపతి వర్ణనము.

సీ॥ మహితసర్వజ్ఞకుమారయాచేంద్రమహారాజమణి కుమారార్థియగుచు
రామేశ్వరాదియాత్రలకేగునప్పుడు దక్షిణద్వారకాధ్యక్షుఁడైన
శ్రీరాజగోపాలకృష్ణుఁబ్రార్థించి, తద్దత్తవరప్రసాదమునఁగన్న
తనయుఁడుగాన నీతనికదే పేరుంచె నితనివెన్క ననేకసుతులఁగనియె
నట్టిశ్రీరాజగోపాలకృష్ణవిభుని । జన్మసంశుద్ధి సద్బుద్ధి సత్త్వసిద్ధి
సుతసమృద్ధి విద్యావృద్ధి సుప్రసిద్ధి । వేఱె వర్ణింపఁగానేల విపులలీల॥ 25.
ఉ॥డించు జనార్తిఁగీర్తినిగడించు సుధీజనగోష్ఠిగల్గి క్రీ
డించు ముదంబుచే నినుమడించు వయోన్నతి నుగ్గడించు నో
డించు నెదిర్చువారిఁ బురడించు జయంబున దిక్కులందుఁ బా
డించు యశంబుఁ గేల్గవ ముడించు బుధాళి కితం డతంద్రతన్॥ 26.
సీ॥ నిర్నిమిత్తముగఁ గానియును వెచ్చము సేయఁ డర్థకాలములనెంతైననిచ్చుఁ
దానెంత చనవరికైననుమనసీఁడు లోకుల మనసంతలో గ్రహించు
నొకరినినమ్మినట్లుండుటయే కాని నమ్మియేమరియుండఁడెవ్వనైన
నరసిపూనిన నిగ్రహానుగ్రహంబులు ఫలకాలమునఁగానిబైలుపఱుపఁ
డిట్టియీరాజగోపాలకృష్ణవిభుని । కిష్టుఁడై రాజగోపాలకృష్ణమూర్తి [గాత॥
పుత్త్రపౌత్త్రాయురారోగ్యములనొసంగి । యీయుగాన నజేయుగాఁ జేయుఁ

షష్ఠ్యంతములు.

క॥ ఏతాదృశగుణజాతా । నీతునకు వినీతునకుఁ బునీతునకు ధునీ
జాత సువిజ్ఞాత కవి । ఖ్యాత కృతిప్రీతునకు సయస్ఫీతునకున్॥ 1.
క॥ శ్రీరాధాకృష్ణపదాం । భోరుహ భృంగాయమాన పూతాత్మునకున్
గారుణ్యమయాత్మునకుం । బౌరాణిక గదిత విదిత పరమాత్మునకున్॥ 2.
క॥ పద్మావతి పదపద్మజ । పద్మజకులపద్మపద్మపతికతికృతిక
చ్ఛద్మునకు విమలమానస । పద్మునకు సమగ్రసత్కృపాసద్మునకున్॥ 3.

క॥ నవనీత మృదులహృదయున । కవనీతల భాగ్యదేవతాభ్యుదయునకున్
భువనాదర భవనాదర । కవనాదర సత్కవిప్రకర సదయునకున్॥ 4.

క॥ రేచెర్ల గోత్రభవునకు । భూచక్ర లసద్యశో విభూతి భవునకున్
స్వాచార ప్రభవునకున్ । యాచకశరణార్థి హితదయా విభవునకున్॥ 5.

క॥ శ్రీసత్యవచనరాగో । ల్లాసోద్ఘునకు వెలుగోటిలక్ష్మీనరసాం
బా సర్వజ్ఞకుమార । త్మ్రసుతాగ్రిమసుత సప్తక జ్యేష్ఠునకున్॥ 6.

క॥ నిజవితరణాదిసుగుణ । వ్రజస్వతఃప్రీత హయాణరాజ్ఞీమణి ద
త్త జగత్ప్రసిద్ధబిరుదున । కజసఖహితసస్యహితదయా శరదునకున్॥ 7.

క॥ అకలంకద్యుతిఘృణికిన్ । సకలారికరీంద్రసృణికి సజ్జనబృందా
రకమణికి రాజగోపా । ల కృష్ణయాచేంద్ర నృప లలామాగ్రణికిన్॥ 8.

కథాసంబంధము.

వ॥ శ్రేయస్కరంబుగా నేఁజేయంబూనిన యశస్కర జగదభ్యుదయ నిబంధనంబగు శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయ ప్రబంధంబునకుఁ గథా సంబంధం బనుసంధించుచు॥ 1.

శా॥ శ్రీమాంగల్యము దేవసేనవాఁగడం జెల్వొంది పల్మోములం
బాగ్రిమస్కంగొన వెన్నశక్తి సుకుమారస్వామి భావం బభి
ఖ్యామూలంబుగ శ్రీనివాసపద చిహ్నంబూను బ్రహ్మంబు స
త్యామోదాస్పదమై సలక్షణముగా నస్మత్కృతిం బ్రోవుతన్॥ 2.

శా॥ నేనెవ్వారలచే సుఖించినను నిన్నే సౌఖ్యసంధాయిఁగా
నానాకారుఁడవంచు నెంచితిఁ గృతఘ్నత్వంబు రాకుండఁ బై
కే నెవ్వారల నెట్టులెన్నినను నిన్నే యెన్నినట్లెన్ని న
న్నానందింపఁగనిమ్ము పన్నగనగాధ్యక్షా జగద్రక్షకా॥ 3.

శా॥ శ్రీయున్ లక్ష్మియు సర్వమంగళయు ధాత్రిన్ వల్లభాదేవియున్
ఛాయాదేవియుఁ బంచశక్తులుగ నంచద్దేవతాపంచకం
బై యుద్యత్కవిమై గురుండయి యుపాస్యంబై ఫలంబై ధ్రువం
బై యానందమయంబునైన మహిమన్ ధ్యానించి ధన్యుండనై॥ 4.

వ॥ అనియిట్లు శ్రీనివాస పదగర్భిత తత్పద సంస్మరణా విఖ్యాత హరిహర హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మగర్భ జగద్గురు పరబ్రహ్మసాన్నిధ్య సందర్భ నిర్భరుండనై విన్నవింతు నవధరింపుము. 5.

క॥ శ్రీచిరభోగసురేంద్రా । రేచెర్లసగోత్రకులసరిత్పతిచంద్రా
భూచరనుతగుణసాంద్రా । యాచేంద్రా సకలసత్క్రియా నిస్తంద్రా॥ 6.

కథారంభము.

శా॥ పుణ్యం బశ్రుతదృష్టపూర్వ మునినై పుణ్యంబు శ్రీనైమిశా
రణ్యం బార్తశరణ్యమట్టి సుపవిత్రక్షేత్రమందున్న బ్ర
హ్మణ్యుల్ శౌనకముఖ్యులచ్యుత చరిత్రాకర్ణ నాకీర్ణులై
గణ్యోత్కర్షుని రోమహర్షణిని వేడ్కం గాంచి మన్నింపుచున్॥ 1.

ఉ॥ సూత పురాణజాత పరిశోధన బోధన పూతవాగను
స్యూత విచిత్రముల్ విజయ సూతచరిత్రము లెంతవిన్న సం
ప్రీతిని దృష్ణదీర దలకృష్ణుని జన్మదినంబు నేఁడు మా
కీతఱి వాక్యచాతురి వహించి తదభ్యుదయంబుఁ దెల్పుమా॥ 2.

చ॥ అనవుడు సూతుఁడిట్లనియె నార్యశిరోమణులార మీతలం
పును మఱినాతలంపు మనపుణ్యవశంబున నేకమయ్యెఁ గృ
ష్ణుని చరితం బనంత మది సూత్రవిధంబున సంగ్రహించి నే
వినుతు నవీనులట్లిపుడు వీనులకింపుగ నాలకింపుఁడీ॥ 3.

సీ॥ ఒకనాఁటి గోష్ఠిలో సకలపురాణ పరస్పర భేదకారణము నడుగ
బాదరాయణమౌని సాదరంబుగఁదెల్పె నదిపరమరహస్యమైనవినుఁడు
మనమనోవాసవల్ గనిమనముదరింపఁగోరి పురాణముల్ గూర్చెనదియుఁ
గ్రమశవర్థప్రధానములు పామరులకు భావప్రధానముల్ పండితులకుఁ
గవులుధ్వనికావ్యముత్తమకావ్యమంద్రు । దీనికి నిదర్శనమువాసుదేవచర్య
యిట్లనెపమస్తచర్యలూహింపవలయు।నదియునిదియుఁదలంపముఖ్యములుమనకు

వ॥ తత్క్రమం బెట్టిదనిన॥ 5.

గీ॥ మురళిప్రణవంబు గోపికల్ముక్తజనము । గోగణంబు చిరంతన గోగణంబు
రాధమూలప్రకృతిలక్ష్మిబ్రహ్మవిద్య।కృష్ణుఁడానందమయతత్త్వమిదెనిజంబు॥ 6.

మ॥ పరమార్థజ్ఞులెఱింగి పొందఁదగు గుప్తంబైన వేదాంత త
త్త్వరహస్యంబిది వ్యావహారికదశం దత్తత్పురాణోక్తమీ
శ్వరరూపంబు తదేకభక్తిసులభోపాయంబు మోక్షార్థికి
ద్ధర సిద్ధంబిది నేనిదే ప్రకృతమాధారంబుగాఁ దెల్పెదన్॥ 7.

దశావతార స్తవము.

ఉ॥ ఎవ్వనిచే జగంబు భరియింపఁగనయ్యె యుగాంతకాలమం

దెవ్వని కుక్షిలోనిలిచె నెవ్వఁడు వారిచరస్వరూపుఁడై
మవ్వపు వేదబృందము నమందకటాక్షముచేతఁ బ్రోచెఁదా
నవ్వనజాయతేక్షణు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 8

చ॥విగతరజస్తమోనుతుఁడు విశ్వమయుండు ననాదిరూపుఁడై
నెగడినయెవ్వఁడీశ్రుతుల నేర్పుదలిర్పసృజించిమించె ని
జ్జగతి నజస్రముం గమఠసత్తముఁడై భరియించె నెవ్వఁ డ
య్యాగ నిలయప్రియున్ హరి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 9

చ॥సురరిపుభీతిచే బెగడుచున్ ఫణివాసము డాసియున్న యి
ద్ధరణి సముద్ధరింప నిశితక్షురనిష్ఠుర భీకరస్ఫుర
త్ఖుర నికరక్షతిన్ దనుజకోటులమీటి కిటీంద్రరూప మే
హరి ధరియించె నయ్యజు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 10

ఉ॥ప్రోదిచెడన్ హిరణ్యకశిపు క్రతుభుగ్రిపురాట్ప్రతారధా
రాదృతవక్ష మగ్రనఖరప్రకరంబుల గ్రుచ్చివ్రచ్చి ప్ర
హ్లాదున కేదయానిధి హితావహుఁడయ్యె నృసింహమూర్తియై
యాదనుజవ్రజాంతకు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 11

ఉ॥వేలుపుప్రోలునేలుట కవేలపులీల పొసంగ వామనుం
డై లఘురీతి నబ్బలిగృహంబునకేగి త్రిపాదమాత్రమీ
నేలవరించి యేఘనుఁడు నేర్పుదలిర్పఁగ మూఁడులోకముల్
హాళిహరించె నాహరి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 12

చ॥క్షితిపతులం బరశ్వధముచే వధియింపుచుఁ దత్క్షితీశ్వర
క్షతజ జలంబుచేతఁ బితృకర్మమొనర్చి తనర్చె నెవ్వఁ డ
వ్వితతపరాక్రమాకరు నవేల విభా విజితప్రభాకరున్
హత నతపాపసంతతి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 13

ఉ॥వావిరి నేయవిక్రియుఁ డవక్రపరాక్రమ ధాముఁడై త్రిలో
కీ విపినానలుం గలుషకృత్యు నశేష విశేష ధర్మవి
ద్రావణు రావణున్ సదమదంబొనరింపుచు రామనామకుం
డై విలసిల్లె నాఘను ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 14

చ॥అసురవిభీతి భంగురతరాత్తధరాస్థలినుద్ధరింప నే
బిసరుహపత్త్రలోచనుఁడు ప్రేమ పొదంబొదలంగ లాంగలో
ల్లసితకరాబ్జుఁడౌచు యమరాట్సహసృకర్షణ దర్శితోరు వీ

ర్యసహితుఁడయ్యె నయ్యజు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 15.

ఉ॥ హంస బకాఘ కంస నరకాది నృశంస వతంస వంశ వి
ధ్వంసనమాచరింప యదువంశమునం జనియించెఁగృష్ణుఁడై
హంస నవచ్ఛవి ప్రవికచాబ్జరుచి ప్రచురాస్యుఁడెవ్వఁడా
హంస సముల్లసద్యశు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 16.

ఉ॥ చండతరస్వరూపుఁడయి సర్వసుఖావహసత్క్రియాంగనా
షండ కలిప్రభావ కలుష స్వకులాశ్రమధర్మషండ పా
షండ విఖండనార్థము వెసం గొనునెవ్వఁడు కల్కిభావ మ
య్యండజరాజవాహను ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 17.

సీ॥ మత్స్యమై బ్రహ్మకామ్నాయంబులనొసంగి కూర్మమై కుధరంబుఁగుదురుకొల్పి
భూదారరూపమై భూతలంబువహించి నృహరియై ప్రహ్లాదునెలమిఁగాచి
వామనాకారుఁడై వసుధయాచనచేసి భార్గవుఁడై ధరాపతులగెల్చి
రామభద్రుండయి రావణాదులఁద్రుంచి బలభద్రుఁడై క్షోణిభద్రపఱచి
బుద్ధుఁడై యెల్లభక్తులనుద్ధరించి। కల్కియై మ్లేచ్ఛులజయింపఁగల్గునట్టి
శ్రీరమానేత సేవకశ్రీవిధాత। మంచిదయచేత మనలరక్షించుఁగాత॥ 18.

శ్రీకృష్ణావతారప్రశంస.

శా॥ ఆ గోవైభవ పుష్ట దష్టవహనాయాసంబునన్ గోవు గో
వై గోలోకముఁజెంది కుయ్యిడఁగ శయ్యన్ రాముగా రోహిణీ
స్త్రీ గర్భంబునఁబుట్టఁబంచి యటపై శ్రీరాజగోపాలుఁడే
ప్రాగుక్తక్రియ దేవకీతనయుఁడై ప్రాదుర్భవించెన్ భువిన్॥ 19.

మ॥ దయితాజ్ఞన్ రమ భైష్మియై పొడమె రాధాసంజ్ఞయైపుట్టె రా
ధయు గోమాతలుగోపులైరి మునినేతల్ వ్రేతలై రర్జునుం
డయి జన్మించె హరిప్రియుండగునరుం డయ్యెసురల్ రాజులై
నియమింపంబడినట్లుపుట్టి రిలలో నిర్ణీత కాలంబులన్॥ 20.

క॥ రామాకృతిఁ గామాకృతి। గా, ము న్నేమునులుగాంచి కడుమోహితులై
కామాతురతంజూపిరొ। యామునులే, గోపవనితలై పుట్టిరిలన్॥ 21.

మ॥ లలి మీనంబయి సోమకుందునిమె కోలంబై హిరణ్యాక్షుమున్
బొలియించెన్ నరసింహుఁడై యతనితమ్ముం గ్రుమ్మె గుజ్జై బలిం
గెలిచెన్ రామసమాఖ్యుఁడై నృప దశగ్రీవాదులంగూల్చె ని
క్కలికాదిన్ జనియించెఁ గృష్ణుఁడయి తత్కంసాది హింసాదృతిన్॥ 22.

దేవకీవసుదేవుల కారాగృహప్రాప్తి.

సీ॥ అదితి దేవకియయ్యె నల కశ్యపబ్రహ్మ వసుదేవుఁడై పుట్టె వారు నూత్న
దంపతులై యేగుతఱిఁ గాలనేమియై క్రాలు కంసుఁడు తేరుఁదోలునప్పు
డశరీరవాణి యాయమ యెన్మిదవచూలు దెగటార్చు నిన్నన బెగడి భగిని
నొంపరా బలిమాలి యుదయించుశిశువులనిచ్చునట్లుగ మాటయిచ్చిన విని
మఱలవారలఁదోడ్తెచ్చి మధురయందు । శృంఖలలఁదాల్చి చెఱసాలఁజేర్చి వారి
నిసువులనుదున్మెఁ గ్రమత నెన్మిదవశిశువు। మాయగావునఁ జెయిజాఱిమాయమయ్యె

దేవకీపుత్త్రషట్కపూర్వ వృత్తాంతము.

సీ॥ ఊర్ణామరీచుల కుదయించిరాఱ్గురుసుతులు వారొకనాఁడు సుతయుఁబితయు
నగువాగజులు రమింపఁగఁజూచి నగుటచే నజుఁడు రక్కసులుగండని శపించి
కాలనేమికిఁబుట్టి ఘనతపమొనరింప వారికవధ్యత్వ వరమొసంగెఁ
దనుమాని యజుఁగొల్చిరని కినిసి హిరణ్యకశిపుఁడు పాతాళగర్తమందు
నత్తమిలి దంష్ట్రిచేఁజత్తురంతమీఁద । ననుచు శపియించెఁ గంసుఁడై యవతరించి
కాలనేమివధించెఁ దతాక్కలబాల । షట్కమే దేవకీగర్భషట్కమయ్యె॥ 24.

క॥ మునులారకీర్తిమంతుం । డనఁగ మఱియుభద్రసేనుఁడనఁగ సుషేణుం
డనఁగ సుదర్శనుఁడన ఋజుఁ । డన భద్రుఁడనంగఁ గంసహతులార్గురొగిన్॥

యోగమాయా ప్రశంస.

క॥ వాసిచెడిన కంసుని దు । ర్వాసనలకురోసి వ్రేటువాసి చని శుభా
వాస నభోవాసునికి సు । వాసినియై మాయ వింధ్యవాసిని యయ్యెన్॥ 26.

బలరామ జన్మప్రశంస.

సీ॥ రోహిణి మదిరయు రోచన యిళ భద్ర బడబయు సుతనువు బాహ్లికసుత
లేఁడ్గు రిర్వురుకోసలేశ్వరపుత్త్రికల్ కౌసల్య పౌరవి కాశిరాజ
కన్యవైశాఖి సృగాలపుత్త్రిసునామ్ని దేవకసుతులు శ్రీదేవయు శ్రుత
దేవయు నుపదేవ దేవరక్షిత శాంతిదేవయు సహదేవ దేవకియును
వీరు వసుదేవు దేవులు వీరియందు । దేవకీగర్భమునఁనున్న దివ్యపురుషు
నుంచె రోహిణి కడుపున యోగమాయ। దాన సంకర్షణుండయ్యెఁ దక్షుఁడు॥ 27.

శ్రీకృష్ణజాతకనిరూపణము.

సీ॥ ఏతద్యుగావ్యవహితమైన ద్వాపరాంతమున విశ్వావసునామవత్స
రమున శ్రావణమున రవిసింహమున నున్న కృష్ణపక్షాష్టమి నిందుసుతుని
వారంబున నిశీథవరసమయంబున రోహిణీసహితచంద్రుండు లగ్న

మగు వృషభంబున నర్ధోదితుండుగా మాంది కర్కాటకంబునందు వెలయ
శనియుశుక్రుండుతులను గన్యనుబుధుండు|వృశ్చికంబునరాహువు విబుధగురుఁడు
మీనమున నక్రమునమహీసూనుఁడుండ । దేవదేవునిదేవకీదేవిగనియె॥ 28
క॥ కష్టమగు స్పష్టముగ నీ । కష్టమగర్భమునఁగంసయమమినుమినేౕ
దృష్టాంతమయ్యెఁగృష్ణుం । డష్టముఁడవతారపురుషులందని మనముల్॥ 29.

నిజరూపప్రదర్శనాది ప్రశంస.

మ॥ హరి గర్భంబుననుండఁగా నలినగర్భాద్యాదితేయుల్ మునీ
శ్వరులున్ నిర్భరభక్తిచేఁబొగడిరాపైఁ దల్లికిందండ్రికి
వ్వరికిం జూపనిరూప ముబ్బురముదోఁపంజూపి పా్రిపై తదా
తురతంబాపి విధేయముందెలిపి తోడ్తో నర్భకుండై తగెన్॥ 30

భగవదాజ్ఞాచరణము.

మ॥ తన యాజ్ఞన్ వసుదేవుఁడర్కాతనయం దాటించి నందాంగనా
తనయం గైకొని యందుఁదత్తనయుఁగాఁ దన్నుంచఁగాఁ బంచి వీ
తనయుండై తనయున్నతిం గనమి విధ్వంసార్థుఁడౌ గంసుచే
తనయత్నంబునఁ జిక్కకుండ హరిదాఁదప్పించె మాయాసుతన్॥ 31.

కంసప్రతినారదోపదేశము.

మ॥ శిఖిపింఛవ్యజనంబు శక్రధనువై చెన్నార వాతాహతిన్
ముఖరంబైన విపంచి మించుటయుమై మోపియన్ జడల్ మించులై
యఖిలాశ్చర్య కరంబుగా మెఱయ దీవ్యన్నారదవ్యక్తి స
మ్ముఖ మందప్పటికప్పుడుట్టి పడియెన్ మోదాశ్రుపుల్ వృష్టిగాన్॥ 32.
మ॥ ననలై సూక్తులు పాద్యమై ప్రవహదానందాశ్రుసంపత్తి సాం
పానరన్ శ్రీమధురేశుచేనపుడు ప్రత్యుత్థాన సాష్టాంగ వం
దనపూర్వంబుగ సత్కరింపఁబడి తద్దత్తాసనాసీనుఁడై
జనితానుగ్రహుఁడౌచుఁదత్ప్రియ చికీర్షం దెల్పి తానేగినన్॥ 33.

కంసప్రార్థన.

మ॥ వసుదేవున్ విడిపించి రాఁబనిచి బావా! దైవయోగంబునన్
నిసువుల్ గిట్టిరి నెట్టపంటగ వృథా నేనమ్మిత్రిన్ నానుడిన్
విసువంబాడియె నానుడిన్ వినుచు రీవిన్ దేవకీదేవితో
డసుఖంబుండుమటంచు గంసుఁడనె వ్రీడానమ్రుఁడైమ్రొక్కుచున్॥ 34.

కంసదుర్నయము.

ఉ॥ నారదసూక్తి కులిక్కిపడి నాఁడు మొదల్గొని పోతపాతన
క్రూరుల పూతనాదులని కోరి నృశంసుఁడు కంసుఁడంపఁగా
వారలు దన్నుఁగాంచుటకు వచ్చిరి చచ్చిరి తన్నుఁగాంచుటన్
వారికిఁజిక్కెనెట్లు తనవారికిఁజిక్కులఁ బాపఁబాపఁడై॥ 35.

పూతనాసంహారము.

క॥ ఆపోవఁగనుండనివఁగ । వాపోవఁగఁజన్నుఁగుడువవచ్చిన నసువుల్
వే పోవఁగ నెగఁబీలిచి । పోపో వగలేలయనుచుఁ బూతన నడఁచెన్॥ 36.

పూతనా పూర్వవృత్తాంతము.

క॥ పూతనయులార పూతన । నూతనగాదు మును వామనునిఁదనయునిఁగా
నీతనిఁగోరిన బలిసుత । యీతనువున నిట్టులై తరించె వరమునన్॥ 37.

శకటాసురభంజనము.

క॥ అకటా వికటాకృతియై । నికటాగతుఁడై తనుంగొనిచనంగను నా
శకటాసురుఁ డెగటార్చెను । బ్రకటార్భకుఁడై హరిం దరంబె నుతింపన్॥

తృణావర్తునికథ.

మ॥ ధునిఁగ్రీడాదరుఁడై త్రపా విధురుఁడై దుర్వాసు దుర్వార శా
ప నిమిత్తంబునఁ బాండ్యరాజసురతాప్రాప్తిం దృణావర్తుఁడై
పెనుగాడ్పై తను మింటికింగొనిచనన్ వ్రేగౌచు వ్రేలాడి యా
చెనటిం గ్రిందికిడించి కృష్ణుఁడు వధించెన్ వాఁడు ముక్తింగనెన్॥ 39.

వసుదేవరహస్యాగమనము.

మ॥ వసుదేవుండు రహిన్ రహస్యముగ వ్రేపల్లెంగనంబోయి నం
దసమక్షంబున మందలోనిలిచి కృష్ణప్రేక్షణప్రీతుఁడై
వసులున్ మీరును దూరదేశమున కీప్పైఁబోయి కంసార్తి లే
క సుఖంబుండుఁడటంచుఁ దెల్పి చనియెం గాలానుకూలంబుగాన్॥ 40.

గర్గాగమనము.

మహాస్రగ్ధర॥ వసుదేవప్రేరితుండై వ్రజమునకువెసన్ వచ్చిగర్గుండు తత్ప్రో
క్తసమాచారంబులెల్లం గ్రమతఁదెలిపి యేకాంతమందాయశోదా
ఖ్యసతీనందుల్ వినంగా గతభవమునవేడ్కం ధరాద్రోణులై వి
ష్ణుసమీక్షంగోరశ్రీకృష్ణునిఁగనఁగలిగెన్ సూచ్యమాలింపుఁడింకన్॥

నామకరణాదిప్రశంస.

గీ॥ రాధ మూలప్రకృతి కృష్ణుఁడీశ్వరా భ । రం బుతుప నుప్పతిల్లిన బ్రహ్మమగున
టంచుఁ దద్భావిచర్య సూచించి నామ । కరణమొనరించి వారి నెంచి గర్గుఁడరిగె॥ 42

బాలక్రీడాప్రశంస.

శా॥ బాలక్రీడము లెక్క చొక్కనెపుడుం బాలివ్రతటంచుం బ్రసూ
మూలక్రీడము వీడఁడెన్నడును రూపుంజూపు నింటింటఁ ద
ద్బాల క్రీడలఁ జూడ నెన్నఁగలరే ప్రస్ఫారసంసార జం
బాల క్రీడలఁ బాడఁ గ్రుమ్మరెదు నస్మాత్రదృష్ణ కుక్షింభరుల్ ॥ 43

ఉలూఖలబంధనము.

శా॥ ప్రేతల్ ప్రాతములై యశోద విన఼ఁగాఁ గృష్ణుండు గావించు బల్
స్వేతల్ సేతులు ద్రిప్పికొంచుఁ బలుకం జెట్టాడుఁ దన్బట్టరా
మాతన్ మాతరుణీవిభుండు గెలిపింపం జిక్కఁగాఁ జిక్కఁగాఁ
బ్రీతిం బ్రాతిగ రోటఁ గట్టు దిగ దార్చెన్ మద్దులం దద్దయున్ ॥ 44

చ॥ నయమున నెంత చెప్పిన గుణంబు గనంబడకుండె నింత ని
ర్భయము గుణహీనుఁ గాన మవురా గుణవంతునొనర్తునంచుఁ ద
ల్లి యొకగుణంబు చాలమి బలేయని యెన్నిగుణంబు లంటఁ గ
ట్టియు నవి చాలమిన్ వినుమ డింభకుఁ డంబకుఁ జిక్కనొక్కటన్ ॥ 45

అర్జునద్రుమభంజనము.

క॥ ముద్దుల కృష్ణుఁడు ధృష్ణుఁడు । మద్దిలవలెనున్నరోలు మధ్యమొనయురా
మిద్దెలకడ మొద్దుబవలె । మద్దులు వడఁగంచుఁ దల్లి మదిఁ దల్లడిలెన్ ॥ 46

నలకూబరమణిగ్రీవశాపవిమోచనము.

శా॥ కేళీచ్ఛన్ నలకూబరుండును మణిగ్రీవుండు గ్రావాటవిన్
వ్రీశాభగ్నులు నగ్నులై సురమునిన్ వీక్షించి తచ్ఛాప రూ
పాలాపంబుల మద్దులై యిపుడు కృష్ణాకృష్టులై గిట్టి యా
లీలాబాలకు నాజ్ఞఁ గొంచుఁ జనిరోలిన్ దివ్యరూపంబులన్ ॥ 47

నవనీతభక్షణకారణము.

శా॥ చోరుండై ప్రతియింట వెన్నఁ దినెఁ గృష్ణుం డేటికో యందు రీ
సారస్యంబు వినుం డలభ్యఫలదీక్షన్ భావ్యనర్థప్రతీ
కారంబాదిన చేయుటర్హమనుదీక్షన్ భావిదావార్చులన్
క్షీరంబుం గొను భంగి మ్రింగె నుభయక్షేమార్థమై తెలిగెన్ ॥ 48

విశ్వరూపప్రదర్శనప్రశంస.

ఉ॥ పక్షము లేదు కృష్ణునకు భక్తశరణ్యుఁడు జాతమాత్రుఁడై

దూతులు గానలేని నిజరూపముఁజూపెను గన్నతల్లికిన్
రక్షణ లక్షణ శ్రమధురంధరతం బరికించి చూపె మృ
ద్భక్షణ జృంభణ క్రియలఁబాలకమాతకు విశ్వరూపమున్ ॥ 49

బృందావనప్రవేశము.

క॥ నందసుతకగు నుపద్రవ । మందలఁచి భయం బమందముగ మందలతో
నందాదులు బృందావన । ముం దాదులతోడ నేగి ముదమొందిరతిన్ ॥ 50

పురనిర్మాణప్రశంస.

సీ॥ నందనందనుఁడు వారందఱువినుచుండ నిందు సుందర దేవమందిరములు
గలవవి దేవతాకరుణచేఁగాని కన్పడ విష్వనాధిదేవతను గొల్వఁ
దన వారు చండికనర్చించి నిదురింప విభుతలంపు నెఱింగి విశ్వకర్త
యతులు పదిలక్ష లాత్రశిష్యులుమూఁడు కోట్లుఁదానును రత్నకోట్లు దెచ్చి
పంచయోజనపరిమిత పట్టణంబు । సపరికరముగనిర్మించిచనిన వెనుక
మేలుకని చూచి కృష్ణుని మెచ్చివారు । దమకుఁదగునిండ్లలోఁ దిగి తవిసిరపుడు ॥ 51

బృందావనప్రశంస.

సీ॥ నందీంద్రకలహాంబునందు మూక్కంటి మిక్కిలికంటిమంట మున్నీవ్వలినులి
నంబుధిదరిఁజేర్ప నది జలంధరుండయి బృందను బెండ్లాడి యింద్రు గెలిచి
సురముని పెరశేప గిరిజకై యాసింప హరునకాతనికిఁ బోరాటమయ్యె
హరిసిద్ధుఁడై బృందదరికేగి గోష్ఠిలోఁ దత్స్పృష్టుఁడై జలంధర కబంధ
మాసతికిఁజూపి ప్రబలికింపుఁడనఁగనందుఁ । జొచ్చిక్రీడించె బృందయాచొప్పుఁదెలిసి
యలిగిసాదఁజొచ్చె హరియందుఁదులసినాఁటె । నాటిబృందావనంబెబృందావనంబు॥

సీ॥ మనురాధికాశాపమున సుదాముఁడు శంఖచూడుఁడై ధర్మధ్వజానిసుతయగు
తులసియఁదానుఁ జతురుత్తుఖపంపున దంపతులయి సుఖియింపుచునొక
మన్వంతరంబేలె మహిమనప్పు డమరులు స్వాధికారభ్రష్టులగుట కలిగి
హరుఁడుబోరాడరా హరివిప్రుఁడై స్వదత్తకవచ మాదనుజు నడిగి
తొడిగి శంఖచూడుండయి తులసినెనయ । శంఖచూడుని హరుఁడొంచె శౌరితులసి
దుర్జయముల సారగ్రావ తులసులైరి । తద్వనంబయ్యెనిపుడు బృందావనంబు ॥ 53

సీ॥ శ్రీదారభక్తుఁడై కేదారనృపలి భూదారులయందు సుదారుఁడగుచు
బహుయజ్ఞములొనర్చి భగవదర్పితములు చేసి జైగీషవ్య శిష్యుఁడగుచు
ఘోరతప మొనర్చి గోలోకమెనసెఁ దద్విభుపేరఁగేదార తీర్థమయ్యె
నందు ప్రమందినవారి కలవడుమోక్షమాతని పుత్త్రి బృందయఁ దప మొనర్చి

హాగినివయనిగ వరియించి యతనితోడ । లోలయగుచుఁ గ్రీడించి గోలోకమునసి
రాధతోఁ దుల్యరై యుండె రమణకరుణఁ । దత్తపోవనమయ్యె బృందావనంబు ॥ 54
శా॥ రాధా షోడశనామమధ్యగతమై రాజిల్లు బృందాఖ్య త
ద్రాధా కృష్ణవిహారయోగ్య వనమే తానయ్యె బృందావనం
బాధన్యుల్ ధర నుప్పతిల్ల నదియుం బ్రాదుర్భవించెన్ విభుం డీ
ధాత్రిం బ్రతికల్పమందు నిదియే బృందావనంబై తగెన్ ॥ 55

వత్సాసురసంహారము.

క॥ వత్సాసురుఁడొకతతిగో । వత్సాకారమునఁ దన్ను వచ్చినఁ గని శ్రీ
వత్సాంకుఁడతని నైదవ । వత్సరమున ద్రచ్చె గోపవత్సలుఁ డగుచున్ ॥ 56

బకాసురభంజనము.

గీ॥ మాధవునిఁ బ్రధానమల్లనిబర్హణ । న్యాయమెఱిఁగి మ్రింగె నతఁడు పొంగె
నోర్వఁజాల కుమిసె నుమిసిన హరి బకా । సురునిఁ జీల్చి కూల్చె సురలు పొగడ॥ 57

అఘాసురసంహరణము.

గీ॥ పేరుసార్థకముగఁ బెనుపాఁప రూపూని । మ్రింగె గోపకులను గృష్ణు నఘుఁడు
పాపహారి శౌరి యాఁపిరి కడ్డమై । తునుము వాని తేజ మెనసె హరిని ॥ 58

శ్రీరాధాకల్యాణము.

సీ॥ నందుఁడానందంబున సనందనుండయి మందడాయెఁగఁబోయి యందమంద
కందబృందంబు మిన్నంది గోబృందంబు బెదర వల్లవులెల్ల బెదర నులువ
నురమునఁ గృష్ణుఁ జేర్చి రక్షనీక్షించు నెడ రాధ రా మెచ్చి కృష్ణునిచ్చి
గర్గోక్తిఁ గని రాధికకు మ్రొక్కి తద్దత్తవరుఁడయ్యె రాధయుఁ బరునిఁ గూడి
చనుచు సంకల్పజనిత రాసస్థలమునఁ । దరునిజస్థితిఁ దలఁచునంత విధివచ్చి
యుభయులకు మ్రొక్కి కూర్చుఁ డొజ్జయునుఁగ । రాధనప్పుడు పెండ్లాడె మాధ
(వుండు ॥ 59

రాధావతారకారణప్రశంస.

సీ॥ పితృకన్యలు కళావతి రత్నమాల మేనకయు నాఁ గలరు మేనకహిమాద్రి
సతియై యుమను గాంచె జనకరాట్పత్నియై రామపత్నిని గాంచె రత్నమాల
మనుకులేంద్రుని సుచంద్రునిఁ గళావతిఁ బెండ్లియై మాధవాంశజు నతనిఁ గూడి
వేయేండ్లు గ్రీడించె విధిఁ గొల్చి యతఁడు ముక్తిని గోరసహాముక్తి కనుమలిఁ గొనె
నతఁడు వృషభానుఁడుగఁ గళావతిగఁ దాను । బాడమ గోలోకమున రాధమును సుదామ
శాపమున వారికుదయించె సరవివార్యఁ । దనుఁగని విముక్తులగుదుఁ గృష్ణునివరించె ॥ 60

సీ॥ కృష్ణుండు విరజయఁ గ్రీడించుటరసి నెచ్చెలు లెచ్చరింప నొచ్చి కనవచ్చు
రాధ సుదాముఁ జూరానీమి నదలించు టెఱిఁగి శ్రీకృష్ణుఁ డదృశ్యుఁ డయ్యె
నదియయ్యె విరజ యింతయుఁ గాంచిచనె రాధ యేటిబోటి నొనర్చి కృష్ణుఁ డెనయ
సుతుల నేడ్వురఁ గాంచి వెతి రాధ నొంద నందను లబ్ధులగునట్లు నది శపించె
మనుజుఁడవు గమ్ము లెమ్ము పొమ్మనుచుఁ గృష్ణు। ననిచియు సుదాము ననుర (గమ్మనియె రాధ
కామిలివి గమ్మనుచు రాధికను శపించి శంఖచూడుఁ డతండయ్యె శాపమహిమ॥ 61

పర్యుషితాన్నభక్షణము.

సీ॥ విధుపరివేషంబు విధమున గోపకుల్ విధుఁ బరివేష్టించి వివిధ విధుల
గారవింపుచుఁ గోరి కొరగింపుచుఁ జెల్లు లారగింపుచునుండ శౌరి లేచి
క్రేపు లేపాలమున మేపులకేగెనో కనివత్తుఁ దినుచుండుఁ డనుచుఁ జనుచు
వానిఁ గానక వచ్చి వారిఁ గానక మెచ్చి వారిజాసను మాయ వమ్ముసేయ
నిన్నిరూపులు దానయ్యె యింటనింట। గుట్టుఁబైఁ బెట్టకొక్కఁ డయ్యెఁ డిట్టుగడపఁ
గడపట భయంపడుచు నల్వఁ డకి కొల్వ। నగుచు మెప్పించి యెప్పటి పగిదినుండ॥ 62

ఉ॥ వచ్చితె నెచ్చెలీ యనుచు వత్సలు వత్సలఁ గాంచి వచ్చుటన్
మెచ్చు మనున్న యన్నములు మెక్కుచు నిక్కుచు నిండ్ల కేగి త
మ్ముచ్చతరాహిమ్రింగ నిఁకఁ దున్నతుఁడై బ్రతికించె నంచుఁ దా
మచ్చటు ముచ్చటింపఁ గరమచ్చెరువై హరి మెచ్చి రందఱున్॥ 63

ధేనుకాసురసంహారము.

సీ॥ పలుగండములు దప్పెఁ బౌగండదశయొప్పె నని యుత్సవమొనర్చ నారగించి
గోపాలకులఁ గూడి గోగణంబులతోడఁ జని యాటలాడుచు వనటఁ గూరి
తాళీవనముఁ జేరి తత్ఫలంబులు గోరి యొకచెట్టు బిట్టూఁప నున్నచెట్టు
లొండొంటితోఁ దాఁకి పండులు జలజల రాలుచప్పుడు విని రాసభమంబు
తన్నరా ధేనుకాసురుఁ డతిమిపట్టి। తట్టి గిరగిరఁ జుట్టి యాతాటిచెట్టు
విరిగిపడునట్లు విసరిచంపించె శౌరి। హలికిఁ దాలాంకనామంబు గలుగునట్లు॥ 64

కాళియమర్దనము.

సీ॥ జను లహిభీతులై మును నెలనెలను భక్ష్యములు భోజ్యములు వృక్షముల క్రింద
నిడ సర్పములు వాని నెల్ల నిజాంతికుండగు ఖగపతికిడ నవిహరించి
గరుడభయంబునఁ గాళియుండరుదెంచి సౌభరిమత్స్యహింసను సహింప
కరగాంతకుండు రాకుండ శాసించిన యమునాహ్రదంబున నడఁగియుండ
తద్విష విమిశ్రతోయంబుఁ ద్రావి పడిన। గోపగోపాళి బ్రతికించి యాం పిసాళి
నడఁగఁ ద్రొక్కియుఁ దత్సతీప్రార్థనమున। విడిచెఁ గృష్ణుండు రక్షగానడుగుఁ బెట్టి॥ 65

దవానలభక్షణము.

ఉ॥ కాళియసర్పముం గావిడిచి కంజదళాక్షుఁడు నిర్గమింప గో
పాలురు నందముఖ్యులును బంధుగణంబు గడుసంతసించి రా
త్రై లలిఁ గాఱుచిచ్చుఁ బొదువంగ ననంతుఁడు గ్రోలి లీలమైఁ
గేళి వనంబునం దునిమెఁ గృష్ణుఁడు గాడ్పులశం బ్రలంబునిన్॥ 66

మ॥ నిలువుండీరముఁ జొచ్చెఁ జిచ్చు పనులన్ నిండారఁగా సైగలం
బిలువుండీరమరం గనుంగొనకుఁ డీపీడం దొలంగించుమీ
చెలువుండీలము గానుఖంతమని యాచిచ్చున్ వడిన్ మ్రింగి తా
నలభాండీరముఁ జేర్చె వారి హరి కవ్యాక్షిప్త డిండీరముల్
దళడిండీరము, కాననాబ్ధికి మధూద్యద్గండ పెంఢారముల్॥ 67

గోపీవస్త్రాపహరణము.

సీ॥ పల్లైవల్లవులుల్లసిల్ల నల్లని గొల్లపిల్ల పిల్లనగ్రోవి పెదవిఁ దాదవి
మెల్ల మెల్లన నూఁది యల్లిబిల్లిగ నాదిగోళ్ల వ్రేళ్లను బాఁదుకొలిపి మెలపి
త్రుళ్లి మ్రోల్లి గురింపఁ జల్లచల్లఁగ రాగమల్లనల్లనఁ బాడుననుచుఁ జనుచుఁ
దల్లిపిల్లనుఁ బిల్లు తల్లి నొల్లక విని గొల్లతల్లులి మరులొ గ్రొనుచు ననుచు
నుల్లమునఁ బొల్చ్చన దినిల్చి సొమ్ములెలోల్చి। మొల్లముగఁ బెట్టి నీరాడఁ గొల్లఁ గొట్టి
యుల్లసములాడి మెఱచి సిగ్గల్లఁ జెఱచి। వల్లవుం డయ్యె రాధికావల్లభుండు॥ 68

విప్రవనితాశాపవిమోచనము.

మ॥ పసులంగాచుచు నాఁకటం బడలు గోపశ్రేణి నంపించి భా
త్రినురుల్ పొండన వారి యాంద్రకడఁ గోరింపన్ సతుల్ భక్ష్య భో
జ్యసమేతంబుగ వచ్చి యిచ్చిరథి మోక్షంబు బిబ్బ తచ్ఛాయల
వ్వసుధాదిత్యుల చేరఁబంచె హరి తత్పాత్రిగ్గన తత్కాపక్షుఁడై॥ 69

విప్రవనితాశాపకారణము.

మ॥ ఇది యెట్లన్న వెలుంగుఁ డాంగిరసు లగ్నిచ్ఛన్ విమర్శింప కీ
ముదితల్ మోహితలై రటన్న భ్రమచే మున్న గ్రకాపంబొసం
గి షయన్నిక్కమె ఱెంగి కృష్ణకృప ముక్తిం గం టిమీచాయలన్
నుదతీత్వంబు వహించి మమెత్తనయుఁడం చుంబల్కె వీరై రిటుల్॥ 70

గోవర్ధనోద్ధరణము.

సీ॥ ఏఁటేటఁ బచరించు నింద్రయాగము మాన్పి శైలేంద్రయాగనిశ్చయ మొనర్చి
గోవులకును భూమిదేవులకును దీనజీవులకును దృప్తిఁ జేయఁ బనిచి

గిరిరూపధారియైకృష్ణుండు నందాదులొసంగినవరదపాయసము లెల్లఁ
దానారగింపఁ బంతమున నింద్రుఁడు సప్తవాసరంబులు రాళ్లవానగురియ
గోవులను గోపికలనెల్లగోపకులను । గావ గోవర్ధనంబెత్తి కదలకుండ
గొడుగుగాఁబట్టుటరసి శక్రుండు వేడ । నతనిరక్షించె సప్తమహాయనమున॥ 71

ఇంద్రప్రార్థనాంగీకారము.

మ॥ వెరఁగై యింద్రుఁడు చిక్కి మ్రొక్కి నుతుఁడై దివ్యచ్ఛపై నిత్సల
త్వ రమం బాయక ప్రోవుమంచుఁ బలుకం బ్రాణంబులప్పాండవుల్
ధరయేలింతును వారిచే రణములో ధాత్రీభరంబెల్లఁ దీ
ర్తు రహిం గంసముఖాదులందునిమి తోడ్తోనంచు కృష్ణుండనెన్॥ 72

సర్వలోకప్రదర్శనాదిప్రశంస.

చ॥ వ్రతమొనరింప నందుఁడొకవాసరమందసురార్థవేళనా
ప్లుతుఁడగుచుండఁగా వరుణలోకముఁ జేర్చిరితద్భటుల్ మహా
ద్భుతముగఁ గృష్ణుఁడేఁగి పితఁదోడ్కొని రా వెఱగందిరంద ర
చ్యుతుఁడును సర్వలోకములఁ జూపెఁ దదర్థనసార్థకంబుగన్॥ 73

సాయంకాలాద్యభివర్ణనము.

ఉ॥ అంత దినాంతమయ్యె హరిదంతరదంతురకాంతిశాఖి శా
ఖాంతర సంతరాయతనిజాయుతి నాపతనాతనూద్యమా
ద్భ్రాంతశకుంతమంతికదురంత వియోగభయాగళిత్షత
స్వాంతనితాంతతాంతమదనాకలనాకుల కోకకాంతమై॥ 74

* మ॥ అపరాద్రీభవిభుండురాకతతి ఛాయానక్రసంగ్రస్తదే
హపరార్థుండగుచున్ విరావయుతుఁడౌటాలించి మేలెంచి కా
లపయోజాత్ముఁడులీలఁ దద్గ్రహముదూలన్ సూర్యచక్రంబువై
చి పడంగొట్టఁగఁ జిమ్మునక్తమనమింశాన్ సాంధ్యరాగంబొగిన్॥ 75

క॥ ఇనశశులిరుమొగములు గాం । ఘనమగ లలిగరిణి కిరణజాలమువాతై
తనరెడు రోదసిమద్దెల । యనఁదగె ఖగరుతముగొమరుదిగాదుగదా॥ 76

చంద్రోదయవర్ణనము.

క॥ ఉదయాచలవల్లీశా । భ్యుదితసమయభోగిభోగమోయనఁ జంద్రుం
డు దనర్చెఁ దత్కళంకము । మృదురుచియగు కృష్ణపాదమే కాదుగదా॥ 77

---

* పద్యాంతరము॥ క॥ అపరగిరికరితనువనా । తపమకరిగ్రహించు టెఱుఁగి తఱియును హరియుం
దపన సుదర్శనమునఁ ద । ద్రిపుఁ ద్రుమఁగఁ గ్రమ్మె నెత్తురే సంజగదా॥

క॥ చదల వెడు జమున మడువునఁ । బొదలు సమయు కాళియాహి భోగ ఫలకము
ట్లుదిత శశిబింబములరెం । దదంకమూ యుదూర్ధ్వహరిపదము గాదుగదా॥ 78

క॥ మిన్నని యోడిమున్నిటఁ । భిన్నంబగు శుక్తి కరణిఁ బెంపెసలారన్
వెన్నలదొర తాంకలుస । మున్నలిఁ బైఁబడిన ముత్యములు గావుగదా॥ 79

సీ॥ అలశరద్రాత్రియందలరుచుఁ గృష్ణుండు మురళి వాయింపఁగా ముదితలెల్లఁ
దమపనుల్ విడిచి తత్సన్నిధి కేగిరి దారానిసతులు తత్ప్రియ చిత్త
లైముక్తిఁగనిరున్న యన్ను మిన్నలఁగని వెన్నుఁడెన్నెన్ని యోవిధులు దెల్పి
బొమ్మత్రిన్నఁ బోతున్న మురిసికన్పడకున్న వెదకియుఁగనలేక విస్తికి కొసకు
తనత్రయతఁ గాంచి జనాత్ర దితచ్చరితలు । దామెయొనరించి మధురగీతములఁ బాడ
దనుగలిఁగి తోఁచి బ్రతిమాలి దానవారి । దానువారి రాసక్రీడఁ దనిసి తనిపె॥ 80

సరోవరవర్ణనము.

చ॥ పరిపరి కేళికూళియను పల్లెరమం దరపోద్భుతమిత్రకీ
ల్బరిణలఁగ్రమత్రుతు మెత్రన కాలమత్రుల పేరిఁటి వేల్పుతాలఁ గో
ల్పురహిపహించి గట్టుపయిఁ జుట్టునుఁ బుట్టిన ప్రాకు లాకులున్
విరులును బువ్వుఁదేనియలు వెండియుఁ బండులు రాల్చు మెండుగన్॥

ఉ॥ తమ్ముల గుంపునందలి రుగ్మముల పెంపున శీతవాతపో
తమ్ముల పంపున నత్రధుష్పృతమూత్రలగింపు ననంగునంపమొ
త్తమ్ముల సొంపున స్పహంగతముత్రలముంపున నీదు హంసజా
తమ్ముల తెంపునం బలుకతమ్ములనింపు నయించుఁ గూడిక్రీకన్॥

సీ॥ జిగినాఁచు దీఁగలు చిగురుదర్భలు గాఁగ నలిననాళములింధనములు గాఁగ
ఫుల్లరక్తాంబుజంబులు నిప్పుకలు గాఁగ ఘనకేసరంబు లక్షతలు గాఁగ
మనుగ సపూరంబు మధురాజ్యధారగా మధుకరరాజి ధూమంబు గాఁగఁ
దీరభూజములు బుత్విగ్జనంబులు గాఁగఁ దక్షగధ్వనులు మంత్రములు గాఁగఁ
దమిత్ర మొగ్గలు బలుయూపదారువులుగ । మనత్ర థాధ్వరి గావించు మానినీజ
నాతిమానాశ్వమేధమహాధ్వరంపు । గొలవనుతెలంపు వింపు నక్కొలకుసాం

క॥ క్రమమత్స్యకూగత్రరేఖో । ద్గమసంతుల కంకణోదిత్ర కాశ్రీకరమై
కమలాకర మోయనఁద । త్కమలాకరమొప్పు విమలకమలాకరమై॥

చ॥ భువనధురీణతాయుతనభోగజుతస్థితియై కవీద్వర
బ్దరివృతిసాంద్రపాకలనభాసిలి దృక్ప్రతిభావభావ్యమై
మరిశరదమై రసాతలముశోభిలఁజేయుచుఁబద్మలోచనా
నవరతశయ్యగా నది యనంతవిలాసముఁజూపు నెంతయున్॥ 85

సీ॥ సమ్యక్ప్రసాదవత్సరసభావంబున ఘనమధుపాటనాళిలవవలనఁ
బ్రబల గాంభీర్యధారంధర్యసంగతి మహనీయభువనసంభరణగరిమ
మత్స్యకూర్మాదిసంభవహేతుకస్థితిఁ గువలయవిలసనాకుంతమహిమ
సంతాపమునదంచుచల్లఁదనంబున నాశ్రితసులభమై యమృతమిడుట
నౌత్యమువహించియు నదంచితద్విరేఫ। శబ్దలక్ష్మీత్రిద్యదమితాబ్జసముదయాస్ప
దత్వగౌరవమున మీఱుదానవారి। మానసము నేమనఁగవచ్చు దానిసొబగు॥ 86

చ॥ అరుణకరోత్కరారుణ హుమాంచల చంచల చంచరీక సం
చరణసమంచితామ్రతరు సంచయముల్ జలబింబితంబులై
పరఁగుఁదదీయతీరమున వహ్నిశిఖాటి ముపర్యధోముఖ
స్ఫురణము నేఁటికిందనుచుఁ జూపరులబ్బురమందిచూడఁగన్॥ 87

ఉ॥ మీఁదుగఁబాదముల్ వఱపి మేదిని నాదలలూఁచి మాధవై
కోదయ సాదరాత్మక వనోదరమందు జపించువారిగా
నాదరిసున్నయున్నతనురాగములం గమలాకరప్రస
న్నోదకమందుఁజూచి చెలియొక్కతె మ్రొక్కఁగ నవ్వెరందఱున్॥ 88

జలక్రీడాదిప్రశంస.

శా॥ రాసక్రీడలఁజేడెలందనిపి యా రాజీవనేత్రుండు పే
రాసన్ వారివిహారముల్ సలిపి విద్యచ్చంద్రికాసాంద్రధా
రాసంపాతసుశీతసైకతములన్ రాజాస్యలంగూడి యా
రాసంభోగమువర్చె నష్టలితుఁడై ప్రత్యేకరూపంబులన్॥ 89

గోపీసంశయవిచ్ఛేదము.

సీ॥ తత్త్వజ్ఞులక్షలితబ్రహ్మచారిగా విచ్చకంబాడుదు రింతకాని
యిందఱితోఁగృష్ణుఁడిట్లురమింపుచు నష్టలితుండెట్లు కానటంచు
నగుమగువలకెల్ల నమిత్రకృట్టుట కొకరేయి మఱ్ఱాఁటుచుగ్రుఁడగుచు
నాకొంటివన్నముల్ దేవున్నకపియుంగుననిరి యమునాపారమందు మెఱయు
యమునదాఁటి రాఁగ నసమర్థలై వారు। పన్నినట్లచేసి యన్నములిడి
కృష్ణుఁడష్టలితుఁడు బుషిశశ్వదుపవాసి। యనుచునమిత్రవేఁడుకొనిరివారి॥ 90

గంధర్వ శాపవిమోచనము.

మ॥ నగముఖ్యాంగిరసుల్ సురూపులని గంధర్వుండు వారల్ శపిం
పఁగఁ బామై యిటనందు గ్రుంగె హరి యొంపం దొంటి రూపంబుతో
గగనంబంటి సుదర్శనుండను భవత్కారుణ్య సంపత్తిచేఁ
దగె మచ్ఛాపమటంచు మ్రొక్కి చనియెన్ దేదీప్యమానాకృతిన్ ॥ 91

శంఖచూడచూడామణి హరణము.

కొనకొని శంఖచూడుఁడను గుహ్యకుఁ డొక్కవిలాసవేళ వ
ల్లనచని వల్లవీజనములంగొని పాఱఁగ శౌరి సీరితో
వెనుచని చీరి వారి విడిపించుచు వానివధించి తన్మణిం
గొని చనుదెంచి యిచ్చెనిట గోపికలంగని కాచుసీరికిన్ ॥ 92

కపిద్థాసుర (కాలకవికుల) సంహారము.

సీ॥ బలియున్నయగు కాలకవియాసురక్కసి వెక్కసముగనిక్కి వెలఁగయగుచు
వెలిఁగె నబ్బలియుని బలగముకంటకతరువులై పెరివె నాతనిసహస్ర
సుతపతులగు సప్తసుతులు గోమూర్తులై ఘటతుల్య తత్ఫలచ్ఛటలఁదినుచు
బలిసిరిందఱును దత్ఫలవిషవాతంబు లాభీరగోనివహార్తిఁజేయ
శంభుఁగొల్చి తత్ప్రేషితశంఖకర్ణ । భూతవరవశ విధివాక్యముల నెఱింగి
సీరితోశౌరిచనివారిఁ జీల్చి కాల్చి । మనిచె గోగోపకుల నిరామయులఁజేసి ॥ 93

వృషభాసుర సంహారము.

మ॥ వృషభంబౌచు నరిష్టనేమియను దైత్యేంద్రుండు దీంద్రించి గో
వృషముల్ గొందలమంద మందపయిఁ బర్వెం బర్వఁ బర్వేందుఁడు
నిశితధ్వాంతమునట్లడంచె నవుడాసీరజ నేత్రుండు త
ద్విషమాకార విషాణమూడ్చి యదియే దివ్యాస్త్రమై తోడ్పడన్ ॥ 94

కేశి సంహారము.

క॥ శైశవమునఁ గేశవుఁడ । క్లేశంబున నీసడించి కేశియు నాడు నా
కేశవిరోధ్యనదఁచిలో । కేశవినుతిఁ గాంచె వశమయిడి శిశువులకున్ ॥ 95

కేశి ప్రలంబ వత్స బకాసురుల పూర్వవృత్తాంతము.

సీ॥ గంధమాదనమున గంధవాహాఖ్య గంధర్వతపస్వికి నందనులయి
తగు సుదర్శన సుహోత్ర సుదేవులును సుపార్శ్వుఁడును దుర్వాస శిష్యులయి
యోగబలమున రాధేశపార్శ్వతులై పదత్రిపూజనిత్య వ్రతంబుగఁ దదర్థ
ముమకొలనికిఁబోయి కమలముల్ గోయుచు శివపృష్ఠులైతమ చెఱ్వుఁదెల్పఁ
జిత్రసరసికిమున్నున్న శివునియాన । దప్పదని కృష్ణుఁడై వారితలఁపుఁదీర్చి
శివుఁడు విడువంగవారకేశి ప్రలంబ । వత్సబకదైత్యులై ముక్తిఁ బడసిరపుడు ॥ 96

వ్యోమాసుర సంహారము.

మ॥ ఇటులశ్వంబగు కేశిఁ జంపి యటుపైఁ గృష్ణుండు గోపాలితో
నటవింటాఁగిలిమ్రూఁతలాడు నెడ వ్యోమాఖ్యాసురుండర్భకుం
డటులై యాటమిషన్ గభీరగుహలో నాభీరులన్ దాచి స
త్కుటిలుం ద్రుంచి గుహాగతార్భకుల దోడ్కొంచుం జనెన్ మందకున్ ॥ 97

మాతులాహ్వానము.

సీ॥ వినుఁడు నారదుఁడు కంసునకుఁ గృష్ణ ప్రశంసయునుఁ గృష్ణునకుఁ గంస ప్రశంస
యును దెల్పు వినికంసుఁ డుగ్రుఁడై వసుదేవు వధకరా వారించె నారదుండు
పిమ్మట నక్రూరుఁ బిలిచి పిమ్మటలచందము లెల్లఁ జెప్పి బృందావనమున
కిప్పుడ నీవేగి యప్పనంబులఁ గొని రామకృష్ణుల ధనుర్యాగమునకుఁ
దోడుకొని రమ్మ తన నతండు గూడదనుచు। నెంత చెప్పిన వినకున్న నీశ్వరాజ్ఞఁ
ద్రోయరాదని మొఱఁగి యక్రూరుఁ డరిగి। రమ్మ నగఁ బోయి రాచరిత్రముల వినుఁడు

దివ్యరూప పరివర్ణనము.

మ॥ యమునం దాఁటి రథాధిరూఢులయి వారక్రూరు నీక్షింపఁ దో
యమునం గ్రుంగుచు నీటఁ బైట నొక ఛాయం గాంచె శ్రీకృష్ణ కా
యము నంతన్ భ్రమ దీరమున్గి యతఁ డాయ్యం బావరాళయ్యౌ నా
య్యమునన్ వర్తిలుమూర్తిఁ గన్గొను వెరంగై మ్రొక్కి ధ్యానింపుచున్ ॥ 99

సీ॥ మలనూని విలువోవి నలుపూని చెలువారు పులిగోరు తీరు కన్బొమలవాని
తొలిగుండు తలపుండు వలనిండు వెలమించుఁ గిరురించు తెలిబొమిడికమువాని
కటితాల సరిగాలు నెతిచాలు నెతిచాలు గదిరెదు కుదురైనదురువాని
కొలగాని మెఱుఁగాని నెత్తితూవికంబుల సందమా హెుంబాజుబందువాని
తెలిపాలుమాకేని మానికంబుల జగాని। గారమొగిఁ గేరి జిగిదేరి మీఱునాసనల
వడకువిడిని వ్వటిల్లు మవ్వంపు దివ్య। చొక్కమొకచక్కఁ జేర్చు చేర్చుక్కవాని ॥ 100

దివ్యరూప వర్ణనము.

సీ॥ అంగదప్రాంగదలంగదలంకించు చౌలంగదముల నెసంగువాని
మురిపెంపు సిరిపెంపు నరహింపు రతనంపు పేరు పేఱురమున మీఱువాని
మురుగుల్ తొఱుంగుటుంగరములుం గరములం గరమలంకృతులు గాఁ గలుఁగువానిఁ
జెను మించులను మించు పికిలి పించెపుఁ గుచ్చు ద్రేలాడు మొలత్రాడు వెలయువాని
తళుకుమగటాలుఁ దోగటాలుఁ దమ్మిటాలుఁ। బుగ్గదోరటాలుఁ గతిటాలుఁ బ్రొద్దు
[టాలుఁ
దాదొరలటాలు నెలటాలుఁ దలుపుటాలుఁ గలుఁగు మొక్కం దనపుటంబెల
[illegible]॥ 101

సీ॥ అలసోఁపెఁగుల జొంపముల పెంపుదలనొంపఁగల సొంపుగలనాసఁ గలుఁగువానిఁ
గురువిందములఁ గెంపుటరవిందములఁ బెంపుఁదొలఁగింపు మోవినవ్వులయువానిఁ
గ్రమవృత్తసమచిత్తజమహాత్తరనిషంగకమనీయ జంఘాయుగంబువాని
వెలిదముత్తెల మదముత్త వెలిజిముత్తె చెలువముత్తె గలనిదువాలుకన్నులవాని
నిడుభుజంబులవాని నుందొడలవాని । నొగులఁదఁచువాని గూఢజానువులవాని
తెలిడెడువానిచక్కని మేనువాని । శ్రీరమాజానినపుడు దర్శించివచ్చి॥ 102

చ॥ నునువినుచూలి మేఁతపయినూలొక్కని సిబ్బెపులిబ్బి ప్రబ్బుబో
టి పెరుగు మేలిత్రుటారవు కడిందియనుంగున గొప్పనొప్పఁ జా
లినకొనగోటఁ జిక్కవెడలింపుచునింపుగఁ బాలవెల్లియం
దు పెగడుచున్న నిన్నుఁదలఁతుమ్ మురమర్దన శ్రీజనార్దనా॥ 103

ఉ॥ ఈనదిలో మునింగి భవదీక్షణతృష్ణుఁడనై భజించితిన్
మానసికార్చనార్చితసుమంబులె నీపయినుంటఁగంటి ని
క్లైనివుడీ వెఱుంగనటు లేమిగనంబడెనీట నంటివో
దీనశరణ్య కృష్ణ భవదీయమహత్వ మెఱుంగ శక్యమే॥ 104

శా॥ దేవా కృష్ణుఁడు వాసుదేవుఁడని మూర్తిస్ఫూర్తి వీక్షించి యా
జీవుల్ గొల్లడవంద్రుగాని నిజమీక్షింపన్ జగత్కుక్షివే
కావే కావవె భావవేళ్తమున నీకల్యాణరూపంబు స
ర్వావస్థావసరంబులన్నిలిపి మాయంబాయఁగాఁ జేయవే॥ 105

అమారిరస్తవము.

స్రగ్ధర॥ శ్రీకంఠుండే నేవ్యుం డంచుం జెప్పన్ వేదశ్రేణుల్ దొల్తన్
వైకుంఠుండే వంద్యుండంచుం వాదించుం దర్వాతన్ దామే
యేకాకారంబే బ్రహ్మంబా నీమూర్తుల్ దానేయానంచున్
నాకుందోఁచున్ నామాకారానందార్థం బీనాల్యయంబొటన్॥ 106

సీ॥ అనుదినమును నినుమనమునఁగనుఁగొను మనుజుని వెనుకొని మునుతుపనుచు
వినుపెడఁ గనుపెడఁ జనుపెడఁ దినుపెడ నను పెడ ననువిడ కెపయుమనుచుఁ
దెలిసియుఁదెలియక సలిపిన కలుషము లయుతములయినను సేయిపుమనుచుఁ
బనుల కొలఁది పలుతనువులనొసఁగిన నలయక తలఁపున మెలఁగుమనుచు
బహుళసుఖముల నిహమునఁ బరమపదము చరమగతినిదుమని నినుగరిమఁగొలుతుఁ
గరముఁగనికరమున మదిగరుగనభయకరము శిరముననిడుమిక పరమపురుష॥ 107

ల॥ ఇలయుజలమనలయుజ చలి కెలవుగగనమున గలసకలజగముల నుదలఁపున నెసల్పన్
నిలుపఁబురికొలుపఁదరిఁ గలపమటియుతరులకుఁ బలుమఱునుగనఁబడక ఫలముల
[నొసంగన్॥
బలుపగలయువరరణములనవనిఁగనఁబడియుఁ బలిఁ [illegible] బడలిమహిమలను జెలు
[వొందన్॥

దోలుబ్బలుకుశోనలఁగన సులభముగఁగనఁబడఁగ వలతివయి వెలయూనిమ్ముఁగొలుతుఁ
[బరమాత్మ॥ 108

ల॥ జననియును జనకుఁడును తనయులును సహజులును ధనము పరిజనము గురుజనము
[మఱిసివే
యును మమతఁగను చున్నవి విశు చున్నమమతు చుమని విన్నయమున నయమునను మనవి
[యొనరింతు నో
వినతులయి వినుతులను ననుదనుపునవదలను మనుతున్నదినము నెదు ఘనమగు
[ప్రతిజ్ఞ నో
గనికరము గనికరము మనమునను బెనఁగొనఁగఁ గనుఁగొనుమునవుఁగొనుము వినుము
[పరమాత్మ॥ 109

ల॥ సురపతియు శుచియముఁడు నిర్ఋతియును వరుణుఁడును గరుపలియుఁ ధనదుఁడును
[హరుఁడును మొదల్గాఁ
బరఁగు సురవరులయినఁ గరము భవదఖిలగుణ గరిమలవమయినఁ దెలి యరని శ్రుతి
[పల్కఁగా
గరము దరభరణ మొకపరమ గతి యను మధవశరధిఁ బడిమునుఁగుచును దరిగనక నానా
దురితములఁ నిరతమును జరితములఁ గనఁబడెదు నరులకది దెలియుటకుఁ
[దర మొకొ రమాత్మ॥ 110

ఉ॥ అండజయాన కుండలిశయాన భయానక భండనారి రా
క్షండన యక్ష్వాకాండ నవ కౌస్తుభ మండన రక్షితాశ్రితా
ఖండల గండలంబి శశిఖండ లసన్మణి కుండలా ప్రస
న్నాండవు గమ్మ చక్రధర నూత్న విభాస్వ రవీందుతుండలా॥ 111

ఉ॥ తావక సేవ తావళిఁ దద్దయు నెద్దియునైన భావుకా
భావము గల్గునే వివిధ భావములంగన నీదు పాదరా
జీవము లాశ్రయించె నిజచిత్తము గావున నిబ్భయంబు వే
వే విదళించి కావఁగదవే యవినశ్వర భార్గవీశ్వరా॥ 112

క॥ అని యాగలిదినతుండై । వినుతింపుచు మధురఁ జేరి వెన్నుఁడు దనతోఁ
దనయుంటికిప్పుడేవ । మ్మనఁగంసుని మొత్తి వత్తుమని పుత్తెంచెన్॥ 113

రజక సంహారము.

ఉ॥ అంతదినాంతమయ్యె నరకాంతకుఁడుం బురకాంతలెంతయున్
వింతగఁ జూడ సంతసిల విప్రులు మెచ్చులఁ బూజ సేగ న
ప్పొంత నవద్యుమున్ రజకుఁ బుట్టములిమ్మన నీమి నా మిమున్
గొంతుక నాక్క్రోక్క రాచకుండగు బట్టలు గట్టఁగనే కాదన్॥ 114

కువింద రక్షణము.

క॥ [illegible] వింపుఁజసుడు గో
విందునకు మేనివలువలుఁ । గుందనపుందొడవు లిచ్చి కొనె నిప్పిరమున్॥ 115

సుధామసంరక్షణము.

క॥ దామోదరసన్నిధిలోఁ । దామోదరసంభృతకసుదాముఁడు సుముఖో
దామసుతులనిడికృష్ణుస । తామసుతులఁ బ్రోవుమనఁగ దయానిధి యొసఁగెన్॥

కుబ్జావనము.

క॥ మయ్యాయుదీపులం దన । యొయ్యారపునడలగెలువనోపు నయారే
యియ్యంగనాశిరోమణి । లియ్యాని విలుకాని జాఁత్రితీకాదుగదా॥ 117

గీ॥ అనుచుఁజయ్యన వౌరుతయ్యంగనంగ । ఘంగొనియభంగకౌతుకరంగదంత
రంగుఁడై భక్తసుప్రాంగిమంగళాకర । వచనరచనలఁ బొగడునట్టి చిరముగను॥ 118

మ॥ అనులేపంబులు గోరికైకొని త్రివక్రాకారయౌ కుబ్జనా
క్కా నిమేషంబునఁ జక్కనైనవనితం గావింపఁగా విశ్వమో
హనమూర్తిం దనఁగాంచి పంచశరవీరార్తిన్ నివర్తింపఁ జే
సి ననుం బ్రోవుమటన్న వత్తునని యే చేరెన్ ధనుశ్శాలకున్॥ 119

కంసకార్ముకఖండనము.

ఉ॥ చేరి గజారికార్ముకముఁ శ్రీరఘురాముఁడు చీఁకుటీరునన్
శౌరి నిజారికార్ముకముఁ జయ్యన బ్రయ్యలు జేసి తానునా
సీరియుఁ రెండుఖండములు చేకొని దండ్యులఁ జెండి వల్లవా
గారమునందు భోజనసుఖస్వపనంబులు దీర్చి వేకువన్॥ 120

సూర్యోదయవర్ణనము.

మ॥ తొలిడాల్కట్టియఁ బట్టి తూర్పుచెలి కందున్ జక్కటా కాన్కఁగా
నెలపానేత్రికులబుటికి గాఁగొనిన పెన్నేచెంచితన్ మిఁటియం
దలిపొద్దుందొడవూడ్చు చొప్పడుగఁ జెంతం దండ్రి నేరంబెటం
గిలి లలిఁ జీఁకటి సంజకుట్టగమిడాఁగంగానలం దెల్లెడన్॥ 121

కంససంహారము.

మ॥ బకవిద్వేషి ప్రభాతకృత్యముల నిర్వర్తించి కంసద్విపుం
బెకలింపంజన నడ్డమైకువలయాపీడంబు పీడింప నో
డక బల్వేదుక శ్లోడఁ బోరి శిరమూడంగొట్టి చాణూరము
ష్టికులం జంపి నృశంసుఁ గంసుఁడుని మెట్టి శీర్షప్రహారంబులన్॥ 122

కంసజన్మకారణప్రశంస.

సీ॥ ఒకబుతుకాలమందుగ్రసేనునిరాణి యామునతటిని సుయామునతటి
నిష్టవిహారసంతుష్టయై చెలులతో మెలఁగుమఁదోల్కారి మెలపుటొఱపు

నరసి రతిచ్ఛచే నాలోత్తమునిఁ గోరఁ గాలనేమి యుఁదదాకారమూని
వచ్చిరమింపఁగా నచ్చెరువందుచూచి కలయికలో భర్త గామిఁ దెలిసి
తనసతీత్వముఁ జెఱచినదనుజుఁ దెగడి । కంసుఁదముఁ డాగఁ బుత్రసితక్షలవినాశ
కరుఁడుదనకులమునఁ బుట్టుఁ గాకటంచుఁ । గోపించి కాలనేమిశపించెనిట్లు॥

జననీజనకసంభావనాదిప్రశంస.

కు॥ కుసుమంబుల్ గురిపించి రత్తఱి సురల్ గోవిందుఁడున్ దేవకీ
వసుదేవుల్ విడిపించి వేదుగానియాప్తై యుగ్రసేనాఖ్యుఁద
ద్వసుధంబో ప్రేఁగ నుంచి పిమ్మట యశోదానందులం గొంత సం
తసిలం జేయుచు వీడుకొల్పినిలిపెన్ రాఁచిభోగాదుఁలన్॥ 124

ఉపనయనమహోత్సవము.

చ॥ మహితమహార్హమందు మహిమప్రతిభద్గుఁడు గర్గుఁ డొజ్జగా
రహి నుపనీతులై చనిరి రాముఁడుఁ గృష్ణుఁడుఁ ద్రొంటికన్నవి
గ్రహములు బ్రహ్మతేజమునఁ గన్నులకున్ మిఱుమిట్లు గొల్పఁ గా
నహహ రవీందులో, పటికనార్చిన బంగరుబొమ్మలో, యనన్॥ 125

విద్యాభ్యాసము.

సీ॥ ఏవీట నివసించి యెల్లజీవులకు విశ్వాస్యతండు విముక్తి నిచ్చుచుండు
నేవీట బ్రహ్మాది దేవతలు మునులు యోగులును మోక్షార్థులై నిలిచియుండు
రేవీటమంత్రులై యిందిరావల్లభక్షేత్రపాలుఁడై భైరవుండేలుచుండు
నేవీట నారసి నానావిశ్వపావని గంగాతరంగిణి పొంగిపారలు
నట్టిమహిమాంబురాశియైనట్టి కాశి । కరిగి విజ్ఞానసంపూర్ణుఁడైతనర్చు
నట్టిసాందీపునివలన విద్యలు గ్రహించి । పుత్త్రదక్షిణ యిచ్చుట చిత్రమయ్యె॥

గురుదక్షిణాప్రదానప్రశంస.

ఉ॥ నైపుణిఁ జూపి యొక్కొక్కదినంబున నొక్కొక్కవిద్య గాఁగ ని
ష్ఠాపున విద్యలన్నియును గ్రహించి రహించుటకు బ్రమోదిసాం
దీపుఁడు నందనందనులఁ జేరగ నుంగొన వారుఁ గోరువా
ల్లాపసపర్య యార్యగురుదక్షిణ మొంటుఁ దదీప్సితజ్ఞులై॥ 127

మ॥ ఒకనాఁ డబ్ధి ప్రభాసతీర్థమున మున్ముంచె నత్యంతమై తన
ర్భకుఁ డంతర్హితుఁ డాయెఁ గావునఁ దరింపార్తిం జింతమ్రాన్పున్
క్రికటుం బంచజనవ్యథింపుచుఁ దదబ్ధిన్ భారకాఁగొంచునన్
తమునంతించి తదబ్ధితప్రసదానాత్రేతికాన్ దోహులై॥ 128

మథురాపురప్రవేశము. కుబ్జామనోరథపూరణము.

మ॥ తదనుజ్ఞంగొనివచ్చుచున్ మధుర చెంతం బాంచజన్యస్వనం
బొదవింపందమరాతిగాఁదలఁచి స్వీయుల్ జాయుధ్వంద్వప్రవా
హ దృగానంద మొనర్చి కృష్ణుఁడు యశోదానంద గోపీహృద్య
ద్ దయుండెల్లఁగ నుద్ధవుంబనిచి కుబ్జాకాంక్షఁదీర్చెందమిన్ ॥ 129

సృగాలసంహారము.

మ॥ జలదాభద్యుతుఁడై తొలంగిన జరాసంధున్ విసర్జించి సే
నలతోడన్ దమఘోషుఁడచ్యుతుని కంఠంజేరి ప్రేరేఁచఁగా
హరితోనేఁగి సృగాలుఁగూల్చి తదీయ శ్రీలు ప్రార్థింపఁగా
నిలిపెందత్కర వీరపట్టణమునన్ నెన్నందు తన్నందనున్॥ 130

జరాసంధయుద్ధము.

సీ॥ పితృవియోగమునశోకాతులైరిపాండవుల్ప్రసకాంత్రిదిభుఁడంధుఁడదనితనయుఁ
డలిమదాంధుఁడుకుంతి మతులెట్లు రైయుండిరోయని కనుటకక్రూరుఁబనిచి
జిగిమిషుఁడైయుండ జగమెషువులఁ జెండఁదగినంత సేనతో మగధనేత
దనకుఁబుత్త్రికలుకంటునకుఁ బన్నులైనయస్తియుఁ బ్రాప్తియుఁగస్తివడఁగ
మిట్టిపడిమధురాపురిముట్టడింప । రామకృష్ణులు వారియుర్వ్యాదియమరాఁడు
సైనయక్షోహిణులఁగొట్టివానిఁబట్టి । యుసువిడిచిపెట్టిరామీఁదివసులఁబట్టి॥

కాలయవనహననము.

సీ॥ మఱియుఁజరాసంధుఁడెత్తెఁగి యెత్తిగియుఁ బదునేడు మాఱులీరీతిఁగాంచి
పదునెనిమిదవ మాఱి బయలుదేరుటకు సన్నద్ధుఁడౌనంతలో నారదుండు
హరిపల్పుతులఁ దెల్పిప్రేరేఁపఁగా దగ్గయవనుండుముఁడుకోట్ల
యవనసైనికులతో నవనియానినచందమునమధురాపురిముట్టడింప
గృష్ణుఁడఖిలజ్ఞుఁడగుటచే ఫృష్టుఁడైని । రాయుధుంతయిరాఁగనియవేఁడు దఱుమ
హరియుఁగిరిగుహఁజొరఁగవాఁడరిగిహరిగెఁ । దలఁచియందున్నముచికుందుఁడగ్నిఁ జెప్పె॥

కాలయవనజన్మవృత్తాంతము.

సీ॥ యాదవుల్లమగొల్లవగునన్న నమ్మఁడు పరిహాసించియతండు పక్షతిగాక
పురుషుఁడేయనితమవ్రాల్ఁ శ్రీగఁగమెండు మిన్నకుండిరటంచుమిగులఁబొగిలి
యదుకులభీకరుండగుసుతుఁగోరి శంకరుంజేఁదుబట్టుపిండిదినుచుండి
ఘనతపమొనరింపఁగరుణించి భర్గుఁడు గర్గుండడిగినట్టికలుగువరముఁగ
వారఁడచ్చరయుండుఁగన్నట్టిసుతుని । యవనపతి పెంచెరనకార్యమువలనసేఁగ
వారఁడే కాలయవనుఁడౌనని మచుకుందుఁ, డెంచియుఁ బెకుందుచేతమ్రెండించెనిట్టు॥

వాసుదేవ ప్రభావప్రశంస.

చ॥ హరిగరిమంబెఱుంగఁ దరమా పరమాత్ముఁడతండు నేఁడు భూ
భరము హరింపఁ గృష్ణుఁడయి భక్తులఁ బ్రోచుచుఁ బాపయుక్తులం
బోరిఁ గొనుచున్నవాఁడు వెలుపల్ మఱుపల్ గలవాఁడు గాదు భం
గురమతులెట్టులన్న ముచికుందరిరక్షణ నర్చనీక్రియన్॥ 134

ముచికుందచరిత్రము.

సీ॥ ముచికుందుని చరిత్రము వినుఁ డతండు మాంధాతృపుత్త్రుండు దేవతాహితార్థి
వాసవప్రార్థితుండై సమరములందు నసురులను జయంబున మరఁ జేసి
సురలు ప్రసన్నులై వరమీఁ దలంచినఁ దనవాంఛ నేమి నిద్రను వరించి
లేపినవానిఁ గూల్చెద నంచుఁ బన్నంట హరి యెఱుంగును గాన నతని నిపుడు
మేలుకొల్పుట కిరీటిఁ గేలుఁ గొల్పి। స్వాజ్ఞ చే విశ్వకర్మ మున్నద్భుతవ్య
మున సృజించిన ద్వారకాపురికిఁ జేర్చె। యోగమహిమను మధురలోనున్న జనుల॥

క॥ వీక్షించుచు ముచికుందుఁడు। పేక్షింపక మోక్షమును బేక్షింపఁ గృపన్
రక్షింపనున్న జలదా। క్షాత్రుని టాల్ భాగడఁ దోడఁ గనఁ దానతుఁడై॥ 136

ముచికుందస్తవము. బాలకృష్ణస్తవము.

శా॥ శ్రీనందప్రియనందనుండవగుచున్ వ్రేపల్లెలోఁ బుట్టి నీ
వానందప్రియమూర్తివై తివిరి నీయాకారమే కారణం
బైన నూత్నలము చేసి కన్పఱచి నన్నానందమొందింపుమీ
నానాతుంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 137

శా॥ నేనీ వాఁడనటంటి వేఁడుకొనుచుంటిం బ్రోవుచుంటిం గృపన్
నా నేరంబులు సైపుచుంటి భవసంతానంబు నే నోర్వఁగా
లేనంటిన్ నినువంటి వేల్పులెవరున్ లేరంటి రక్షింపుమీ
నానాతుంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 138

శా॥ నేనే కార్యముఁ జేయుచున్న నది నీ నిశ్చార్యగాఁ జూచి నా
దీనత్వంబెడఁ బ్రోచి కేవల కృపాదేదీప్యమానుండవై
నానందంబెందఁగనీక యీవరద నిత్యానంద మొందింపుమీ
నానాతుంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 139

శా॥ జ్ఞానంబించుకయైన లేనికతనన్ సంసారసౌఖ్యంబులన్
మానంజాలఁగనైతి బట్టులయినన్ దుర్వారపుణ్యంబునన్
నీనామస్మరణంబు గల్గె నికఁ దానిన్ నిల్పి రక్షింపుమీ
నానాతుంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 140

శా॥ నీ నాభీకమలంబునం బొడమి వాణీభర్త నీతత్త్వమిం
తైనం గన్గానఁజాలఁడయ్యె నసఁగా నస్మాదృశాత్యంతమూ
ఢానీకంబు గనుంగొనంగలదె ప్రత్యక్షంబవై యేలుమీ
నానామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 141

శా॥ సూనుం డెంతటి నేరపోతయిన సంక్షోభంబు లేకుండుచుం
దానం దండ్రి సహించి ప్రోచుకరణిన్ నా నేరముల్ సైచి నీ
యానం ద్రిప్పియెసంగు మైహికసుఖం బాముష్మికానందమున్
నానామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 142

శా॥ విశ్వంబంతయు నీవుగాఁగనుచు ధీవిన్నిన్ను సేవించు వా
రైశ్వర్యంబిహమందునొంది పరమందైక్యంబుఁ బ్రాపింతుర
న్విశ్వాసంబునఁ దత్ఫలార్థినగుచు న్నిన్గొల్చుచుంటిం జుమీ
శశ్వన్మంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 143

శా॥ అక్షుల్నిన్గనునట్లు హస్తములు నిన్నర్చించునట్లాత్మ ని
న్నక్షీణంబుగ నమ్మునట్లు చెవి నిన్నాలించునట్లాస్యమున్
చీకున్ నిన్గొనియాడునట్లు కరుణన్వీక్షించి రక్షింపుమీ
సాక్షాన్మంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 144

మ॥ సుగతింగోరుదుఁగాని యేసుకృతమెచ్చోనైనఁ జేయంగ నై
తి గజేంద్రస్థితి వింటి నిన్గొలుచుచుంటిం బారతంత్ర్యంబుచే
త గుఱిందప్పించరించుచుంటి నయినం దాసుండ నైతిం జుమీ
జగతీమంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 145

మ॥ మును నీసన్నిధిఁ దక్కఁ దక్కినఫలంబుల్ పుట్టుచుం గిట్టుచుం
గనుఁగొంటిం గనుఁగొంచునుంటి నిటపైఁ గారుణ్యమే పారఁగా
ననునీసన్నిధిఁ జేర్చుకొమ్మిదె సుమీ నాప్రార్థనీయంబు స
జ్జనతామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 146

క॥ చనువుననింతియనా కో । రినయది నీవింతమాత్ర గృపసేయఁగదే
వినతాశ్రితవనచైత్రా । వినతాసుతపత్ర వేదవినుతచరిత్రా॥ 147

క॥ అని యీగతి వినయాగతిఁ । దనరారఁగ భక్తియుక్తితత్పరుఁడగుచున్
వనజాక్షుని వినుతించిన । జనితానందమున సుప్రసన్నుండగుచున్॥ 148

ముచికుంద వరప్రదానాదిప్రశంస.

ఉ॥ కోరి ముకుందుఁడట్లు ముచికుందునకున్ వరమిచ్చి వచ్చి, కాం

తారములీలఁగాలయవనప్లుతనం జతనంబులేక డా
సీరియు నేకమై తునిమి శ్రీమథురా ధనధాన్యసంపదల్
వారక ద్వారకాపురికిఁ బంపజనుల్గొని పోవుచుండఁగాన్॥ 149

శ్రీద్వారకాపుర ప్రవేశము-

సీ॥ అంత జరాసంధుఁడంతక నిభసైన్యములతోడమథురనుముట్టడించి
రామకృష్ణులు ప్రవర్షణగిరిశిఖరంబునకుఁ బోవుటరసి వెక్కదవిలివారి
మతమెఱుంగకభయంపడిమలుపడిరని బ్రమసివారిదహించువాఁడుబోలె
నగ్గిరి డగ్గరి యగ్గి రవుల్గాల్చి ప్రుగ్గిరి వారని మరలి పోయెఁ
బదునాకండామడలపొడవెటఁగియున్న । యున్నతగ్రావశిఖరంబునుండి హరియు
హలియునింతకుమున్నె సైన్యములవెలికి। దాఁటిద్వారకఁజేరి రత్యద్భుతముగ॥

శ్రీమథురాక్షేత్ర మాహాత్మ్యము-

శా॥ శ్రీకృష్ణాభ్యుదయంబునన్ మథురయే క్షేత్రోత్తమంబౌచు నా
రా కాశ్యాదులకన్న జన్మమరణ బ్రహ్మోపదేశాంగదా
హాకార క్రియలంజతుర్విధముగా నైక్యప్రదంబౌచు ను
ద్రేకించెన్ మహిమంబునన్ జతురశీతిక్రోశమధ్యంబునన్॥ 151

శ్రీద్వారకాపుర వర్ణము-

శా॥ మున్నింద్రాదిపురంబులెల్లఁ దనకూర్పున్నేర్పు రాజిల్లనో
జన్నిర్మించిన విశ్వకర్మ హరియాజ్ఞం జేర్మి నిర్మించె న
మ్మాన్సస్ని రంతరమిచ్చె లక్ష్మికదియే పుట్టిల్లునట్టిల్లుఁజెం
పెన్నన్ ద్వాదశయోజనంబులు తరంబే ద్వారకంబేర్కొనన్। 152

సీ॥ అకలంకనిత్యపూర్ణకలావిరాజిత ద్విజరాజరాజిప్రదీపితంబు
సంతతక్రతువృద్ధిసంపాదనానుగ్రరాజావతంస విరాజితంబు
మిత్రసంప్రీణనస్తోత్రపాత్ర నిధీశపుణ్యజనార్యవిస్ఫూర్జితంబు
సఫలహలక్రియాసంపూర్ణబలభద్రశూద్రవర్ణబలాభిశోభితంబు
విబుధకులవృద్ధి శైత్యవర్ధి శుభస। మృద్ధి పుణ్యాభివృద్ధి జడేతరర్ధి
శుద్ధి ధనవృద్ధి బహుముఖసిద్ధి విజత। సురవరపురంబు ద్వారకాపురవరంబు॥

చ॥ లలనలు తత్పురీ దయితులం దమిఁగాఁగిటఁజేర్చిచంద్రశా
లల నలువొంద మాన్ రతివిలాసి జయించుటకేఁగి వారి లీ
లల నలలోచనప్రతిఁ జెలంగఁగనుంగొని భీతినిండ్లగో

లలనలు దిక్కులన్ విడుచు లక్షణముం దెలుపున్ వెడల్వరుల్॥ 154

చ॥ తనరు హరిన్నభంబులను ద్వార వితానములొంది చిల్వతేఁ
డను నెలతాల కంబమున నందము నొందుచునున్న భూతలం
బనియెడు మేడలో నిడిన యాతత దర్పణదీపయంత్రమో
యన ఘన ధర్మహర్మ్యసహితాచ్ఛమణీకృతవప్రమప్పురిన్॥ 155

చ॥ తరమె నుతింపఁ గ్లౌమణివితాన వితాన తతానపాయముం
దిరయుచి కౌముదీ ముదిత దివ్యచకోర ముదశ్రుపూర సా
గర సురదీర్ఘికా వలన ఖండితపత్త్రిసరోరుహస్థ బం
భర పణిభోగశాయి హరి పశ్యదశేషసురిన్ మహాపురిన్॥ 156

మ॥ పురమాశాంతరవర్తికీర్తికలశాంభోరాశిరాడంతర
స్ఫురదత్యున్నతవప్రశృంగఘళవిస్ఫూర్జత్సుపర్ణేష్టకో
త్కరబద్ధాలయకాంతిరేఖావిలసత్పద్మాక్షభృంగోజ్జ్వల
ద్ధరిదుర్గాంబుజనాళలీలఁ దగు నుద్యత్కేతనంబప్పురిన్॥ 157

క॥ ఆపుర మున్నతగోపుర। మై పరఁగి పయోరుహాసనాండోర్ధ్వపుటం
బేపున భేదించియు గా। దే పుటభేదనసమాఖ్యఁ దెచ్చెఁ బురులకున్॥ 158

మ॥ వినతానందన విశ్రుతిం దనరుచున్ వేదాత్మకత్వంబునన్
గనుటన్ వ్యాకరణప్రవీణత ననంతఖ్యాతిసంపత్తిచే
మనుటన్ ముప్పదిరెండు నాఁ దనరు సమ్యగ్బ్రహ్మవిద్యల్ గనుం
గొనుటన్ నామము సార్థకంబగుచు వెల్గుం దద్ద్విజశ్రేణికిన్॥ 159

మ॥ నరమాత్రుల్ సొరరాని దోటవలనన్ నానాప్సరోయక్ష కి
న్నర విద్యాధర సిద్ధకింపురుష గంధర్వాదులయ్యోపనుల్
పురిఁ గావించి గడించుచున్న విభవంపుం బెంపు నీక్షించుచున్
హరికర్పింపని నాటి కల్మిగని యక్షాధ్యక్షుఁ డొందుం ద్రపన్॥ 160

శా॥ అన్నాళీకదళాక్షుఁ డన్నిటికి నధ్యక్షుండునుం గారణం
బిన్నానావిధ విష్టప ప్రతతి తత్సృష్టంబు తత్పుష్టముం
దన్నిష్టంబును దద్వినష్టమగుఁ గ్రీడామాత్రమా ప్రౌఢ కే
తన్నిర్మాణభృతి ప్రభృత్యఖిల కృత్యం బెన్న నత్యంతమున్॥ 161

ఇంద్రాద్యమరసమర్పిత తత్తద్వైభవ ప్రశంస-

సీ॥ పారిజాతంబులోఁ బరమాద్భుతంబగు తగుసుధర్మను బురందరుఁ డొసంగె

శ్రవణైకదేశమేచకమనోజవశుక్లవర్ణతురంగముల్వారుణుఁడొసఁగె
వరనామకంబైనవరనిధినాకృటి దక్కఁదక్కిన నిధుల్ధనదుఁడొసఁగెఁ
దక్కినదిక్పతుల్దమకుమున్నీశ్వరుండిచ్చిన సంపదలెల్లనొసఁగి
రిట్టిసంపదలకునెల్లఁబుట్టినిల్లు। నైపరఁగుద్వారకాపురి నధివసించి
హలధరుఁడురేవతిం బెండ్లియాడెఁ గృష్ణుఁ।డష్టమహిషులఁబెండ్లాడెనద్భుతముగ॥

రేవతీ పరిణయము-

సీ॥ కృతయుగమందు రైవతుఁడనురాజురేవతియనఁదగుతనసుతకుఁబెండ్లి
సేయఁదలంచియేతిపతినొల్లక కన్యతో సత్యలోకమునకరుగ
నృపుతలంపువిరించిరోఁటెఱిఁగి యిర్వదియెన్మిదిమహాయుగములుగతించె ద్వాప
రయుగాంతమిపుడయ్యెరాముఁడు కృష్ణాగ్రజుఁడు గాన నర్హుఁడీసుతనొసంగు
మనఁగనాతఁడు ద్వారకకరిగియొరగి। తనతలంపునువ్యాపంపు నెఱిఁగింప
లాంగలంబునఁ గ్రిందికిలాగికుఱుచఁ। జేసి రేవతిఁబెండ్లాడె సీరధరుఁడు॥

అష్టమహిషీకల్యాణ ప్రశంస.

౧- శ్రీరుక్మిణీ కల్యాణము.

సీ॥ శ్రీశాద్భృతి విదర్భదేశాధిపతిభీష్మకుండు కుండినపురి నుండునాత
నికి రమాంశమునజనించిన రుక్మిణియందుఁగృష్ణుఁడుఁ గృష్ణునందురుక్మి
ణియుఁబరస్పరమోహానిర్మగ్నులౌచుండరుక్మిణినన్నయౌ రుక్మిపూని
శిశుపాలునకొసంగసిద్ధమైయుండుట ద్విజునంపిరుక్మిణిదెల్పకృష్ణుఁ
డరిగిపురశక్తిఁగనఁబోవుటరసియామె। నరదమెక్కించుకొనిపోవ నడ్డుపడినఁ
దలగొఱిగిరుక్మినవలించితరలివచ్చి। యిట్టరుక్మిణిఁబెండ్లాడెఁగృష్ణమూర్తి॥

ద్రౌపదీ స్వయంవర ప్రశంస-

సీ॥ ద్విజవేషమునద్రౌపదీస్వయంవరరంగమునఁ బొల్చుపాండునందనులఁబోల్చి
శౌరి సీరికిఁజూపి జయమొందునేఁడిందు విజయుండనుచుఁదెల్పిస్వజనములను
గదలకుండఁగనిల్పికనుచుండఁ దమకసాధ్యంబైనయంత్రమత్స్యంబుఁ గేసి
యాజ్ఞసేని వరింప నరుగు నరుం గని యెదిరించి యోడిర య్యనసుతాదు
లంతపైఁగొంతికొడుకులయంతికమున। కరిగి లాక్షాగృహవిముక్తులైనమిమ్ముఁ
గంటిమిదిపుణ్యదినమువేల్గల్గుమీకు।టంచువీడ్కొనివచ్చిరిహరియుహలియు॥

౨- జాంబవతీ పరిగ్రహణము-

సీ॥ రవి నిత్యమష్టభారసువర్ణమిడు శమంతకముసత్రాజిత్తునకునొసంగెఁ

దదనుజుండు ప్రసేనుఁ డది దాల్చి వేఁటకుఁ జన వాని సింగంబు దునిమి దానిఁ
గొని దానిఁ దునుమాడి కొని జాంబవంతుఁ డీకృత్యమెల్లను దనదేయటన్న
నింద చతుర్థి నాఁ డిందునిఁ దాఁ గన్న ఫలమని కృష్ణుండు దలఁచి వెలుచ
నడుగుజాడను గుహఁ జొచ్చి యచట జాంబవంతుతోఁ బోరి యాతని వరము దీర్చి
మణిని జాంబవతిం గొని మరలి వచ్చి। మణి నతని కిచ్చి తననింద మాన్పుకొనియె॥

క॥ వాపోపడఁ జూపోపని। పాపోప నిబద్ధులకట పటుకటుచటుల
వ్యాపారం బేపారఁగ। లాపనలం బన్నుచుం బ్రలాపించిరిగా॥ 167

౩. సాత్రాజితీ వివాహము.

సీ॥ హరిగోరినప్పుడీనైతి నూరకనింద మోపితి నతనికైఁ బాపినైతి
ననుచుఁ బశ్చాత్తప్తుఁ డగుచు సత్రాజిత్తు మణితోడ సత్యభామను సమర్ప
ణము చేయ హరియుఁ గన్యామణిఁ బెండ్లాడి మరల నాతనిక యమ్మణి నొసంగెఁ
డనకిచ్చెద నటన్న తనయ నన్యున కిచ్చెనని శతధన్వుఁ డాతని వధించి
మణిని గొనివచ్చి కృతవర్మ మరుఁగుఁ జొరఁగ। నతఁడు నిరసించె నక్రూరుఁ డట్లుయునఁగ
నతని కడ నుడిచనుచుండ హరి వధించి। మణికి నక్రూరు రావించి మరల నొసఁగె

వ॥ అదియెట్లనిన.

సీ॥ ననునిల్పి శతధన్వుఁ దునిమి శమంతక మపహరించితివి లేదంటివడుగ
శపథముల్ శపథముల్ చాలుఁ జాలు నునమ్మఁ జాల నిన్నని సీరి శౌరి వదలి
మిథిలలో మూఁడేండ్లు మెదలి దుర్యోధనునకుఁ దా గదా కదనంబుఁ గఱపె
నవనదీక్షాకవచ సురక్షితుండౌచుఁ గాశికాపురి నుండెఁ గాందినేయుఁ
డప్రడవగ్రహశాంతి కైయతని నితని। బిలిచి మణిఁ గొని కలుఁ ద్రావు హలధరుండు
నేను స్త్రీలోలుఁడను నీవు నియమశాలి। వందమని గాందినేయునికే యొసంగె॥

౪. కాళిందీ కల్యాణము.

సీ॥ పాండుసూనులఁ జూడఁ బుండరీకాక్షుఁ డింద్రప్రస్థపురి కేగి తానునింద్ర
నందనుండును యమునాతటంబున వేఁటలాడుచు నొకకన్యనంతఁ గాంచి
తన్వరింపఁగ నీటఁ దన్వి తపించుట కాళిందియాదిత్యకన్యయగుట
విజయుదౌత్యంబున వినిసంతసిలి తదన్వితము గాఁ దోతెంచి విశ్వకర్మ
వీరిపురిఁ జిత్రతరముగా నింపఁ బంచి। ఖాండవముఁ గ్రాఁచునెడఁ గాచి గాండివాదు
లగ్ని సభ మయుఁ డిడఁ గ్రీడికబ్బఁ జేసి। ద్వారకకు వచ్చి యాశౌరి సుద్వాహమయ్యె।

౫. మిత్రవిందా పరిణయము.

సీ॥ అల నవంతిదేశాధీశులైన వింద్యానువిందులు కౌరవాధిపత్య
ధీనులై కృష్ణుని మేనత్తయైన రాజాధిదేవికిఁగడుననుఁగుపట్టి
తమకుఁజెల్లెలునయినగు మిత్రవింద కుద్వాహంబనుచు స్వయంవరము సాటఁ
బనిచిన విని చనివనరుహనయనుండు రారాజు మొదలైన రాజులరయ
నయన విజితారవింద దంతజితకుంద। చికురజితనీలకంద దృగ్జితమిళింద
మిత్రబృందావనానంద మిత్రవింద। నపుడు చేకొనె నృపులంద అలుకఁజెంద॥

౬. నాగ్నజితీ పరిణయము.

సీ॥ నగ్నజిత్తనియెడు నామధేయమునఁ గోసలదేశమునకధీశ్వరుఁడు గలఁడు
నాగ్నజితియనం దనర్చు నాతనికన్య యామెను రాజన్యులడుగ రాఁగ
సప్తగోవృషముల సమ్ముఖమ్మున నిల్పి వీనిఁబట్టినవానికీనా సంగు
వాఁడఁగన్య ననంగ వశము గాకందఱు విముఖులై పోవుటవిని చని హరి
సప్తరూపమ్ములై గోవృషములఁబట్టి। గట్టిగాఁగొట్టియీడ్చి పొగడ్త కెక్క-
నాగ్నజితినప్డు పెండ్లాడి నగరికరిగె। నద్దముగవచ్చి వివ్వచ్చుఁడరులఁదునుమ॥

౭. భద్రోద్వాహము.

సీ॥ సౌందర్య సౌశీల్య సౌభాగ్య సౌముఖ్యముఖ్య సద్గుణగణాద్భుత సముద్ర
బంధుమిత్రాతిథిపండితకవి భృత్యసాధు దీనార్థిపోషణ వినిద్ర
పతితపాషండ దుర్వ్యాపార పిశునాదిహీనసంభాషణ మౌనముద్ర
భర్తృశుశ్రూషాది పరమధర్మాభ్యాసపాటవతులిత శుంభత్సుభద్ర
మందగమనవినిర్జితమహితభద్ర। పరమపావనచారిత్ర భద్ర భద్ర
మేనమఱఁదలు గావున మేరసెడక। కేకయుఁడొసంగఁ బెండ్లాడెఁ గృష్ణుఁడెలమి॥

౮. లక్షణా కల్యాణము.

సీ॥ మద్రాధిపతులకు సద్రాజధానియై పొలుపొందు శాకల్యపురమునందుఁ
దగు బృహత్సేనభూధవశిరోమణికిఁ దులస్యంశమునఁ బుట్టెలక్షణాఖ్య
నొక కన్య-యామాన్య కుద్వాహమొనరింపఁ దొడఁగునప్పుడు నారదుండు వోయి
కృష్ణచర్యలు సంగ్రహించి తెల్పుచుఁ గృష్ణునికిఁ గన్యనిచ్చువానిగ నొనర్చి
కృష్ణుకడకేగి లక్షణాకృతినుతింపఁ। గృష్ణుఁడు స్వయంవరోదంత మెఱిఁగియరిగి
యంత్రమత్స్యము నేసి కన్యనుగ్రహించి। వైరులను గెంటియింట నుద్వాహమయ్యె॥

క॥ కల్యాణుఁ డష్టమహిషీ। కల్యాణకథాభరంబు కర్ణరసజ్ఞా
కుల్యల జాల్కొల్పుచు సా। కల్యమునం గాంచు నిష్టకల్యాణములన్॥ 175

తీర్థస్నానాభిగమనము.

సీ॥ శౌరి శమంతపంచకతీర్థమునకు సాప్తము గ సూర్యగ్రహణమున కరిగి
స్నానదానాదులు సలిపిన పై యశోదానంద పాండునందన ముఖాప్త
జనులను వేర్వేఱ సముచితరీతిగా సల్లాపములను ల్లసిల్లఁ జేసి
కుంతియు వసుదేవుఁ డెంతయు స్వప్రశంసనొనర్చికొనుటకు సంతసించి
కృష్ణుఁడును గృష్ణముఖులొక్క కేలనుండఁ। గృష్ణయును గృష్ణసతులొక్క కేలనుండి
సరససల్లాపములొనర్చు సమయమందు। నిందతినిజూచి ద్రౌపది యిట్టులనియె॥

శా॥ రాకాచంద్రనిభాస్యలార కనులారం జూడకున్నన్ మనః
ప్రాకామ్యంబు ఫలించునట్లు చెవులారన్ విందు సానందనై
మీకల్యాణచరిత్రఁ దెల్పుఁడనఁ జెల్మిం దెల్పి రాచెల్వలా
జోకన్ లక్షణ దెల్పెఁ దెల్పితినటుల్ సూత్నప్రకారంబులన్॥ 177

నరకాసుర సంహారము.

సీ॥ నరకాసురుఁడు క్రొవ్వి సురమాతృ కర్ణకుండలములు వరుణు ఛత్రంబు సురల
మణిపర్వతము హరింప నిలింపపతి దీనుఁడై విన్నవింపఁగా హరియు సత్య
భామతో రథ మెక్కి ప్రాగ్జ్యోతిషము జేరి దుర్గసప్తకముఁ దుత్తుమురుఁ జేసి
మురు నైదుశిరములు ధరఁ గూల్చి తత్సప్తనందనుల వధించి నరకుఁ ద్రుంచి
వానిసుతు భగదత్తు సంపన్నుఁ జేసి। ఛత్రకుండలమాలికా చిత్రరత్న
దాత్రియై ధాత్రి వేడఁ దద్వశగ సశత। షోడశసహస్రకన్యలఁ దోడి తెచ్చె।

సశతషోడశసహస్ర స్త్రీ ప్రశంస.

శా॥ అష్టావక్రుఁడు నీటనిల్చి సురకన్యానృత్తగీతాదులన్
హృష్టుండై హరిపత్నులౌనటు వరంబిచ్చెం దనున్ నవ్వఁగా
రుష్టాత్ముండయి ముక్తిలేక శబరుల్ రోధింప మీ విష్టపం
బిష్టప్రక్రియఁ జేరు వారనియె వారే వీరు నిక్కంబుగాన్॥ 179

క॥ మురపాశపరివృతం। బాశరగిరిశస్త్రాగ్ని వాయుజలదుర్గంబై
కరమరుదగు ప్రాగ్జ్యోతిష। పురమొరులు జయింపఁగలరె భువి హరిదక్కన్॥

పారిజాతాపహరణము.

క॥ కుండలములు దితికిచ్చెన్। మండలము లభించినట్లు మాతయు మెచ్చెన్

భూఁదనమునఁబరిపిచ్చెఁగా। హింసనమునఁబారిజాతమింటికిఁదెచ్చెఁగా॥ 181
శా॥పోలోమీరిత రీతిఁగా నదితికిన్ భక్తిప్రయుక్తాంకము
ల్పైలోమీఱఁగసత్యభామ వినతుల్గావించిసేవించుపెం
పాలోమీజెనవేడ్కఁజేఁగనుచు నిత్యాగణ్యతారుణ్యముల్
మీలో మీరనురక్తినొందుఁడనుచున్ దీవించెదేవాంబయున్॥ 182
మ॥ హరికే చెల్లెనుగాక పాకరిపు నుద్యానంబుఁగాల్పింపఁగాఁ
బరమెవ్వారికిఁ బారిజాతమిల కేధన్యుండుగా కన్యులె
వ్వరు దేఁజాలిరి కేలికేలములఁద్రావన్ గోపులంబ్రోవ భూ
ధరమెత్తం గరినాత్త మత్తులను మొత్తన్ గొల్లకుంజెల్లునే॥ 183

సాత్రాజితీ గౌరవాభివర్ణనము.

మ॥ క్షితి ప్రార్థింపఁ దదర్థమై యవతరించెన్ గృష్ణుఁడై విష్ణుఁడా
క్షితి సాత్రాజితిరూపమూని జనియించెంగాన సర్వోన్నతా
దృతి పాత్రంబయి సత్యభామదనరాచెం గానిచోఁ బారిజా
త తరుప్రాపణమే నిదర్శనము సౌందర్యాదు లట్లుండఁగా॥ 184

శ్రీ రుక్మిణీప్రణయకలహ నివారణము.

శా॥ఓహో రుక్మిణి లక్ష్మియయ్యుఁ దనపెంపూహింప నట్లుండెఁ ద
న్మోహోద్రేకముఁ దీర్తునంచు పిరసంబుల్ వల్కి యుల్కించి పూ
ర్వాహోపూరుషకం బెకల్పి సదయుండై తల్పియంజెట్లటుల్
స్నేహోత్సాహము లేర్పడంగ నలరించెం గృష్ణుఁడారుక్మిణిన్॥ 185

నారదసందేహ నివారణము.

చ॥ లలిఁ బదియాఱువేల సతులం బదియుం బదియాఱువేల రూ
పులగుచుఁ బెండ్లియాడెనఁట,పోయి కనంగొనివత్తునిప్డు దే
వెలువుననుండునోయనుచుఁ జిత్తమునందలపోసి నారదుం
డెలమిని ద్వారకా నగరికేగి సవిస్మయుఁడయ్యెఁదత్కృతిన్॥ 186

అతిథిసత్కార ప్రశంస.

సీ॥ కృష్ణస్వభావపరీక్షకై మాధ్వాసుఁడరుదెంచి వికటచర్యల నటించి
పాయసవాంఛఁ దీర్పవె కృష్ణయననట్లుహూర్చితెచ్చినవానిఁ గొంతగుడిచి
తనమేన నలఁదించుకొని కొంతరుక్మిణీకాంత కలందియయ్యెఁతిరథ్య
రూపిణిగా రథారూఢుఁడై కొట్టుచునల్లటపెట్టియాశెల్లఁజట్టి

యగ్గలితమొగ్గరిలనగ్గి డిగ్గనఁటికి। బుగ్గిపైఁజల్లి పాయసంబునాఁడ కెల్లఁ
బూసిరివికృష్ణ యడుగునఁబూయవైరి। వందుఁదక్కౄమతెందుఁగిడొందవనుచు॥

మ॥ కరుణింపం దలపోసి రుక్మిణిని టుల్ గాసిల్లఁ గాఁ జేసి యా
తరుణింజూచి వెలందులందు నజహాత్సౌందర్యసౌభాగ్య వి
స్ఫురణస్నిస్తులవౌదు వీవని చనత్ శోభావిభూత్యన్నతిం
బురణించెం దమదేహగేహములు విప్రుత్ మెచ్చిరా దంపతుల్॥ 188

దూర్వాసుని జన్మ వృత్తాంతము.

సీ॥ శ్రుతులశ్వములు చంద్రసూర్యులుఁ జలు భూమిరథము విధాత సారథి సురాద్రి
ధను వసంతుఁడు నారి దారథికుండునై, యమపుంఖ శుచిశల్య హరిశరమున
రుద్రుండు త్రిపురాసురుల సంహరించి మన్మయ్యుత్ర్రము నిజాంకమందుఁ జేర్చి
కూర్చుండెఁ బంచశిఖుఁడగు సంయమియయ్యనత్యమ్ము నెయ్యమ్మహాత్రి
కృత్తివాసుండు దుర్వాసుఁడీతఁడని యో। నత్రిప్రార్థింపఁ దత్పుత్రుఁ డయ్యె నతఁడు
నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుఁ డుగ్రుఁ డాగ్ర। హించి బ్రహ్మాండము దహించుఁ బెంచు దయను॥

సుభద్రా పరిణయము.

సీ॥ శపథభంగంబు బీజము గాఁగ విజయుండు తీర్థయాత్రకు శైలు దేరునపుడు
లూచి చిత్రాంగద నేచి వివాహమై యతివేషమున ద్వారవతికి రాఁగ
నతని చిత్తమెఱింగి హరియంతిపురిఁ జేర్చి పరిచరించుటకు సుభద్ర నునిచి
పశుపతి పూజనెపంబుగా రామాదిఘనుల నంతర్ద్వీపమునకుఁ జేర్చి
తానునింద్రుఁడు స్మరణమాత్రమునఁ గూడి। పెండ్లి చేసి సుభద్ర విజయున కిచ్చి
హలి కినుక మాన్పి వారికి హరణమొసఁగి। పాండవావృతుఁడై వచ్చె ద్వారవతికి॥

కైలాసయాత్రా ప్రశంస.

సీ॥ రుక్మిణి వాంఛఁ దీర్చుటకుఁ బుత్త్రార్థియై వాసుదేవుండు కైలాసయాత్ర
కై వెలువడి బదరీవనంబున ఘోరతపమొనర్చుచున్నతఱిఁ బిశాచ
నాయకుండైన ఘంటాకర్ణుఁ డలకృష్ణుఁ డెంపొప్పఁ గని తగిలింతు నెప్పు
డనుచు వేఁటాడుచు నాత్మసన్నిధికిరాఁ బ్రశ్నోత్తరములఁ దద్భక్తి సరసి
లోను వెలి నేకరీతిఁ గాఁ దానతోఁచి। ద్విజశవము పావనము దీనిఁ దినుమన నగి
హితమెఱిఁగి సాయుజ్యహేతువైన। దివ్యరూపమొసంగె భక్తికెనగలదె॥

ప్రద్యుమ్నోపాఖ్యానము.

సీ॥ ప్రద్యుమ్నుఁడైపుట్టె రతిపతి రుక్మిణీకృష్ణులకు కని విని కీడు మూడు

నని శంబరుఁడు సప్తమనిశీథమున మాయవలన దొంగిలి వాని వార్ధిఁ వైవ
నొకమీను మ్రింగె జాలికుఁడు దానిం బట్టి యిత్తుమతీపురి కేగి శంబ
రావరోధమగు మాయావతి కొసఁగెఁ దద్గర్భముఁ జించి యందర్భకుఁ గని
పెంచి మాయలు నేర్చి మోహించి తాను। రతియగుటఁ దెల్పి పురికొల్ప రక్కసుని వ
ధించి యతఁడు నమ్మాయావతియును రాఁగ। యదుకులము సంతసిలె నారదాభినుతిని॥

రామకృష్ణుల సంతాన ప్రశంస.

క॥ శరుఁ డుల్ముకుండు రణ। కర్మఠులగు పుత్త్రులుగఁ బడసె రాముఁడు పుత్త్రిం
గతినచ్ఛం గనకాంగిం। బరసియగుణాఢ్య సుభద్రపట్టి కొసంగెన్॥ 193

సీ॥ సరవిఁ బ్రద్యుమ్నుండు చారుచంద్రుండును జారుదేష్ణుండును జారుబాహు
జారుదేహ సుచారు చారుగుప్త విచారు భద్రచారు సుదేష్ణు లద్రినిభులు
పదుగురు తనయులొప్పెఁ జారుమతియను తనయ రుక్మిణియందు జననమైరి
సాంబ సహస్రజిచ్ఛతజిత్సుమిత్ర మిత్ర క్రతు విజయులు ద్రవిడ చిత్ర
కేతు పురజిత్తు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతిగన్న। సుతులఁ బదుగురఁ గని మిత్రవతియనంగ
వినుతికెక్కిన చక్కని తనయ నొకతెఁ। గనియె జాంబవతీదేవి మనము దనియ॥

సీ॥ భానుఁ బ్రభాను స్వభాను స్వర్భాను శ్రీభాను బృహద్భాను భానుమంతు
నతిభానుఁ బ్రతిభాను నలచంద్రభానునిఁ జారుభ్రమరికను సత్య గనియె
శ్రుతకవి వృష వీర సోమక శాంతి భద్రులు పూర్ణిమాసదర్శులు సుబాహుఁ
డను పదుగురు పుత్త్రులను గాత్రవతియను తనయ వికర్తనతనయ గనియెఁ
బవన వృష నార గృధ్రాంక వహ్ని నర్థ। నానిల మహాసన త్యుద్ధు లనెడు సుతులఁ
బదువురను భద్రవతియనఁ బరఁగు సుతను। వేడ్కలిగు రొత్తగా మిత్రవిందగనియె

సీ॥ వీర చంద్ర వృషాశ్వసేన వేగవ దామ వసు కుంతి శంకు వీర సదభిఖ్యు
లగు పదుగురు పుత్త్రుల నలస్వేతయనంగఁ జెలఁగు పుత్త్రిని నాగ్నజితియు గనియె
శర విశూర సుభద్ర సంగ్రామజిద్వామ సత్యక ప్రహరణ జయులు హరిచి
రాయుర్బృహత్సేనలను పుత్త్రులను దామ్రపత్రికయను సుత భద్ర గనియె
బలుఁ బ్రఘోషుని సింహుని ప్రబలు నూర్ధ్వ। సహజు నపరాజితుని మహాశక్తి నజుని
గాత్రవంతుని సుతదశకంబుగా జ। లందమను పుత్త్రి గాఁ గనె లక్షణయును॥

సీ॥ వినుఁ డింకఁ బదియాఱువేల నూర్గురియందుఁ బ్రత్యేకముగ సుతుల్ పదుగురేసి
పుట్టిరి వారును బుత్త్రిలఁ గాంచుచు యదువృష్ణిభోజాంధకాదులనఁగ
జగతి నేకోత్తరశతశాఖలైరి!ల్లు ప్రబలిన హరిపుత్త్రపౌత్త్రజనము

నవమూఁడుకోట్లయెన్బదియొనిమిదివేల నూర్గురుగురువులా వర్గసంఖ్య
భర్గుఁడైననుగృతజగత్సర్గుఁడైన। నింతయనిచెప్ప లేరన్న నితరులెన్నఁ
గలరెవలతే నితంత్రిజగత్కుటుంబి। తత్కుటుంబముగానిది ధరణిఁ గలదె॥

శా॥ కుబ్జాకృష్ణులకుద్భవించి సువివేకుండై యుపశ్లోకుఁడ
య్యబ్జాతాసనుపుత్త్రిశిష్యుఁడయి దివ్యజ్ఞానియై తాను
ష్టుబ్జాలంబునఁగూర్చె సాత్వతమనం జూపట్టు తంత్రంబదే
న్యబ్జాస్త్రీపరిచారికాపదజమోక్షోపాయమంత్రంబుగన్॥ 198

అనిరుద్ధవివాహమహోత్సవము.

సీ॥ స్వస్యవత్సలుఁడు రుక్మిస్వసుతయై తగురుక్మవతిని శ్రీరుక్మిణీసుతులయందుఁ
బ్రద్యుమ్నునకొసంగి ప్రద్యుమ్నసుతుఁడైన యనిరుద్ధునకుఁదన మనుమరాలి
రుక్మలోచనయను రుచిరాంగి నొసఁగెఁ దత్పరిణయాగతులైన ధరణిపతులు
పెరరేపఁగా దురోదరమున దబ్బరలాడిన రుక్మిని హలి వధించెఁ
బరిణయానంతరమున దంపతులఁదోడు। కొనుచు ద్వారక కేతెంచి రనుపమాన
మానసీయోత్సవంబుతో మాధవాదు। లవల బాణాసురుని గర్వమడఁచి విడిచె॥

ఉషా పరిణయము.

సీ॥ హరదత్తవరమత్తుఁడగుచు బాణాసురుండతఁడు గావలియుండ నతిశయించి
యుండెఁ దత్పుత్త్రికయుష యొక్కచక్కనిపురుషుతో స్వప్నసంభోగమొంది
మందటివలెనుండ మిందెలిసి తదాప్తసఖి చిత్రరేఖ తత్స్వాంతమెఱిఁగి
రాజరూపములెల్ల వ్రాసి చూపఁగ ననిరుద్ధునిఁ జూపి తత్సిద్ధిఁ గోర
యోగబలమునఁ బ్రియుఁదనకొసఁగ నతని। వలననుష గర్భవతియాటఁ దెలిసి బాణుఁ
డతని ఫణిపాశమునఁగట్టె నని విని హరి। శోణపురికేగి చేసిన చొప్పు వినుఁడు॥

బాణాసురగర్వ పరిహారము.

సీ॥ వాసుదేవుండు కైలాసయాత్రకుఁ బోయి యుపమన్యునుపదేశమొంది ఘోర
తపమొనరింపఁ బ్రత్యక్షమైత్ర్యక్షుండు మున్నువరంబిచ్చి యున్నదియును
బ్రహ్మమునకు వధింపఁ ద్వదీయులనటంచు మున్ను వరంబిచ్చియున్నదియును
గారణంబులుగ రక్షకుఁడై యెదిర్చిన ఫాలాక్షునంతలో పలవిదిర్చి
సమవివాదవివాహముల్ శ్లాఘ్యములని। పట్టి బాణాసురుని చతుర్బాహుఁ జేసి
విడిచి యుషతోడ ననిరుద్ధువెడ్కగాఁగఁ। దోడ్కొనుచు వచ్చె ద్వారకాదుర్గమునకు॥

కరిపురోత్పాటనాది ప్రశంస.

సీ॥ ఆలసుయోధనుకూఁతురగులక్షణను వివాహమున సాంబుఁడు సాహసమున నెత్తు
కొనిచనఁ గనుఁగొని మునుకొను కినుకను వెనఁగొనుమనమున వెనుచనిచని
రాధేయశల్యసుయోధనప్రభృతులు గవియఁగా నిభృతుఁడైకవియ యటరసి
యందఱుఁబోదివిని రాయధుఁజేసి సుందరినాతనింగరిపురికిఁ దెచ్చు
టమరమునిదెల్పవనికేఁగుహరినినిల్పి। హలియచటికేఁగి విఫలప్రయత్నుఁడగుచు
సమరనదిఁగల్పఁగరినగరముఁబెకల్చి। వినతులైవారినాసఁగఁదోడ్కొనుచువచ్చె॥

పౌండ్రకవాసుదేవ సంహారము.

ఉ॥ ఆహహా పౌండ్రకవాసుదేవుఁ డనువాఁ డత్యుద్ధతిన్ దూత నం
చి హరి న్నిందయొనర్పఁగా హరియుఁ గాశింజేరి వానిన్ వధిం
చె హరుంగొల్చెఁ దదాత్మజుం డనలుఁ డిచ్చెం గృత్తిఁ బుత్తెంచె దా
ని హరిప్రేరితమై సుదర్శనము దానిన్ వానిఁ గాల్చెం బురిన్॥ 203

కాళిందీ భేదనము.

మ॥ ప్రియులన్ బంధువులన్ గనన్ హలి లలిన్ ప్రేపల్లెకుంబోయి త
త్ప్రియగోష్ఠిన్ విహరించుచున్ వరుణనిర్దేశాగతన్ మద్యభా
వయుతన్ వారుణినాదరించి సోలపై వాఃకేళికిం బిల్వ ను
ల్కయి రామున్ విదళింప నయ్యమున యేతైదీర్చెఁ దత్కామనన్॥ 204

యమునానదీ వర్ణనము.

సీ॥ ఆవర్తనాభి దీప్యత్సైకతశ్రోణి చక్రవాకస్తని సరసహృదయ
వీచీభుజాక్షేప విస్ఫురన్మీనాక్షి భృంగరోమావళి ఫేనహాస
కలహంస కలదాఢ్య కల్హారకర్ణిక శైవాలకచ ధాతుచందనయుత
ప్రక్వణత్కంకణ భాస్వద్విజశ్రేణి ఘనపుష్పమయవేణి కంబుకంఠి
వికసితాంబుజవదనయై విభునిసదన। మునకుఁజను కాలజవ్వని ననుకరించి
తనరెనారవికర్తనతనయ పేరు। సార్థకముగాఁగ వాఁకయైయరుగునపుడు॥

చ॥ ఒకయెడ మందమందగతి నొక్కొకచో నతిశీఘ్రయాన మిం
కొకదరి సంకుచత్వ మొకయోర వికాసము ప్రత్యగార్ద్రిత
త్త్వకలన నొక్కచోట నొకవంకఁ బరాఙ్ముఖతం గభీరిమం
బొకదెస నొక్కచో నిలుపు నొక్కకడం గుటిలత్వ మెంచుచున్॥ 206

సీ॥ స్ఫటికయోగాత్త ప్రసాదయై హరిభక్త్యుదాత్త సాంశయికచిత్తంబువోలి
గిరిమాలఘట్టనోత్కీర్ణాంబుకణికయై శరదభ్ర కనదభ్రఘరణివోలి
దగ్ధాటవీసంగ దిగ్ధకాలుష్యయై మలినాప్తిమద్యోగి మనసువోలి
కఠినవాళప్రతిఘాతనివృత్తయై దుష్కర్మవిముఖసాధుమతివోలి
యున్నతానున్నతోద్గతానుద్గతాప్రసారయై సంపదాపత్ప్రసాదసాద
సహితసామాన్యజనమానసంబువోలి। తనరె నిమ్నఁగ నవ్యాఁక తగ్గులేక॥ 207

వరుణాగమనాది ప్రశంస.

మ॥ జలధీశుండు హలిం గనం జని సుధాపన్ భూమలర్పించి యు
జ్జ్వల వారుణ్యనుభావముత్తరముగా వర్ణించుచుం బంపఁ ద
త్కలితామోదము మోదముం బెనుప వీఁకం గ్రోలి కాళిందిలో
జలకేళిన్ విహరించి నిల్చె నిటులిచ్చం గొన్ని నాళ్ళచ్చటన్॥ 208

ద్వివిదాసుర సంహారము.

మ॥ అల సుగ్రీవునిమంత్రి మైందుఁడు తదీయభ్రాతయై భౌమమి
త్రులలో మేటియునైన యాద్వివిదుఁ డెంతో మిత్రవైరంబుఁ దీ
ర్ప లలిన్ రామునితోఁ బెనంగుటకు రా శూరాగ్రణుల్ మెచ్చ న
బ్బలితోఁ బోరి వధించె నబ్బలుఁ డనిం బాణిప్రహారంబులన్॥ 209

మాతృమనోరథ పూరణము.

చ॥ జయ దయివారఁ దల్లి గురుదక్షిణగా మృతుఁడైన తత్సుతున్
రయమునఁ దెచ్చియిచ్చిన పరాక్రమమిప్పుడుచూపి కంస దు
ర్ణయమృతపుత్త్రిషట్కముఁ గనంబడఁ జేయుఁడనంగ నట్లు చే
సి యశమునొంది శౌరియును సీరియుఁ బాపిరి వారిశాపముల్॥ 210

గీ॥ అఖిలయజ్ఞభోక్తయాద్యంతరహితుండుఁ ।బరమపురుషుఁడైనపద్మనాభుఁ
డార్యవర్యులెన్నభార్యాన్వితుండయి। యజ్ఞదీక్షనున్న నవసరమున॥ 211

విప్రశిశుప్రదానాది ప్రశంస.

సీ॥ క్షితిసురుఁడేఁటేఁట మృతపుత్త్రికుండౌచు వగచుచుఁ గృష్ణునిఁ దెగడుటవిని
బ్రతికింతునని క్రీడిప్రతినచే శరపంజరముగట్టి కాచియుండ మృతుఁడయ్యె
సుతుఁడని నిందింపఁ జూడంగఁ దగినచోట్లెల్లనుజూపి నిస్పృహతగలిగి

సాదఁ జొరఁబోవఁ గృష్ణుండు వారించి తత్సహితుఁడై రథమెక్కి జాము వేళ
కుత్తరనగాధితమములనుత్తరించి। జ్వాలలోఁ జొచ్చి పరమేశ వశగ శిశు గ
ణమ్ముఁ దోడ్తెచ్చి ద్విజునకు నెమ్మినిచ్చి। వచ్చి క్రతుశేషము నొనర్చె నచ్చెరువుగ॥

జరాసంధ సంహారము.

సీ॥ దృఢజరాసంధబందీకృత రాజులు విప్రముఖంబున వేడుటయును
రాజసూయమున ధర్మజరక్షణ మపేక్ష్యమంచు నారదుఁడు విధించుటయును
మగధేశుఁ దెగటార్చు మార్గంబు సూచించి ప్రీతినుద్ధవుఁడు ప్రార్థించుటయును
స్వమతంబునకు నుపష్టంభకంబులుగ నింద్రప్రస్థపురికి సాప్తముగ నరిగి
ధర్మజానుమతంబునఁ దదనుజన్ము। సహితముగ విప్రతను జరాసంధుఁ జేరి
పోరుఁ గోరి తమ్మెఱిఁగించి చీరి వైరి। భీము చేతఁ జంపించి భూవిభులఁ దనిపె॥ 213

శిశుపాలశిరచ్ఛేదము.

మ॥ కృశశీలుండు యుధిష్ఠిరుండిచట ధాత్రీదేవులుంచుండఁగా
దిశలేలుండని ధాత నిల్పిన ధరిత్రీపాలురుంచుండఁగాఁ
బహుపాలుండు ప్రపూజ్యుఁ డయ్యెనను చుంబల్కులు దూషించుటన్
శిశుపాలుం దునిచెన్ సుదర్శనమునం జొచ్చెం గృష్ణుఁ డత్తేజమున్॥ 214

వరసన్మానము.

సీ॥ దమఘోషనృపతి సాత్వతియందు శిశుపాలుఁ గాంచి చేతులు నాల్గు కనులు మూఁడు
గార్ధభస్వరమును గాంచి బెగ్గిలుచుండ నశరీరభూతమత్యద్భుతముగ
నెతఁడెత్తికొనునప్డు డీవికృతులడంగు నతనిచేత నడంగు నితఁ డనవిని
యొకనాఁడు కృష్ణు చేతికొసంగు నంతనే వికృతులన్నియుఁ బాయ వెఱచి కృష్ణ
నూఱు తప్పులు చేసిన నొచ్చికొనక। నీకు మేనత్త కొడుకు మన్నింపుమితని
ననుచుఁ బ్రార్థించుటాతం డొకటయ్యెఁ గాని। వెంట నేత్రుంపఁ డేయని భీష్ముఁ డనియె॥

దంతవక్త్రాద్యసుర సంహారము.

సీ॥ సాల్వుండు మాగధచైద్యాది భూపరాగంబున భూపరాగంబుఁ దినుచు
హరుఁ గొల్చి తద్దత్తమై కామచారమైనడచు సౌంభకవిమానంబు నెక్కి
ద్వారకకేగి యుపద్రవంబులొనర్చి ప్రద్యుమ్నముఖులతో రణ మొనర్ప
హరియు నింద్రప్రస్థపురినుండి వచ్చి యామాయావితో విక్రమమునఁ బోరి

కృతకవసుదేవహతికుల్కి కృతమెఱింగి। చక్రమున సౌంభకంబుతో సాల్వుఁ ద్రుంచి
దంతవక్త్రువధించి తత్సహజుఁడగు వి। దూరుఁ గ్రమముగ నాంచె నద్భుతముగాఁగ॥

శిశుపాల దంతవక్త్రుల పూర్వ వృత్తాంతము.

సీ॥ మున్ను శ్రీవైకుంఠమున ద్వారపాలకులై సనకసనందనావరోధ
మొనరించి పోనీమి నుగ్రులై ఘోర రాక్షసులు గండని వారు శాపమొసఁగఁ
బొలుఁదొల్త జయవిజయులు హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులై వరాహ నార
సింహసంహతులైరి శ్రీరామ హతులైరి రావణ కుంభకర్ణతజనించి
యిపుడు శిశుపాలదంత వక్త్రు పదవాచ్యు।లై పొడమి కృష్ణుచేమ్రందిరందు వలన
శాపశాంతియైవారి తేజంబు కృష్ణుఁ।జేరెవారు వైకుంఠంబుఁ జేరిరపుడు॥ 217

ద్రౌపదీ మానరక్షణము.

మ॥ కపట ద్యూతముఁ బన్ని పాండుసుతులం గౌరవ్యులోడించి త
ద్ద్రుపదేంద్రాత్మజనీడ్చి తెచ్చి కినుకం దుర్వాక్యముల్ బల్కి ని
స్త్రపులై వల్వలనొల్వ ద్రౌపది దనుం బ్రార్థింపఁ గృష్ణుం డనే
క పటంబుల్ గృపనూఱఁజేసి సభలోఁ గాపాడెఁ దన్మానమున్॥ 218

కుచేల సంరక్షణము.

మ॥ అభిధాసూచిత దుర్దశుండగు కుచేలాఖ్యున్ స్వబాలప్రియున్
శుభుఁ డాకృష్ణుఁడు గారవించి యడుకుల్ శోధించి భక్షించి త
త్సభవా రబ్బురమంద వీడ్కొలిపె నాతం డింటికిం బోయి స
ద్విభవోపేత గృహంబు గాంచి వెరగొందెం దద్దయాసిద్ధికిన్॥ 219

నృగశాప విమోచనము.

మ॥ నృగుఁ డిక్ష్వాకుని భ్రాత మందిడినగోవేమందఁ జేరన్ గణిం
పఁగలే కన్యునకిచ్చి పూర్వుఁడు శపింపన్ దొండయై నూత నుం
డఁగఁ గృష్ణుండు సముద్ధరింపఁ దన చందంబంతయున్ దెల్పి ది
వ్యగతిం జెందె నెఱింగి భూమిసురులన్ వంచించి యేమాదురో॥ 220

కామ్యక వనాభిగనము.

సీ॥ పాండవు లడవిలోపలనుండఁ బుండరీకాక్షుండు సత్యభామాన్వితముగఁ
గనఁజనియుండ మార్కండేయ మునిరాఁగఁ బూజించి యతనిచే భూసురప్రి

భావాది ధర్మముల్ బావకు దెల్పించి వనవాస దుఃఖశాంతిని ఘటించె
భర్తృవాల్లభ్య సౌభాగ్య సంపద్గర్వ శాంతి యానట్లు పాంచాలినగుచుఁ
దనప్రవృత్తి పతివ్రతాధర్మవృత్తి। సత్యభామ కెఱింగించె సత్యఫణితి
నంతపయిఁ గొంతికొడుకులయనుమతిఁ గొని। ద్వారకకుఁ జేరె శౌరి సత్యాన్వితముగ

సంపద్దిదృక్షుక్షోణీశ్వరాగమనము-

సీ॥ క్రతువొనరిచి కురుపతియు భూపతులు శ్రీపతికల్మిఁ గన ద్వారవతికిఁ బోయి
హరిదరినుండ నిర్జరమౌని వచ్చి ధన్యుండవీవనఁగ వెన్నుండునగుచు
నట్లాదుసత్కృతిననసీరహస్యమెట్లని రాజులడుగ నిట్లనియె మునియు
కచ్ఛపమొకకొండగతినుండ మెచ్చితి నదిగంగ నదివార్ధి నదిధరిత్రి
నదికులాద్రులనవి ధాతనతఁడు శ్రుతుల। నవియుఁ గ్రతువులనవి కృష్ణునధికుఁడనఁగ
నితఁడు సంపూర్ణదక్షిణాన్వితములైన। క్రతువులే నేనవానితో ధికంబుగలదె॥ 222

చ॥ అనియిటులానతిచ్చి ముని యందఱివీడ్కొని వేగనేగఁ గృ
ష్ణుని విభవంబు నేత్రముల శ్రోత్రములన్ మహిమంబు నిండఱుం
గని విని విస్మితాత్ములయి కంజదళాక్షుననుజ్ఞనొంది యొ
య్యనఁ జనిరందుఁ గొందఱు దురాత్ములసూయవహించి రాత్మలన్॥ 223

కౌరవ పాండవ సమత్వ సూచనాది ప్రశంస.

మ॥ అభిమన్యూపయమోత్సవంబరసి పద్మాక్షుండు బంధూజ్జ్వల
త్సభలోఁ జేరి పృథాసుత ప్రథిత సంచారంబు దుర్యోధన
వ్యభిచారంబును దెల్పి జన్యులకు జన్యంబింతపైఁ దప్పదం
చు భవత్సాహ్యము దప్పదంచు సమతన్ సూచించుచున్ వీడ్కొనెన్॥ 224

దుర్యోధనార్జున ప్రార్థనాప్రశంస.

సీ॥ పార్థుండు కృష్ణ సంప్రార్థనార్థంబుగా ద్వారకాపురిఁ జేరెఁ గౌరవాధి
పతియు నంతకుమున్నె ప్రార్థింపఁ జేరె వా రిరువురు హరిదరి కరిగి యతఁడు
శయనించియుండ మస్తకభాగముననున్న గద్దెపైఁ గూర్చుండెఁ గౌరవపతి
పాదసన్నిధిఁ జేరి పార్థుండు నిలుచుండె హరియు మేల్కొని చూచె నరుని ముందు
పిదప దుర్యోధనునిఁ జూచె నదియు మిషగఁ। బిన్నవు వరింపుమీవ మున్నన్న యనుడు
నరుఁడు దనుఁగోరఁ బదివేల వరరథికుల। వేఁడె దుర్యోధనుండిచ్చి వీడుకొల్పె॥ 225

పార్థ ప్రార్థనాంగీకారము.

పంచచామరము॥ నిరాయుధుండనైన నన్ను నీవు గోరితేల నా
నరుండు మ్రొక్కి దేవ నిన్ను నాకుఁ దోడ్పడంగనే
వరింపలేదు నిన్నుదిర్చువాఁడఁ గానుతత్తవై
యరిచ్ఛదా యశం బొసంగుమన్న మెచ్చె శౌరియున్॥ 226

బలరామతీర్థయాత్రాభిగమనము.

ఉ॥ కౌరవపాండవప్రధన కారణకంబుగ బైలుదేరియా
సీరిమునీంద్రులట్లు దనుఁ జేరి భజింపమికల్గి చంపి మా
నీరితరీతి వీని నవుడే బ్రతిశించి మహోగ్రుఁ బల్వలుం
జీవమఖంబుఁ గాచి మునిసేవితుఁడై చనెఁ దీర్థయాత్రకున్॥ 227

శ్రీకృష్ణరాయభారము.

సీ॥ సంజయుదౌత్యంబు సఫలంబుగామిచేఁ దనుపాండవులుగోరఁ దన్మతములు
వినిహరి కరిపురంబున కేగునప్పుడు మునులనచ్చటికి రండనుచుఁ గోరి
కౌరవసభఁ జేరి "పోరునష్టం"బని "పాంసులాఘం"బని పూని తెల్పి
దుర్యోధనుఁ డొనర్చుదుస్తంత్రముల కల్గి పాండవజయము తప్పదనిచెప్పి
విశ్వరూపంబుఁ జూపి సద్వినుతిఁ గాంచి। కోరి విదురుని యింట విందారగించి
కుంతిమతమును గర్ణుని పంతమరసి। భండనమునకుఁ బురికొల్పెఁ బాండవులను॥

యుద్ధాభిగమనము.

శా॥ ధృష్టద్యుమ్నువరూధినీశునిగ నిర్దేశించి తత్తద్బలా
వష్టంభంబుగ దృష్టకేతుముఖులన్ వర్ణించి ధర్మాత్మజ
స్పష్టప్రార్థితపార్థసారథిత కిష్టంబౌటచేఁ గృష్ణుఁ డ
క్లిష్టప్రక్రియ విక్రమింప నడపెం గృష్ణుండు దేరాజికిన్॥ 229

గీతోపదేశ ప్రశంస.

సీ॥ యుద్ధసన్నద్ధుఁడై యుభయసేనలకు మధ్యంబునఁ దనయరదంబు నిల్పి
వివ్వచ్చుఁ డవ్వచ్చువివిధగురుప్రియసద్బంధువులఁ గాంచి సదయహృదయుఁ
డై నిరాయుధుఁడయి యరదంబుపై నిల్చుటరని కృష్ణుఁడు దరహాసమొదవి
తాదాత్వికస్థితి దయ నుపదేశించి తాదాత్వికస్థితిఁ దనమహిమను

గీ॥ ప్రపఱచి కిరీటి సంతృప్తికపుడు। విశ్వరూపంబుఁ జూపించి విశ్వసింపఁ
జేసి తైగులఁ బొలియింపఁ జేసినాఁడు। వారిసంవాదమే గీత నైరఁ బెంచె॥ 230

భగవద్గీతాసంగ్రహము.

సీ॥ సాంఖ్యంబుకర్మంబు జ్ఞానంబుకర్మ సన్న్యాసంబు నాత్మసంయమవిధంబు
విజ్ఞానయోగంబు విస్ఫుటాక్షరపర బ్రహ్మయోగంబును రాజవిద్య
యనియెడు రాజగుహ్యంబు విభూతివిస్తర విశ్వరూపసందర్శనములు
ప్రకటభక్తియును క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞ విద్విభాగము గుణత్రయ విభాగంబును బురు
షోత్తమప్రాప్తి దైవాసురోరు సంప।ద్విభాగంబు మఱియు శ్రద్ధాత్రయంబు
మోక్షసన్న్యాసమును దెల్పె మునుముకుందుఁ।డర్జునువిషాదయోగంబునపనయించె॥ 231

గీతాసారసంగ్రహము.

సీ॥ ఆత్మకులేవుబాధ్యతయు బాధకతయు నని తెల్పుచు విషాదమునకు నయకుఁ
గరణంబులగు నహంకారంబు మమకార మడిగించి సంగరోద్యోగమునకుఁ
గారణంబైన స్వకర్మంబువిడువక ఫలకాంక్ష విడిచి నిచ్చలునొనర్చి
క్రమముగా సర్వధర్మములను విడిచి నన్నేయాశ్రయింపుము నే నశేష
దోషములఁబాపి యుద్ధరింతు నినువంత।వలదటంచు వచించి విశ్వాసమునకు
విశ్వరూపంబుఁజూపి యవ్విశ్వభర్త।పార్థుఁడునిమిత్తముగ మహీభారమడఁచె॥ 232

అమానుష మహిమానుసంధానము.

ఉ॥ తా రఘురాముఁడైనపుడు తత్త్వరహస్యములన్ గ్రహించె గౌ
రీ రమణోపదేశమున శ్రీశివగీతలటండ్రు వానిఁ ద
త్సారతరోక్తులొక్క నిమిషంబు మహాదివసంబుజేసి త
చ్ఛౌరి కిరీటికిందెలిపెఁ దన్మహిమంబు నుతింపశక్యమే॥ 233

హనుమచ్ఛాప విమోచనము.

మ॥ భగవద్గీతలు బాదరాయణుకృపన్ భక్తిన్ వినెన్ సంజయుం
డు గుణజ్ఞుండగు నాంజనేయుఁ డవతీర్ణుండై కృతార్థుండనై
తిఁ గడుంగీతలచే నటన్న హరినీతిందాఁటితీపైఁ బిశా
చ గతిం జెందుమటన్న భాష్యకృతిచే శాపప్రముక్తింగనెన్॥ 234

శాపకారణము.

క॥ అనఁగ మునిగణము వెఱఁగై । యనఘ వినఁగలేదు మున్ను హనుమంతుని మం
తనమున శపియించుటయు భాష్యనిర్మితియుఁ దెల్పుమనుడు నతఁడిట్లనియెన్॥ 235

మ॥ దినకృద్దీప్తికిఁ గ్రీడికట్లు భగవద్గీతోపదేశంబుఁ జే
సినపై నాతని కేతనాగ్రమున వాసించి సన్నద్ధుఁడై యున్న యా
హనుమంతుండు దనంతనే వినుచు ధన్యత్వంబు సూచింపవ
చ్చినవాఁడన్న నెపంబునన్ హరి శపించెన్ భాష్యనిష్పత్తికిన్॥ 236

బ్రహ్మవిద్యోపదేశ సంప్రదాయము.

ఉ॥ పాత్రములం గనుంగొనియుఁ బోవుచుఁ బోవుచు నాలకించియుం
జిత్తము తృప్తమయ్యెననఁ జెల్లదు చెల్ల గురూపదేశ సం
పత్తి వినా కరించి పెఱభంగి నెఱింగిన విద్య విద్యగా
దుత్తమసంప్రదాయ విమలోప్పరు తప్పది బ్రహ్మవిద్యకున్॥ 237

పైశాచభాష్యనిర్మాణము.

మ॥ భగవద్గీతలకింత మీఁద మదభిప్రాయానుసారంబుగాఁ
దగు భాష్యంబొనరింపు మట్లయినచోఁ దప్పుం బిశాచత్వమం
చుఁ గృపం గృష్ణుఁడు పల్కఁగా నల మరుత్సూనుండు దోడ్తోఁ బిశా
చగతిం జెందియొనర్చె భాష్యమదియే పైశాచంబనన్ భాసిలెన్। 238

క॥ శపియించితి గపి యించుక। తపియించిన భాష్యరచన తడఁబడుననుచుం
గృప నించుచు నిల్తుతం డ్రిం। జపియింపఁగఁ జేసెఁ దద్విజయమంత్రమిటుల్॥ 239

హనుమన్మహిమాభివర్ణనము.

సీ॥ మున్ను దాశరథియై మునుల జన్నముఁ గాచి జానకిఁ బెండ్లాడి జనకునాజ్ఞ
వనికేగి ఖరముఖ్యులను గూల్చి రావణువలన సీతను గోలుపడిన యపుడు
సుగ్రీవుఁ గూర్చి దశగ్రీవు పురిఁ గాల్చి ధరణిజఁ గని వార్ధి దాఁటి వచ్చి
సేతువేర్పఱచి యాజినివాహనంబవై యవలీల ద్రోణాద్రి నటకుఁ దెచ్చి
లక్ష్మణుని బ్రతికించి పౌలస్త్యుఁ దునిమి। సీతఁ గొని కాతుకమున సాకేతనగరి
కరిగి పట్టాభిషిక్తుండ నగుట కీవ। కాదె కారణమైతివి కపివరేణ్య॥ 240

ఉ॥ పుష్పక మెక్కి వచ్చునెడఁ బుష్కరవీథిని నిల్వ శాంతికై
పుష్పమునట్లు తెచ్చితివి మున్నుమ గొల్చిన శంభులింగముల్
గోష్పదలీల నంబునిధి గొబ్బున దాఁటిన నీకుఁ గాక వా
స్తోష్పతికైన శక్యమె సుదుస్తర కార్యము నిర్వహింపఁగన్॥ 241

క॥ సీతాసైకతలింగము । సేతుముఖంబునఁ బ్రతిష్ఠఁ జేసి మునులకున్
భూతపతికి మాకు మనః । ప్రీతిగ రామేశ్వరాఖ్యఁ బెట్టినత్రుటిలోన్॥ 242

శా॥ ఈరుక్ లింగముఁ దెచ్చి దానిఁగని నక్కాంతేని నోవాడఁగా
నే వాత్సల్యము న్సహించి తొలి దానిం బ్రోయు మీలింగమే
రీవిన్నిల్పుదునన్నఁ దాఁగదలకుండెన్ విన్నవైతీవు నే
నావెన్కన్ వరమిచ్చి నిల్పితిగదా యీలింగమా చెంగటన్॥ 243

మ॥ ఉదయంబైఫలమంచు సూర్యుఁగొనఁగా నుంకించె నేవీరుఁడ
య్యుదయాస్తాచల మస్తకస్థపదుఁడై యుష్ణాంశునింగొల్చి పెం
పొదవన్ విద్యలనెల్ల నేర్చిన బలాఢ్యుం డెవ్వఁడా నీకు నా
య్యదియో దుష్కరమాంజనేయ జనగేయా కౌసలేయాశ్రయా॥ 244

సీ॥ ఉర్వరైకైశ్వర్య యుతయువధ్యాయకాశిష్ఠ ద్రఢిష్ఠ బలిష్ఠమాను
షానందమాదిరై యవలమనుష్య గంధర్వులు దేవగంధర్వులు పితృ
దేవతాజానజ దేవక్రియా జేవ దేవశక్ర బృహస్పతి ప్రజాప
తులునాంపు నానందములు శతగుణితంబులైన బ్రహ్మానందమగునటంద్రు
గాన బ్రహ్మశతానందుఁడౌ నతండవగుట కర్తండవై యుంటివప్రమేయ
సిద్ధనుత కామరూప ప్రసిద్ధకాయ। న్యాయధౌరేయ జనగేయ యాంజనేయ॥ 245

క॥ ఏతాదృశుండవయ్యును। గీతలు నేఁ దెలుపకుండఁ గృతకృత్యుఁడ నే
నైతిననుట విధివశము। ప్రాతకము నడంచుఁ జేయు భాష్యమటంచున్॥ 246

క॥ దయ దయివారఁగ నిట్లను। నయనయములు మీఱ సాభినయ నయన కుశే
శయ శయుఁడై పలికె బిలే। శయశయనుండాశయము న సంశయ మెడలన్॥ 247

క॥ ఇదిభగవద్గీతలకున్ । మొదటనె పైశాచభాష్యము హనూమంతుం
డొదవించిన కథవినుఁడిఁక । హృదయంగమమైనమీది వృత్తాంతంబున్॥ 248

అక్షౌహిణీసంఖ్యానిర్ణయము.

సీ॥ ఇరువదియొక్కవే లెనిమిదినూర్ల డెబ్బదియునౌ నరదము ల్పొదలునెందుఁ
దత్సమసంఖ్యచేఁ దనరారు మత్తమాతంగంబులును బెంపెసఁగునెందు

అరువదియైదువే లార్నూటఁ బదియునై యశ్వంబు లేచోట నలరుచుండు
నలువొందు శతశతనవక త్రిశతార్ధశతపత్తి సంపత్తిసరవినొందు
నట్టి చతురంగబలములు మట్టుమీఱి।నట్టిసేన యక్షౌహిణియనఁగఁబరఁగు
నదిగదిని రెండులక్షల పదునెనిమిది।వేలపైనేడునూఱులై వెలయునండ్రు॥ 249

కౌరవ పాండవ యుద్ధప్రశంస.

సీ॥ ఏకాదశాక్షౌహిణీశులై కౌరవుల్ గాంగేయ కలశజ కర్ణమద్ర
పతులు వరూథినీ పతులై క్రమంబునఁ బదియు నైదును రెండు వాసరములు
రెండు యామంబులు భండనం బొనరింపఁ బాండుసూనులు ధర్మపదులెదిర్చి
యరి విజిగీష నేడక్షౌహిణులఁ గూర్చి పేర్చి వైరుల నేర్చి యార్చి మోర్చి
మోధుల జయింపఁ దొలఁగి దుర్యోధనుండు।మడుఁగుఁ జొచ్చినమాటల వెడలఁబుచ్చి
భీముఁగదచేత నూరువుల్ విఱుగునట్టు।లతనిఁ గొట్టించి హరి కోపమడఁచె హలికి॥

క॥ పదునెనిమిది దివసములఁ।బదనునఁ బాండవులు దాయభాగంబునకై
కదన మొనరించునతఱి హరి।ముదమునఁ జేసిన చరిత్రములు చిత్రంబుల్॥ 251

సీ॥ భూరిశ్రవుని కయ్యమున సాత్యకికిఁ గల్గు నవమాన మెదలించి యదిఘటిల్ల
మికి సైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబులఁ బూనిచి గరుడకేత
నము నమర్చిన శతానందాఖ్య మత్స్యందనము పాంచజన్య స్వనంబు వినిన
తోడనే సాయుధస్తోమంబుగాఁ దోడితెమ్మెల్లి మద్విక్రమమ్ముఁ గనుము
తగని ప్రతినఁ బల్కెఁ దప్పింపవలెఁ గీడు।క్రీడితోడిదకద కృష్ణ బ్రతుకు
దారుకా యటంచుఁ దనకాపుపైఁ గల్గు।కరుణఁ దెల్పి రాత్రిఁ గడపె శౌరి।252

మ॥ నరుచే నర్చితుఁడై తదీయమగు స్వప్నంబందుఁ దద్యుక్తుఁడై
హరు దర్శింపఁగఁ బోయి పాశుపతమున్ బ్రార్థింపఁగాఁ జేసి యీ
శ్వరుఁడుం దానొకబొటకుం గుఱుతుగాఁ బ్రాక్పూజలం జూపి ప్రా
గ్వరదార్ఢ్యం బొనరింపఁ జేసె మనిచెం బన్నాత్ముఁ డప్పార్థునిన్॥ 253

మ॥ అనియందే మఱి సైంధవుండు హతుఁడౌనంచున్ నభోవాణి ప
ల్కినపైఁ దజ్జనకుండు పల్కినది శ్రీకృష్ణుండు మున్నె యెఱుం
గును గానం దల వాని తండ్రితొడపైఁ గూలించి తప్పించె ఫ
ల్గును మున్పందలఁ ద్రోఁచి తజ్జనకుఁడే కూలెన్ స్వశాపంబునన్॥ 254

క॥ సర్పముఖ శిలీముఖ ముత్సర్పింపఁగ నరదమదిమి సంరక్షించెన్
స్వర్పతి తనయుం గృష్ణుఁ డహర్పతి తనయుండు విన్ననై కనుచుండన్॥ 255

శా॥ ఇంద్రుం డిచ్చిన శక్తిచే విజయు సేఁ డేత్రుంతు నేనంచు ని
స్తంద్రుండై రథమెక్కి వచ్చినను రాధాసూతి కాధారణన్
సాంద్రంబై తగు నాత్మ మాయవలనన్ శాంతింపఁగాఁ జేసి శ్రీ
డిం ద్రైలోక్య విభుండు గాంచె నదె చెండెం దోడ హైడింబునిన్॥ 256

మ॥ దురమందొక్కఁడు మరుత్సుతుండె సుతులం దున్మాడెనం చున్మదిన్
దురభిప్రాయము గల్గియుండె నిపుడం ధుండంచు లోహాకృతిన్
హరి దెప్పించి తదగ్రమం దునుపఁగా నాలింగనం బాచరిం
చె రుషన్ భీముఁడు గామిఁ దెల్పి నిరసించెం దన్మృషా దుఃఖమున్॥ 257

ధర్మరాజ పట్టాభిషేకాదిప్రశంస.

శా॥ ఈరీతిన్ ధరణీభరంబుడిపి శ్రీకృష్ణుండు ధర్మాత్మజుం
బౌరుల్ వృద్ధులు గాంచుచుండ సభలోఁ బట్టాభిషిక్తుఁడు గాఁ
గారుణ్యంబునఁ జేసి మెప్పుగని గంగాపుత్రు మాహాత్మ్య మెం
తో రూఢంబుగఁ దెల్పి పాండవుల సంతోషింపఁగాఁ జేయుచున్॥ 258

భీష్మసంరక్షణము.

మ॥ స్థవిరుండయ్యు యువోపమానముగ యుద్ధంబుద్ధతిం జేసి రా
జవరుల్ మెచ్చఁగ నంపసెజ్జపయి నిచ్చన్ భీష్ముఁ డుండఁగ స
ర్వవిధాయాసము లంటకుండ నతనిన్ రక్షించి కృష్ణుండు ధ
ర్మవిధుల్ ధర్మజుఁ డర్మిలిన్ వినునటుల్ మైకొల్పెఁ దత్సన్నిధిన్॥ 259

పరీక్షుద్రక్షణము.

శా॥ అశ్వత్థామ నశించెనంచు ననృతం బాడించి కుంభోద్భవున్
శశ్వద్ధాముని ద్రుంపఁ బంచె నతిసాక్షాదంతకాకారుఁడై
యశ్వత్థామ కులం బపాండవము సేయంబూని వృద్ధాదిగా
శిశ్వంతంబుగఁ జెందుచుండ హరి రక్షించెం బరీక్షిత్తునిన్॥ 260

విద్యారహస్యోపదేశాది ప్రశంస.

సీ॥ హరిధర్మరాజ పట్టాభిషేకానంతరమ్మునఁ గొన్ని దినమ్ములుండి

తదనుజ్ఞ నొంది యింద్రప్రస్థపురమున కింద్రనందనుఁడు దా నేగి యచట
నిష్టవిహార సంతుష్టులు ఖండన మండన కథన ప్రహృష్టులునయి
మయ వినిర్మిత రత్నమయ సునిర్మల ధర్మమయ విచిత్రిత సభామంటమునఁ
గూరుచుండినపుడు ద్వారకాజిగమిష ననిమిషేంద్ర సుతున కచ్యుతుండు
దెలిపి యతఁడు గోరఁ దెల్పె విద్యారహ।స్యంబు వినుఁడు తద్రహస్య మిపుడు।261
సీ॥ జ్ఞాన స్థిరత్వ బీజంబైన శ్లేష్మాది రోగస్వరూప నిరూపణంబుఁ
దత్త్వజ్ఞతా విశేషత్వోప దేశమంతర్యాగ మింద్రియాత్మ ప్రసంగ
మోపి జీవాత్మ స్వరూప నిరూపక గురుశిష్య జనక భూసుర కథా యు
గము మనోబుధ్యహంకారాది తత్త్వప్రకార మవ్యక్త ప్రకార మవల
సత్వగుణ మవస్యం బనుష్ఠానయోగ్య।మగుటయు సవిస్తరంబుగా నర్జునునకుఁ
దెలిపి శ్రీకృష్ణుఁ డతని హస్తిపురిఁ జేర్చి।మరలివచ్చి యుదంకాశ్రమంబుఁ జొచ్చె।262

శ్రీకృష్ణోదంక సంవాదము.

ఉ॥ చొచ్చిన నయ్యుదంకముని సూక్తులు గన్పడ సత్కరించుచున్
• మెచ్చినయట్లు భారత సమిచ్చరితం బపు డుచ్చరింపగాఁ
దచ్చతురోక్తికిం దగువిధంబున నుత్తరమిచ్చి యచ్యుతుం
డుచ్చతరంబుగా మరల నున్న తెఱంగెఱిఁగింప నిట్లనెన్॥ 263
ఉ॥ ఏను గురుండు భీష్ముఁడు ననేక మునీంద్రులు నొక్కి చెప్పినన్
వీనులఁ బెట్టఁ డయ్యెఁ గురువీరుఁడు వీఱిఁడియై సబాంధవుం
డై నశియించె ధర్మపరులై జయమొందిరి ధర్మజాదులా
నా నటువంటి వారలకు నట్టిటిలోభము లాభకారియే॥ 264
చ॥ అనవుడు నయ్యుదంకుఁడు క్రుధంకుర రూక్షతరాక్షుఁడై శపిం
తునని తదంకముల్గనక దోషివి నీవతి పక్షపాతివై
తనుచును సంధిఁగూర్పవయితంచును దానికిఁ బాచితంబిదే
యనుచును నల్కఁ బల్క విని యచ్యుతుఁ డుల్కక పల్కె నీక్రియన్॥ 265
చ॥ తపమున కంతరాయమును దాపసహేయము నైన తామసం
బిపుడిటు సూపి తేటికిహిహీ కుపితాత్మ లొనర్చునట్టిదు
స్తపముల బీరువోదునె నిజస్థితిఁ దెల్పెద నాలకించి యం
తపుడు మదిం దలంచిన విధం బొనరింతువుగాక భార్గవా॥ 266

సీ॥ దేవాంశ భవులఁ గాంతేయులఁ గల్యంశభవులు దుర్యోధన ప్రభృతు లహహ
సహజ వైరముగల్గి శైశవం బాదిగాఁ బడరానిబాధల పాలుఁజేసి
రనధికారికి రాజ్యమర్పించి తనభుజా బలమున బహురాజ్యముల గడించె
నట్టి తమ్మునిపుత్త్రుఁడని ధర్మమున ధర్మసూనుని యువరాజుగా నొనర్చె
జనకుఁడని వారికల్మికి సైఁపలేక। కైతవ ద్యూతమున వారి కలిమి బలిమి
నొడిసి పాళైన నిడెనె దుర్యోధనుండు। వానికంటెను దులువ లెందైనఁ గలరె॥ 267

మ॥ సభకున్ ద్రౌపది నీడ్చితెచ్చి యకటా సభ్యుల్ వినన్ దుర్వచో
విభవం బేర్పడ మానభంగమునకై విప్పించెఁ దద్వస్త్రముల్
శుభవృత్తంబు సతీత్వ మత్తరుణిఁ దచ్ఛోకాబ్ధి దాఁటించె నా
టి భృశాఘాగ్నియె ధార్తరాష్ట్ర వనవాటిం గాల్చఁగాఁ జాలదే॥ 268

మ॥ కపటద్యూతమునం జయింపఁబడి తత్కౌంతేయు లెంతేనియుం
గృపణత్వంబున నున్నవారనుచు వారిన్ నవ్వ రారాజు మి
త్ర పరీతుండయి ఘోషయాత్రజని గంధర్వుల్ దనుం గట్టఁగాఁ
గృపచే మున్విడిపించులైనఁ గన నే హీనుల్ గృతఘ్నుల్ గదా॥ 269

శా॥ గాంగేయాదులెఱింగిచెప్పినను శంకాపంక నిర్మగ్నుఁడై
యంగీకారములేక కౌరవవిభుం డజ్ఞాత వాసంబునన్
భంగం బింతయులేమి ధర్మసుతుఁడే పల్కంగ నాలించియున్
భంగం బాహవ రంగమందెనసియుం బైకొన్నఁ జేటబ్బదే॥ 270

సీ॥ పాండవుల్మున్ను బన్నెండు వత్సరములు వనవాస మజ్ఞాత వాసమొక్క
యేఁడునుగావించు నెడఁ బాడమినవారి యిడుమలు గడువులు నుడువ నేల
ధర్మపరుల్ వారు ధర్మంబెచటనుండు నచట జయంబుండు నట్టిధర్మ
మే నేను భూభార మెడలింప నవతరించినవాఁడనని మును వినఁగలేదొ
నేనులేనిది నేనుగానిదియుఁ గలదె। ధర్మపరులు జయించి రధర్మపరులు
చచ్చి స్వర్గస్థులైరిది సత్యమింక। నేమనఁగలవదియును మీ వుదంక॥ 271

ఉదంకప్రార్థనము.

ఉ॥ నావుడు వాసుదేవుఁడు వినంగ ననంగ పితా పితామహ
ప్రావభిదాదికామరపరంపరకైన నెఱుంగరాదు నీ
భావము నీప్రభావముఁ బామరు లెట్లు లెఱుంగనేర్తురో
దేవ యెఱుంగ కాడితి మదీయ దురుక్తులు సైచికావవే॥ 272

ఉదంక ప్రార్థనాంగీకారము, (విశ్వరూప ప్రదర్శనము.)

చ॥ అనుచు నమస్కరించుచుఁ గృతాంజలియై ఖలభంజనా, జనా
ర్దన శరణార్థినై యిపుడు ప్రార్థన సేయుదు నీయుదగ్రతం
దనరిన విశ్వరూపముఁ గనంబడఁ జేసి కృతార్థుఁ జేయవే
యన నటులై కనంబడిన నచ్యుతు నాతఁడు మెచ్చె నీక్రియన్॥ 273

గోపాలకృష్ణలీలావతార రూపస్తవము.

సీ॥ చిత్తజాతునిఁ గన్న మత్తకాశిని బత్తి జొత్తిలి మ్రొక్క యడుగొత్తుచుండ
విత్తవతీ యశోవిత్తయా చిత్తరిపొత్తుమై వాకపదం బొత్తుచుండ
నుత్తుంగ రుచు లిగురొత్త హస్తములు కట్యుత్తమాంగస్థులఁ హత్తివెలయఁ
దత్తత్పుమర్థసంపత్తికై ప్రజలు ప్రపత్తిమైఁ గేల్గవ యెత్తి మ్రొక్క
మెత్తనగు పాపరాశి మెత్తనొత్తగిలఁగ। నత్తమిలి బత్తులకు నెల్ల బుత్తిముత్తి
లిత్తువఁట క్రొత్తయే యిట్టి వృత్తి నీకు। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 274

సీ॥ రంగుమెఱుంగు హారంగుదుఱుంగలింపఁ గుఱుంగట మెలఁగి తగఁ జెలంగు
నల యనంగుని తుంగమగు తురంగము తెఱంగు నెఱుంగఁ జేయు భంగులు తరంగ
ములనంగముప్పొంగ ముంగటఁ జెంగటఁ జెంగు చెంగున దాఁటుచుం గరంబు
నంతరంగంబునం తంతఁ గరఁగించు మాయా కురంగంబు చాయఁ జూచి
జాయ సూచింప యావింప సాయకమున। నేయఁ బూనిన తొంటి నీచాయఁ గంటి
నూటిగా నిచ్చమీఱ నిచ్చోటనారా। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 275

సీ॥ పలువన్నియల తిన్నియల చిన్నియల చెన్నుఁ గన్న తిన్నని పిన్న పొన్న గున్న
కొన నున్న నిన్నన్ను కొన్న వ్రీడను వేడుచున్న వ్రేయన్నులమిన్నల జిగి
నున్న నున్నని చిన్ని చన్నులు మున్నగు గొన్ని క్రొన్నన విల్తు పెన్నిధాన
ములపొన్నికలు కన్నులలరఁ గన్గొనుచున్న నీయల్ల గొల్లకన్నియల వల్వ
లన్నియును గొల్లఁ గొన్న తెన్నున్న యట్లు। మున్ను విన్నది నేఁ డిందుఁ గన్న యదియు న
భిన్నగతి నున్న విట్టి నిన్నెన్నఁ దరమె। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 276

సీ॥ పట్టి సత్రాజిత్తు పట్టి రట్టున నొడిగట్టి గట్టిగఁ బుట్టిన ట్టికినక్క
రట్టింపఁ దలఁగట్టి యిట్టిట్టనఁగ రాని బిట్టుగ సలపాదిబట్టినట్టి
పట్టున నెట్టనఁ దొట్టిన దట్టంపు వలరాచ వెట్టచూపట్టి వలపు

రేపెట్టఁ జేపట్టి రాపెట్టు వాపెట్టినట్టి వేల్పులఁ గొట్టి జెట్టితనము
దిట్టతనముట్టిపడ బిట్టుఁ జెట్టఁబట్టి। చెచ్చెరఁగఁ దెచ్చియిచ్చు నచ్చెల్వకిచ్చి
నట్టినీలీల నేఁడు గన్పట్టినార। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 277

మ॥ క్షణమాత్రంబున వత్సలుండగు రమాకాంతుండు వత్సాసుర
క్షణనవ్యాప్తయశస్కుఁడై వెలయు టాశ్చర్యంబె వత్సాసుర
క్షణనవ్యాప్తయశస్కుఁ డస్త్రబకవృత్తుండై కాంతార
క్షణమాత్మీయ యశంబుచే ననఘుపుష్పంబౌనటుల్ సే... ॥ 278

సీ॥ గజరక్షణక్రియా కలితమానసుఁ డయ్యు గజశిక్షణక్రియాదక్షుఁ డయ్యె
నర్జునరంజనాయత్తచిత్తుఁ డయ్యు నర్జునభంజనాయత్తుఁ డయ్యెఁ
బూతనామగుణాభిపూజితుండయ్యును బూతనా మరణాభిపూజ్యుఁ డయ్యె
ధేనుకామిత వస్త్రదాన దీక్షుండయ్యు ధేనుకామితకృత దీక్షుఁ డయ్యె
నఘవిదారణచాతురి నమరువాని। కఘవిదారణచాతురి నమరు టెంత
యజగరగళాధికారియై యలరువాని। కజగరగళాధికారిత్వ మిదియగునె॥ 279

క॥ ఆచరంబగు డెందంబునఁ। బ్రచురంబగు చందమున సభక్తిశ్రద్ధో
పచితముగ సుచితచేతో।వచనముల నుతించి మఱియుఁ బ్రార్థించె హరిన్॥ 280

దండకము.

శ్రీమజ్జగజ్జాల జేగీయమానాగ్రజ గ్రామణిగ్రామ జిహ్వాగ్రజాగ్రత్సమగ్ర శ్రుతిశ్రేణి కారూప నిశ్రేణికామూల కీలాయమానక్రియోపాత్తబోధక్రమ ప్రాప్యదేదీప్యమాన స్వతస్సిద్ధతత్త్వప్రతీకాక్షరాకార లీలాలసచ్చంద్రశాలాసమావిష్టసృష్ట్యాదిబుష్యంత మాత్రాకలాపాగ్రపర్యాయిత బ్రహ్మతారాంత సంచారధీరా సుధీ రాజిరక్షా మహాకృష్ణ కృష్ణా కృపాలంకరిష్ణుండవై విశ్వరూపంబుఁ జూపింపఁ గన్నారఁగన్గాంటి నేనెకదా ధన్యమూర్ధన్యుఁడంగా నిచోఁ జూవి చోద్యంబు హృద్యంబు నిత్యానవద్యంబు వాగీశ యోగీశ భోగీశ ముఖ్యాత్మతత్త్వజ్ఞ శశ్వద్దురాపంబు నీ విశ్వరూపంబు దాని న్నిదానించి దర్శించు భాగ్యంబు భోగ్యంబుగా నిందునాకబ్బునే ప్రబ్బస్వ, యుట్టి నేత్రోత్సవంబేరికిం గోరి కంటిన్నిమిత్తంబుగా నంబకుం దండ్రి కాప్తై యశోదామహాదేవకిక్ దేవతామాని కంథావనీజానికిం గ్రీడికిక్ విశ్వరూపంబు వేర్వేఱఁ జూపించితీ విన్నిరూపంబులం జూపినా విప్పుడీచొప్పునక్ నాకిదిట్లుండ గోలోకమందుండి భూలోకముం జెందిబాల్యాదిగా నేటిపర్యంతముం బర్వనీ సర్వ

చర్యల్ మహైశ్వర్యము ల్వానినెల్లం దయంజూపినావిత్తఱిఁ మోహాబ్ధారాశి నే ను త్తరింతుం బ్రసాదింపు మీ దివ్యచిద్రూప సందర్శనంబెన్నడుఁ వెన్నుఁ డుండుం బ్రసన్న ప్రపన్నాంతరంగంబులందంద్రు, తంద్రీ తదంకం బుదంకుండు నానుండు నాపట్ల సందీపితంబై సపంచాయుధంబై సపీతాంబరంబై సభూషా విశేషంబులై భ వ్యమైనట్టి నీదివ్యరూపంబుఁ జూపట్టఁగా నన్నుఁజేపట్టి ప్రాపైకటాక్షింపు మీపై సమీపైక దేశంబునం జేర్పుమాపై మహాదేవకృష్ణా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః॥

దివ్యరూప ప్రదర్శనము-

సీ॥ మందార కుందార బృందారి సందీప్త సుందరానంద రుక్మందిరభణ
మణిగణఘృణ్యాస్తరణ విస్తృతాహిశయ్యాశయానుండు నానాశమీన
సంస్తూయమానుండు శంఖచక్ర గదౌజమానుఁ డబ్జవిభాసమానభాస
మానుఁ డబ్జవిరాజమాన కరచ్ఛత్రమా మానినీసేవ్య మానుఁ డనుప
మానమానాతిగానుకంపా రస లస। మానుఁడస్వప్న జేగీయమానుఁడుయజ
మాన ధాత్రిజ్య మానుండుమౌనిపూజ్య।మానుఁడును నాచనత్తార్క్ష్యయానుఁడపుడు॥
సీ॥ పరమహర్షోత్కర్ష పరిఫుల్లనేత్రు లవ్యాహతస్నేహ పూర్ణాంతరంగు
లగుసనకాది మహాసిద్ధజనులచే మాటిమాటికి వీక్ష్యమానుఁ డగుచు
నత్యనురక్తు లనన్యచిత్తులు నిత్యులు సనాతురులు దివ్యలోకవాసు
లైనమౌనులచేత నభివర్ణ్యమానుండు ఘనకనత్కనక శోభనవిభా వి
భాసమానస్వపార్శ్వస్థ పద్మవాసి। నీనిరంతరపరిసేవ్యమానుఁడగుచు
నీలజీమూతమధ్యస్థ నిభృతవిద్యు। దుపమితద్యుతి హృద్యతరోర్వరాప
రీతుఁడై ప్రీతిసాక్షాత్కరించెనపుడు॥ 283
గీ॥ సరసిజాతాక్షుఁడిట్లుసాక్షాత్కరింపఁ। బూనదివినుండి పువ్వులవానగురిసెఁ
దాళకాహళదోహలలీలనాఁది। దివ్యదుందుభిబృందంబు దివిని మొరసె॥ 284
గీ॥ తత్క్షణ తదీక్షణప్రభూత ప్రభూత। ముద్రసనసముద్రమునబిట్టుమున్గి మౌని
భవ్యతరనవ్య కర్తవ్యపదవిలేక। బాధతరమూఢతాలీఢభావుఁడౌచు॥ 285

ఆనందోన్మాదము.

ధాత్రీవృత్తము॥ మరలఁగూరుచుండు నుండి మౌనమొందు నొంది త
త్స్వరిత నాడు నాడి పాడు పాడి వేడు వేడి వి
స్ఫురణమ్రోయు మ్రోసిచూచుఁ జూచిలేచు లేచి య
స్థిరగతిం బ్రదక్షిణంబుఁజేయుఁ జేసి మ్రొక్కుచుం॥ 286

ఉ॥ కుయ్యిడి నవ్వు నవ్వి మతి గొబ్బున మారముఁ బొఱుఁ బొటి కాఁ
జయ్యన వచ్చు వచ్చి కతిసామిని వేమఱుముట్టు ముట్టి మే
నొయ్యనఁ బట్టుఁ బట్టి కడునుత్కట నక్కనఁ జేర్పుఁ జేర్పి బల్
సొయ్యము నించు నించి కరుణింపు మటంచు వచించి మూర్ఛనల్॥ 288

సీ॥ మూర్ఛని పేర్కొనుఁ బేర్కొని వలఁగొను వలగొని తత్పాదములకు మ్రొక్కు
మ్రొక్కి చెక్కిలినొక్కు నొక్కి ముద్దాడు ముద్దాడి యాస్వాదించు నాస్వదించి
మురిపెంపు విరిజొంపముల నింపుమెయిని. పు నింపి కంపితవృత్తి నిల్చు నిల్చి
ప్రలపించుఁ బ్రలపించి వహి విహ్వలతఁ జెందుఁ జెంది బిట్టురవంబుఁ జేయు నిట్లు
చపలచేష్టలఁ గ్రీడించి సందడించి। పనుల సడ్డించి ముదమెదనినుమడించి
తద్గుణము లుగ్గడించి మాంద్యంబుడించి। కరముమదిఁ బ్రేముడించి కేల్గవముడించి॥

గీ॥ చిత్తమాయత్తముగఁ జేసి చిద్విలాసి। యైన వైకుంఠపురవాసి నవుదు డాసి
తమము నెడఁబాసి క్లేశపాశములఁ గోసి। నిజముఁ దలపోసి నిజమనోరుజకు రోసి.

క॥ అక్షీణంబగు భక్తిను। పేక్షింపక నమృతరస మపేక్షించి కృపన్
రక్షింపనున్న జలజా। తాక్షు నిటుల్పొగడఁ దొడఁగె నతఁడానతుఁడై॥ 290

చ॥ కరముఁ బ్రసన్నచిత్తుఁ డవుగమ్ము జగమ్ముల చిత్తవాగగో
చరుఁడగు నీవ యీవరుస జాగ్రదనుగ్రహ విగ్రహుండవై
యరుదుగ దృష్టిగోచరుఁడవైతివి గాసఁ బ్రభావితుండనై
పరఁగినవాఁడ నేఁడఖిలభక్తజనార్తిహరా రమేశ్వరా॥ 291

చ॥ అణువునకన్న నత్యణువనంతుఁ డచింత్యుఁడు కారణైక కా
రణము మహత్తరుండును బరాత్పరుఁ డక్షరుఁడు న్నిరీశుఁడుం
బ్రణవమయుం డనామయుఁడు భవ్యుఁ డపవ్యయుఁ డీశుఁ డిమ్మహా
ఘృణుఁడని సూవె నిన్నెఱల నెన్నెద రెన్నఁడు నెల్లకోవిదుల్॥ 292

గీ॥ అగ్నిసంతప్తమైన లోహంబువలన। విస్ఫులింగోత్కరంబెట్లు విస్ఫురించు
నట్లు సత్త్వరజస్తమో వ్యాప్తమగుచు। నీవలన జీవవర్గంబు నిర్గమించు॥ 293

గీ॥ కనఁగ వినఁగఁ జనఁగఁ గడువఁగ నుడువఁగఁ। గైకొనంగ మదిని మైకొనంగఁ
దరముగాదు నీదు తత్త్వంబు నీమహ। త్త్వంబు జగదతీత మంబుజాక్ష॥ 294

మ॥ అంబుజనాభ యీ భవదనుగ్రహ విగ్రహ మూర్తులాడఁ జూ

దం బరమర్షి బృందము దృఢంబుగ హర్షముఁ గ్రమ్మ బ్రహ్మచ
ర్యంబునొనర్చు మౌని నికరంబు కరంబుఁ దపంబొనర్చు జ
న్నంబు లొనర్చు సద్ద్విజజనంబు కృతంబుఁ ద్వదర్పితంబుగన్॥ 295

చ॥ అనశనులై మహీశయనులై మునులై వసుధాసుధాశనుల్
నినుఁ గనుఁ గొంట కొంటిమయి నిల్చుచు వేల్చుచు రర్థితీర్థసే
వనమొనరింతు రెంతయు సువాసిత గంధ సుమాదులం బ్రమో
ద నిలయులై భజింత్రు సతతంబు వ్రతంబు లతంద్రితంబుగన్॥ 296

క॥ సతులపయిన్ సుతులపయిన్। హితులపయిన్ రతులువీడి యీడితమతులై
యతులుభజింతురు నిన్నా। నతుల నుతుల నతుల గతుల నయ వినయములన్॥ 297

ఉ॥ నీరుషులై మహాబుధు లనిస్పృహతాది హితాత్మలౌచు గం
భీరు షడూర్మి దూరు షడభిజ్ఞముఖాజ్ఞను దన్మనోజ్ఞ సం
చారు షడాననాది సురసన్నుతు నిన్ను మహామహున్ మహా
పూరుషుఁ గొల్తురుగ్రతపము ల్జపము ల్మొదలైన చైవులన్॥ 298

శా॥ మధ్యేదుగ్ధ మహాబ్ధిశాయి రవిబింబస్థాయి నారాధ్య శు
ద్ధధ్యానప్రతిబోధ్యుని న్గొలుతు రిద్ధశ్రద్ధఁ బృథ్వీసురుల్
స్వాధ్యాయాఢ్యగ సాధ్వగారగ సపర్యాధ్యాత్మ చర్యాయథా
విధ్యాగబ్ధ మహాధ్వర ప్రపదనావిర్భావ భావంబులన్॥ 299

క॥ క్రమతను దయామయాత్మయ। సముదయ సముదగ్ర దుఃఖ సముదాయము దాఁ
టి మహావిచక్షణుఁడు మో।క్షముఁ జెందున వేఁడు నిన్నె శరణంబొందున్॥ 300

చ॥ బహువిధ పూర్వజన్మ కృతపాప కలాప విలేప వాసనా
మహదవిలేపమత్తము ప్రమత్తము చిత్తమదెన్నఁడైన స
న్నిహితము గాదు నీదరిని నిష్ఠ దురిష్ఠ నికృష్టముల్ స్పుహు
ద్గృహ విషయాపకృష్టమును దృష్టము హృష్టమునొచుఁ గ్రమ్మరున్॥ 301

ఉ॥ నేర్పుదలిర్ప నూర్పుగమి నెమ్మినిదం గుదియించి హృత్సమ
త్సర్పితదర్పశాలి రిపుదర్పులుయోగ సమర్పితాత్మసం
తర్పకులైన వారికిఁ గనంబడకుండియు నాపయిం బ్రియం
బేర్పడఁగాఁ గనంబడితి వీ వతివేగము భక్తవత్సలా॥ 302

ఉ॥ ఫుల్లసమల్లసత్కమల భూతి విమోచన లోచనా జగ

ద్వల్లభ దుర్లభంబయిన తావకసన్నిధికన్న నన్యమే
నెల్లపుడొల్ల నుల్లమున నిత్తఱిఁ ద్వత్కరుణా రసాపగం
జల్లఁగఁ జల్లు నాసుకృతసస్యమవశ్యము పండె మెండుగన్॥ 303

ఉ॥ నీవ గురుండ వీవ జననీ జనకాప్త జనంబుగావునం
దావకపాద భక్తియును దావకదివ్యకథానురక్తియుం
దావక దర్శనైక రసతాభృతిఁ దావకనామ కీర్తనో
చ్చావచ వాక్ప్రవృత్తిఁ బ్రసన్నమతిం గలిగింపు మీశ్వరా॥ 304

మ॥ అతిమాయావృతి మోహితుండనయి కృత్యాకృత్య కప్తిజ్ఞహితా
హితసంప్రాప్తి నెఱుంగఁ దావక దయాదృష్టి ప్రసారప్రణ
ష్టతమో త్ర్పవృత్తమో విమోహవృతినై సత్యంబుగా నీవ మ
ద్గతివంచున్ మతినెంచి నీశరణ మాత్మం గాంతు నత్యంతమున్॥ 305

చ॥ మును పచరించినాఁడ నఘముల్ బహుళంబుగఁ బూని వానిఁ జే
ర్కొనఁగఁ దరంబుగాదు యుగకోటులనైన విహంగమేంద్ర వా
హన జగదంతరాత్మకుఁ డవౌట నెఱుంగుదు వీవ కావునన్
మనమునఁ దావకీన చరణంబుల నే శరణంబు నొందెదన్॥ 306

చ॥ అని యిటువిన్నవించి వినయంబున నాదలసోఁక సోఁకుమూఁ
క నడఁచుతేని యంఘ్రులకు గ్రక్కున సాఁగిలి మ్రొక్కి తజ్జనా
ర్దనుపదపద్మముల్ దనకరంబులఁ బట్టుచు మిన్నకున్న ని
ట్లనె సదసజ్జగత్ప్రభవుఁడైన రమాధవుఁ డావరంబునన్॥ 307

భగవ ద్వాక్యావళి.

మత్తకోకిలము॥ ఆంబుపాళమొనర్చుచున్ వినయంబుచే ననయంబుఁ బం
తంబునం జిరకాల మెంతయు నన్నుఁ దన్పితివీవు ధ్యా
నంబులన్ యజనంబులన్ భజనంబులన్ సుజనంబు లె
న్నం బరిక్రమణంబులన్ గమనంబులన్ నమనంబులన్॥ 308

మ॥ పరికింపంబడె నాపయింగలుగు శుంభద్భక్తిఁ గావించితా
చిరకాలంబు మదర్థ ముగ్రతప మీక్షేత్రంబునం దుష్టిచే
కురె నీచేసిన యిష్టి నాకతన నీకున్ దర్శితంబయ్యె న
శ్వరమున్ దుర్లభమౌ మదీయ సగుణాకారంబు ధీరాగ్రణీ॥ 309

గీ॥ జపతపోహోమ దాన యజ్ఞములనైన। జడమతులకేను దృష్టిగోచరుఁడఁగాను

బ్రహ్మరాదుల జిహ్వయా భక్తిచేత। నన్నుదర్శింపఁ గలరు ప్రపన్నులగుచు॥ 310

క॥ కలుగవు నాకెక్కుడుపను। ల్దలఁచినఁబోఁ గార్యకారణములు జగములం
గలిగించుట వెలిఁగించుట। గలఁగించుట కౌతుకంబుగాదె యెపుడున్॥ 311

శా॥ ప్రజ్ఞావిగ్రహుఁడం బ్రపంచమయుఁడం బ్రాజ్ఞప్రియుఁడం బ్రపూ
ర్ణజ్ఞానాత్ముఁడ యజ్ఞరూపకుఁడ సర్వజ్ఞుండ గీర్వాణదు
ర్విజ్ఞేయుండ నమేయ వైభవుఁడనై వెల్గొంది రామానుజా
భిజ్ఞంబూనితి నజ్ఞులం దునిమితిం విజ్ఞుల్ మనఁబ్రోఁచితిన్॥ 312

క॥ ఘనమౌ రహస్యము విస్మయ। జనకమునగు నస్మదీయ సచ్చరితము వ్రా
సిన వినినఁ గనినఁ జదివిన। జనుఁడు మదీయుండు ధన్యజనమూర్ధన్యా॥ 313

శ్రీ ద్వారకాపుర ప్రవేశము.

వ॥ అని యిట్లత్యంతాగణ్య కారుణ్య సద్మ స్వాంతుండగు నప్పద్మాకాంతుం డచ్ఛద్మాత్మకరంగుండై ముఖపద్మాంతరంబునం జిఱునగవెసంగఁ బ్రసంగవశంబున మృదుమధుర వచనరచనల నానతిచ్చిన వానతోచ్చయావన ప్రవణ భాషణంబులు శ్రవణ భూషణంబులుగా విని వినిర్మల గుణగణాంకుండగు నయ్యుద్ధవుండు హృదంతర దంతుర సంతోష రసాక్రాంతుండై యభివదించి యుదంచిత భక్తిం బ్రయుక్తాంజలి బంధుండై యాదీనబంధుండు విన నవినయానుబంధంబుగ వినుతించుచు నాడసేయరాని ప్రేమడి నుడుశిరోమణి రామణీయక తుపణధురంధర పురందర శిలాకలాప కలాప లపన నిపుణ లపన వపుః ప్రభాపరంపరా పరాజిత రాజత శరదబ్జ శరదుఁడగు నవ్వరదుని వదనారవిందం బానంద బిందు బృందం బమందంబుగాఁ గనుంగొనలఁ జెనంగొనం గనుఁగొనుచు మనంబునం బునః పునః ప్రదక్షిణంబులఁ గ్రమంబుగా నాచరించుచు నమస్కరించుచున్న యవసరంబునం బ్రభవిష్ణుండగు విష్ణుండు నిష్కళంక నిరాతంక దయాలంకరిష్ణుండై శ్రీకృష్ణుండు తదిష్టవరంబులొసంగి తదనుమతిం బయనంబై సైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబులను వాహనంబులంబూన్చి గరుడధ్వజంబమర్చి దారుకుండు శతానంద రథంబాయితంబుచేసిన నధిరోహించి సపరివారంబుగాఁ జనిచని పశ్చిమ సముద్రంబను దర్పణంబునం బ్రతిబింబించిన పృథివీమండలంబునుంబోలె వెలయుచు ద్వాదశయోజన విస్తీర్ణ పుణ్యస్థానంబై సర్వర్తుసమయ పల్లవిత పుష్పిత ఫలిత లలిత కుంద మందార చందన పిచుమంద సాల రసాల తాల తమాల కృతమాల మాలతీ పనస ఘనసార కదళీ నారికేర పూగ పున్నాగ నాగవల్లీ ప్రముఖ నిఖిలతరు కుంజ రంజిత

లతా వితానైక తానంబులగు నుపవన ప్రతానంబులును శుకపికశారికా మయూర పారావతాది ద్విజకుల కలరవ సంకులంబులగు మణిమయక్రీడాచలంబులును; బక మరాళ కారండవ కైరవ నీరజ కోకనద కహ్లార హల్లక తల్లజ చంచరీక సంచయ సంచారంబులగు కాసారంబులును; శచీప చాప రూప దీపిత కారణంబులగు తోరణంబులును; సప్త సప్తి సంచార నిరోధక శిఖరసుందరంబులగు సప్తభూమికా మందిరంబులును, నిరంతర యాతాయాత గో గోపికా గోపాలకాది సమ్మర్ద నిసర్గంబులగు రాజమార్గంబులును; నిస్తుల ప్రశస్త సమస్తవస్తు సంపత్సంపూర్ణ గౌరవాధికలగు పణ్యవీథికలును; రంగచ్ఛుభాంగ మాతంగ తురంగ భటపుంగవ నిరంతర సంచార చమత్కార సందర్శన సానంద గతాగత పౌర జానపద సమాకీర్ణంబులగు పురాభ్యర్ణంబులును గలిగివెలుఁగొందుచు నిష్కంప సంపద్వారవతియనం బ్రసిద్ధిగన్న ద్వారవతిం బ్రవేశించి పురజనచకోరానీకంబులకు సాంద్రతర చంద్రికోదయ సదనరాకయగు దనరాకకెదురు చూచుచుఁ దనుంబొడగని యుడుగని తలంపున నొగడుచుఁ బొగడుచు; జనులెల్ల మెల్లనఁ దనవెంబడి నడువ నగరనివాసినులగు సువాసినులు గొందఱు సుందరతరచంద్రశిలా సాంద్ర చంద్రశాలా విశాల వాతాయన వ్రాతంబుల ననుసరించి ముక్తాఫల కుసుమ లాజ నికరంబులు సరసమై సరసంబుగ విసరుచున్నయవసరంబున శుంభద్గంభీర భూరి పరిఖాంబుధి ప్రతిబింబిత స్వర్గంబగు దుర్గంబు నేరంజని సంజనిత కుతూహలంబునఁ గాహళపణవ పటహ దుందుభి ప్రముఖ నిఖిల హృద్యమంగళ వాద్యముఖరిత దిగంతంబులగు ననేక కక్ష్యాంతరంబులుగడచి యేనుంగుమొగసాలంగని యరదంబు దిగి జననీజనకపుత్త్రీ మిత్త్ర కళత్త్రాది జనంబులు ముదంబున నెదుర్కొనినం బేర్కొనుచు వారల నందఱ నర్ఘ్యోచితంబుగ సంభావించుచుఁ బ్రద్యుమ్నానిరుద్ధుల కరంబులుగొని కరంబుఁదనరాక కలంకృతంబై గురు బుధ కవి మిత్త్ర జైవాతృక సూర్యాత్మజాది నానామర్త్య కదంబ సంభాసమానంబై సుధర్మంబోలియు నిత్యముక్తాలంకృతంబై వైకుంఠపురింబోలియు సర్వమంగళాస్పద రాజశేఖర విరాజమానంబై రాజతాచలంబునుంబోలియు మిగులఁ జెలువొందుచున్న కొలువుకూటంబునకుంజని కిరీటకుండల హారకేయూర నిస్తులకౌస్తుభ వనమాలికా వలయాంగుళీయకాది దివ్యాభరణ భూషితుండై పీతాంబరధరుండై తద్దయు నుద్దియుడగాని సింగపుగద్దియపై ముద్దియలుసేయు నూడిగంబు లంగీకరించుచు సొంపుమై నింపొందుచు భక్తపరిపాలనం బొనరించుచుఁ గృతకృత్యుండై శ్రీకృష్ణుండు సుఖంబున నుండెనని శ్రీకృష్ణాభ్యుదయంబు సవిస్తరంబుగా సంగ్రహించి ప్రసంగించి మఱియును॥ 314

క॥ దక్షుణు లరిశిక్షణులు వి। చక్షణులు సువీక్షణులు రసక్షణులు జగ
ద్రక్షణులు క్షణక్షణశుభ। లక్షణులగు రామకృష్ణులను సేవింతున్॥ 315

సీ॥ జయ జలజాతాక్ష జయ దాసజనరక్ష జయ జగదధ్యక్ష సత్యదక్ష
జయ రాధికానాథ జయ సజ్జన సనాథ జయ రఘుకులనాథ సరసగాథ
జయ సకలాధార జయ ధరాధరధీర జయ కారణాకార శాస్త్రసార
జయ చిత్రచారిత్ర జయ జలధరగాత్ర జయ నతాళికనేత్ర సదరిజైత్ర
జయ జనార్దన సదయనశరధిశయన। శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గహస్త
జయనిరీశ గిరీశకంజాతజాత। కాయజాద్యాదితేయ నికాయ గేయ॥ 316

మ॥ జయలక్ష్మిన్ విజయప్రియుండు నిఖిలైశ్వర్యంబు లయ్యాశ్వర
ప్రియుఁ డత్యాయువు నబ్జభూజనకుఁడుం శ్రేయోగుణోద్యత్కుటుం
బ యశోవృద్ధి జగత్కుటుంబి కరుణన్ మన్నించి మీకిచ్చు న
వ్యయభక్తిన్ భజియించి దివ్యకథ లిట్లాలించి మేలొందుఁడీ॥ 317

ఉ॥ నావిని యీ వినిర్మల మనస్కు లనంతు ననంతచర్య లీ
రీవిని సంగ్రహించి ప్రకటించితి వెంతయు వింతయయ్యె భ
వ్యావహ మిదినంబనుచు హర్షము నొందుచు రామహర్షణిన్
వేవిధులన్ నుతించి ప్రభవిష్ణునిఁ గృష్ణునిఁ గొల్చిరందఱున్॥ 318

ఆశ్వాసాంతము.

మ॥ వరధీరాధికరాధికారమణ భాస్వత్పాద పద్మద్వయీ
నిరతారాధకరాధకప్రతిమ సందీప్తప్రతాపప్రథా
పరవారాధికరాధికారసమయప్రాంచత్తటాకచ్ఛటా
భరతా గాధకగాధక ప్రణుత శుంభచ్ఛ్రీయశస్సాధకా॥ 319

క॥ జీవనయకృత్తరిపు రా। జీవనయను జీవి జీవ జీవం జీవో
జ్జీవనజైవాతృక రా। జీవనయన బంధుజీవన వనదా॥ 320

భుజంగప్రయాతము॥ ధృతీలాభృదింద్రా కుధీపద్మచంద్రా
ప్రతీపప్రథోపేంద్ర పద్భక్తిసాంద్రా
కృతీడ్యార్థనిస్తంద్ర కీర్త్యర్థిరుంద్రా
కృతీరాజగోపాల కృష్ణావనీంద్రా॥ 321

ఏకాశ్వాసము.

ఆశ్వాసాంతగద్యస్థానీయ పద్యము.

ఇది శ్రీవేంకటగిర్యధీశ్వరకళాభృద్రాజ గోపాలకృ। ష్ణదయామండన
మండపాకకుల భాస్వత్పార్వతీశాఖ్యమ।ద్వదనావిష్కృ
తగద్యపద్య విలసత్తత్కథా సంగ్ర
హా।స్పదకృష్ణాభ్యుదయంబు సర్వ
మొక యాశ్వాసంబుగా
భాసిలుఁ।

**

*

త్రికమత్రీయం
బక భక్తియుక్చతురశీతి
గ్రంథకృన్మండపా।క కులప్రోద్భ
వపార్వతీశ్వరసమాఖ్యక్ష్మాసురాగ్రేసరా।ర్భ
కుఁడై భాసిలుచున్న కామకవితత్పాదాబ్జముల్గొల్చి వా।
రక కృష్ణాభ్యుదయంబు వ్రాసెఁదదభిప్రాయానుసారంబుగాఁ॥

స్వస్త్యస్తు.

సంపూర్ణము.

